

Kultur- og fritidsaktiviteter

Om idrett og friluftsliv, musikk, lesing og andre kulturaktiviteter

Odd Frank Vaage

Statistiske analyser

I denne serien publiseres analyser av statistikk om sosiale, demografiske og økonomiske forhold til en bredere leserkrets. Fremstillingsformen er slik at publikasjonene kan leses også av personer uten spesialkunnskaper om statistikk eller bearbeidingsmetoder.

Statistical Analyses

In this series, Statistics Norway publishes analyses of social, demographic and economic statistics, aimed at a wider circle of readers. These publications can be read without any special knowledge of statistics and statistical methods.

© Statistisk sentralbyrå, november 2000
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen,
vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-4841-8
ISSN 0804-3221

Emnegruppe

07.02 Kulturaktiviteter

Design: Enzo Finger Design
Trykk: Lobo Grafisk as

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpige tall	*

Forord

Kultur- og fritidsaktiviteter beskriver noen av de viktigste aktivitetene som nordmenn driver med på fritiden. Publikasjonen gir først en oversikt over utviklingen i kulturbruken det siste tiåret. Dernest settes fokus på kulturaktiviteter blant unge, og blant personer som bor i storbyene og på små steder. Tre kapitler er viet mer spesielle kulturområder som musikkaktivitet, lesing av bøker og andre trykte publikasjoner. De siste kapitlene tar for seg nordmenns mosjons-, idretts- og friluftaktiviteter.

Flere av temaene i publikasjonen er i liten grad blitt analysert tidligere. Grunnlagstallene er i hovedsak hentet fra Kultur- og mediebruksundersøkelsene og Levekårsundersøkelsen 1997.

Arbeidet med innholdet av publikasjonen er finansiert av Idrettsavdelingen og Kulturavdelingen i Kulturdepartementet, samt Norsk kulturråd.

Prosjektleder Odd Frank Vaage ved Seksjon for levekårsstatistikk har utarbeidet publikasjonen.

Stoff til noen av kapitlene er tidligere offentliggjort som artikler i Samfunnsspeilet. Det gjelder kapitlene 1 og 2 (nr. 6/98), 7 og 8 (nr. 3/99) og 9 (nr. 4/99).

Statistisk sentralbyrå,
Oslo/Kongsvinger, 24. august 2000

Svein Longva

Innhold

Figurregister	6
Tabellregister	8
Sammendrag	11
Innledning	15
1. Kulturbruken på 1990-tallet	17
2. Kulturbruk i storbyen og på små steder	23
3. Kulturaktiviteter blant unge	37
4. Musikk som konsum og egenaktivitet	47
5. Lesevaner i endring	61
6. Bøker vi leser	67
7. Trening og mosjon	73
8. Idrett som sosial aktivitet	87
9. Friluftaktiviteter	93
Referanser	101
Vedleggstabeller	103
Tidligere utgitt på emneområdet	123
De sist utgitte publikasjonene i serien Statistiske analyser	124

Figurregister

1.1.	Andel som siste 12 måneder har vært på konsert med klassisk musikk, samtidsmusikk, kirkemusikk eller kor, etter alder. 1991, 1994 og 1997. Prosent	20
1.2.	Andel som ville bruke ulike kulturtilbud oftere dersom de hadde dem i nærheten, blant personer som bor minst 25 km unna nærmeste lokale/sted hvor slike kulturtilbud er jevnlig tilgjengelig. 1994 og 1997. Prosent	21
2.1.	Andel som bor under 25 km fra nærmeste kulturtilbud. Prosent	25
2.2.	Benyttelse av kulturtilbud i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk	26
2.3.	Benyttelse av kulturtilbud i Stor-Oslo, etter høyeste utdanning	26
2.4.	Andelen av besøkte forestillinger som amatørtilbud blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent	30
2.5.	Andelen som var på ulike typer konserter siste gang de var på populærkonsert blant dem som bor i landet som helhet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent	32
2.6.	Andelen som har sett ulike typer teaterforestillinger siste gang de var i teater, fordelt på befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent	33
3.1.	Antall besøk på ulike kulturtilbud til sammen siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997 i aldersgruppen 9-19 år	38
3.2.	Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter foresattes utdanning i aldersgruppen 9-19 år. 1997	39
3.3.	Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter foresattes yrkesstatus i aldersgruppen 9-19 år. 1997	40
3.4.	Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter bosted i aldersgruppen 9-19 år. 1997	41
4.1.	Andelen som lytter til ulike formidlingskanaler for musikkformidling en gjennomsnittsdag. 1997. Prosent	48
4.2.	Andel av dem som hører på ulike typer musikk på plate/CD/kassett en gjennomsnittsdag som også hører på ulike musikkprogram i radioen. Prosent	51
4.3.	Prosentandel på konsert og gjennomsnittlig antall konsertbesøk i 1991, 1994 og 1997	52
4.4.	Prosentandel som har vært på konsert siste 12 måneder og antall besøk, etter utdanning/husholdningsinntekt. 1997	52
4.5.	Andel profesjonelle arrangementer man har vært på siste 12 måneder, etter type konsert man hørte sist man var på konsert. 1994 og 1997. Prosent	55
4.6.	Interesse for både klassiske og andre typer konserter, etter utdanning/husholdningsinntekt. 1997. Prosent	59
5.1.	Andelen som bruker ulike tidsintervaller til lesing per dag i 1991, 1995 og 1999. Prosent	63
5.2.	Andel av tiden til massemedier som brukes til de ulike mediene. 9-79 år. 1991 og 1998	64
7.1.	Andel som aldri trener eller mosjonerer eller trener minst to ganger per uke, etter utdanning i ulike aldersgrupper. Prosent	76
7.2.	Utgifter i kroner til trening eller mosjon blant de som driver med de ulike idrettsaktiviteter. 16-79 år	82
7.3.	Avstand til ulike tilbud for personer 16-79 år. Prosent	82
7.4.	Hvor ofte brukes gatetun/stille vei, balløkke/akebakke egnet for barn og lekeplass med apparater blant barn som har disse tilbudene innen én km fra hjemmet, etter alder. Prosent	85

8.1.	Andel som har utført gratisarbeid for idrettslag blant de som er medlemmer i idrettslag, etter alder. 16-79 år. Prosent	90
8.2.	Timer brukt de siste 12 månedene blant dem som brukte tid til gratisarbeid for idrettslag de er medlem av, etter kjønn	91
9.1.	Andel som har deltatt på ulike friluftaktiviteter siste 12 måneder blant barn (6-15 år) og voksne (16-79 år). Prosent	94
9.2.	Antall friluftaktiviteter i gjennomsnitt siste 12 måneder blant barn (6-15 år) og blant voksne (16-79 år)	94
9.3.	Antall ganger i gjennomsnitt på fottur i skogen og på fjellet per år, etter alder	95
9.4.	Andelen som går på skitur i skogen, på fjellet og i alt, etter utdanning, 16-79 år. Prosent	96
9.5.	Antall fisketurer i gjennomsnitt siste 12 måneder, etter landsdel. 16-79 år	98

Tabellregister

1.1.	Andelen som har vært på ulike kulturtilbud siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997. Prosent	18
1.2.	Antall besøk blant dem som har benyttet de ulike kulturtilbudene siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997	18
2.1.	Andel som har benyttet ulike kulturtilbud blant befolkningen i hele landet, Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent	27
2.2.	Antall besøk blant dem som har benyttet tilbudene siste 12 måneder blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk	27
2.3.	Andel som aldri har benyttet ulike kulturtilbud blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent	28
2.4.	Andelen som har benyttet ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter noen ulike befolkningsgrupper i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent	29
2.5.	Andelen som er svært eller ganske interessert i ulike kulturtilbud blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent	31
3.1.	Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997 i aldersgruppen 9-19 år. Prosent	37
3.2.	Antall besøk på ulike kulturtilbud siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997 i aldersgruppen 9-19 år	37
3.3.	Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter kjønn i aldersgruppen 9-19 år. 1994 og 1997	39
3.4.	Andel som har brukt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter foresattes utdanning i ulike bostedsstrøk, alder 9-19 år. 1997. Prosent	41
3.5.	Antall besøk på ulike kulturtilbud til sammen siste 12 måneder i aldersgruppen 9-19 år, etter bostedsstrøk	42
3.6.	Andelen amatørtilbud ved besøk på ulike kulturtilbud, etter kjønn, bosted og foresattes utdanning. 9-19 år. 1997. Prosent	43
3.7.	Andel som var på ulike typer forestillinger, sist de var på teater, musikal eller revy i 1994 og 1997 og etter bosted i 1997 i aldersgruppen 9-19 år. Prosent	43
3.8.	Andelen som har besøkt ulike typer populærmusikkkonserter sist de var på slik konsert, etter kjønn, bosted og foresattes yrkesstatus. 9-19 år. Prosent	44
3.9.	Andel som er meget eller ganske interessert i ulike kulturtilbud, etter kjønn, bosted, foresattes utdanning og foresattes yrkesstatus i aldersgruppen 9-19 år. 1997. Prosent	44
3.10.	Andel som driver med ulike kulturaktiviteter på fritiden i 1994 og 1997 og etter kjønn, bosted, foresattes utdanning og foresattes yrkesstatus i 1997. 9-19 år. Prosent	45
4.1.	Andel av lytterne som lyttet til ulike typer musikk på plate/kassett/CD i alt, etter kjønn og alder 1994 og 1997. Prosent	50
4.2.	Andel av lytterne 16-79 år som lyttet til ulike typer musikk på plate/kassett/CD, etter husholdningsinntekt/utdanning. 1997. Prosent	50
4.3.	Andel av dem som hører på radio en gjennomsnittsdag som hører på ulike musikkprogram. 1991-1998. Prosent	51
4.4.	Andel av de lytter til ulike musikkanaler som har vært på konsert siste 12 måneder	53
4.5.	Personer som har vært på konsert etter hva slags konsert de var på sist, etter alder og inntekt/utdanning. 1997. Prosent	54

4.6.	Andel av befolkningen som spiller ulike instrumenter 1994 og 1997, etter kjønn og alder 1997. Prosent	57
4.7.	Andelen som er meget eller ganske interessert i å gå på konserter, etter musikkaktivitet. 1997. Prosent	59
5.1.	Tid brukt til lesing per dag, etter kjønn og alder. 1991-1999. Minutter	61
5.2.	Tid brukt til lesing per dag blant gutter og jenter 9-24 år. 1991-1999. Minutter	62
5.3.	Andel som leser trykte medier, unntatt aviser, per uke, etter kjønn og alder. 1994-1999. Prosent	62
5.4.	Minutter brukt til lesing per dag 1991 og 1999 og prosentandel som leser trykte medier per uke, unntatt aviser, 1994 og 1999, etter sosioøkonomisk status og utdanning	63
5.5.	Andelen som bruker trykte medier per dag. 1991-1999. Prosent	64
5.6.	Tid brukt til ulike trykte medier blant lesere per dag. 1991-1999. Minutter	64
5.7.	Andelen som leser ulike trykte medier som også leser andre trykte medier per dag. 1999. Prosent	65
6.1.	Andel boklesere som har lest ulike sjangere en gjennomsnittsdag, totalt i 1991-1999 og etter kjønn og alder i 1999. Prosent	67
6.2.	Hvordan man har skaffet seg bok man leser, 1991, 1994 og 1997 og etter kjønn og alder 1997. Prosent	69
6.3.	Antall boklesere fordelt på norske roman- og novelleforfattere. 1994 og 1997	70
6.4.	Antall boklesere fordelt på utenlandske roman- og novelleforfattere. 1994 og 1997 ...	70
6.5.	Antall som har lest høyt for barn en gjennomsnittsdag, fordelt på forfatter eller type bok. 1994 og 1997	72
7.1.	Hvor ofte man driver med fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere, etter alder. Prosent	74
7.2.	Hvor ofte man driver fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere, etter kjønn blant barn og voksne. Prosent	75
7.3.	Andel som driver regelmessig med ulike idrettsgrener blant dem som trener minst en gang i måneden. 6-15 år og 16-79 år. Prosent	78
7.4.	Antall ganger per år man driver med ulike idrettsgrener blant dem som trener minst en gang i måneden. 6-15 år og 16-79 år	80
7.5.	Utgifter i kroner til trening/mosjon siste 12 måneder, blant dem som trener minst én gang i måneden, etter alder. Avrundete tall	81
7.6.	Andel av de som bor under 25 km unna som bruker trenings-/ mosjonstilbud og antall ganger de bruker dem, etter alder	84
8.1.	Andel av dem som deltar regelmessig i ulike trenings- og mosjonsaktiviteter som hovedsakelig deltar gjennom idrettslag. Alder 6-15 år og 16-79 år. Prosent	88
8.2.	Andelen som er medlem i idrettsforening, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive og andelen medlemmer som utfører gratisarbeid i foreningen, etter kjønn og alder. Prosent	89
9.1.	Antall ganger man har deltatt i ulike friluftaktiviteter i 1970 og 1997, blant voksne 16-74 år. Prosent	99

Sammendrag

De ulike kapitlene i denne publikasjonen gir et innblikk i mange sider ved nordmenns fritidsvaner. *Kapittel 1 tar for seg kulturbruken på 1990-tallet.* Nordmenn har stort sett benyttet kulturtilbudene på samme måte disse åra. Det generelle bildet er derfor at det har vært liten endring i kulturbruken. Det har likevel vært visse endringer. Både menn og kvinner går mer på klassiske konserter på slutten enn på begynnelsen av tiåret. Et særtrekk er at vi går og hører mer på musikk i kirken. Menn går dessuten mer på populærkonserter.

Barn går sjeldnere på folkebibliotek og færre blant dem kan spille et instrument. Derimot er de mer aktive på idrettsbanen.

Et annet utviklingstrekk er at unge gutter går sjeldnere på kino. Og de som går på kino ser enda mer krim og action enn før. På teater ser man mer komedie enn tidligere. Operaforestillingene får mer besøk av unge kvinner. Kino og teater er de kulturformer nordmenn ville benyttet mer dersom de hadde et tilbud nærmere hjemstedet.

Kapittel 2 omhandler kulturbruk i storbyen og på småsteder. Det er god tilgang på kulturtilbud i de store byene og bruken samsvarer med tilgjengeligheten; det er

flere som besøker kulturtilbud i storbyene enn i spredtbygde strøk. Blant befolkningen i storbyene er det klare forskjeller i kulturbruken. Unge voksne er de mest kulturelle, mens bruken er lavest blant arbeidere og pensjonister. Noen benytter aldri kulturtilbudene, bl.a. er tre av fem arbeidere i Oslo aldri på ballettforestillinger.

Storbyboere går i mindre grad på amatørtilbud enn de som bor på landsbygda. De som bor i storby går også mer på rock- og jazzkonserter og på klassiske konserter, men færre går på korkonserter og på revy enn de som bor på mindre steder. Derimot er det liten forskjell i valg av kino-forestillinger.

Blant idrettsgrenene er fotball mest populært både i sentrum og periferi. Lokal idrett går man helst på i spredtbygde strøk. Det er liten forskjell mellom befolkningen i storbyene og på mindre steder når det gjelder egen kulturell utøvelse. Blant dem som spiller et instrument, er pianospilling mer vanlig i storbyen, mens trekkspill er vanligst på landsbygda.

Kapittel 3 om kulturaktiviteter blant unge viser at de i første rekke foretrekker å benytte kulturtilbud som kino, idrett og

bibliotek. Til tross for et ønske om å viske ut skillelinjer i kulturbruken, er det fremdeles tydelige kjønnsforskjeller blant de unge. Foreldres utdanning og sosiale situasjon i tillegg til de unges bosted har også betydelig sammenheng med kulturbruksvanene.

Gutter i denne aldersgruppen går mer på amatørkonserter enn jenter, men både jenter og gutter går på actionfilmer. Barn av høyt utdannede går mer på amatørkonserter enn andre, men unge med ulik bakgrunn lytter til samme type plater. Byungdom går mest på klassiske konserter og på pop-/rockekonserter.

Blant de unge er det en klar sammenheng mellom interesse og aktiv kulturbruk. I gjennomsnitt er en av to unge aktiv kultur deltaker. Selv om det altså er tydelige skiller mellom ulike grupper, er det generelt stor kulturaktivitet blant de unge.

I kapittel 4 om musikk som konsum og egenaktivitet går det fram at nesten alle kan høre musikk hjemme, men halve befolkningen velger å lytte til musikk en gjennomsnittsdag. Vi hører mer på musikk på plate/kassett enn vi hører på musikkprogram i radio. Det er pop og rock som er mest populært. Musikksmaken er forskjellig og vi hører gjerne samme type musikk enten vi lytter på radio eller plate.

Alt i alt var 57 prosent av befolkningen på konsert i 1997. Konsertbesøk er mer knyttet til utdanning enn inntekt. Kvinner og menn velger i stor grad å gå på samme typer konserter, og besøk på klassiske konserter er økende blant begge kjønn. Middelaldrende går mest på jazz- og visekonserter, mens 20-24-åringer går mest på popkonserter. De som er ivrige lyttere på musikk hjemme er også de som går mest på konsert utenfor hjemmet.

Hver tredje nordmann kan spille selv og en av tre som kan spille, gjør det regelmessig. Det er særlig piano, gitar og blokkfløyte nordmenn kan spille. Piano er et instrument jentene i særlig grad spiller, mens guttene er de som i størst grad spiller gitar og trommer. 50 prosent av de aktive musikerne kan spille gitar. Høyest sosial status finner vi blant pianistene.

Mer enn en av ti nordmenn har opptrådt offentlig med sang eller musikk de siste to åra. De som er aktive på musikkfronten er også de som lytter mest til andres musikk. Halve befolkningen er interessert i å gå på konsert, men interessen er størst blant dem som spiller selv. Det er også slik at interesse for ulike typer konsert henger sammen.

Lesing av bøker og blader er en tradisjonell del av fritida. *Kapittel 5 om lesevaner i endring* viser at både menn og kvinner i alle aldersgrupper leser mindre. Nedgangen i lesing gjelder alle utdanningsgrupper. Likevel leser åtte av ti nordmenn bøker eller blader ukentlig.

Det er ikke bare færre som leser bøker og blader, det er også en nedgang i den tiden de som leser bruker på dette. I det hele tatt er det færre som bruker mye tid på lesing.

Endringene i lesevanene generelt gjenspeiler seg også i boklesingen. *I kapittel 6 om bøker vi leser*, ser vi at det særlig er unge gutter som leser mindre i bøker. De bøkene vi leser er særlig romaner. Dette gjelder begge kjønn, men spesielt kvinnene. Mennene er de som bruker mest tid på bøker om samfunn og politikk.

Ni av ti leser bokmål når vi leser bøker. 44 prosent av bøkene er med norsk som originalspråk. Generelt viser medieundersøkelsene at boklesing har et nokså fast

mønster: Hovedvekten ligger fremdeles på romaner med krim og spenning, som vi i like stor grad skaffer oss gjennom bokklubb, bokhandel og bibliotek. Det vi leser for barn er også sterkt preget av den tradisjonelle barneboklitteraturen av forfattere som Torbjørn Egner og Astrid Lindgren, og det som formidles til barn gjennom andre medier, særlig kino og fjernsyn. Her er Disney-konsernet sterkt inne i bildet.

At kvinner og menn gjennomgående er nesten like ivrige til å trene og mosjonere, viser kapittel 7 om trening og mosjon. Det har foregått en demokratisering av sport og idrett den siste generasjonen. Nå mosjonerer to av tre minst en gang per måned. Alder er den faktoren som i størst grad har sammenheng med mosjon. Halvparten av 67-79-åringene mosjonerer aldri.

Kjønn er den andre viktige faktoren. Eldre kvinner er de mest passive. Utdanningen har også positiv betydning for aktiviteten. Og barn av foreldre som mosjonerer, mosjonerer også mer selv enn andre barn. De som bor i storbyene trener mer enn andre. Det er også slik at eldre enslige trener minst, mens unge enslige trener mest.

Voksne går mest når de mosjonerer, barna svømmer eller sykler. Kvinnene dominerer aerobics, mennene driver mest med fotball og ishockey. Dans er en mosjonsaktivitet nesten bare blant jenter. Høyest gjennomsnittsalder finner vi blant de som trener med gang/marsj og dans. Når vi står på ski utøves alpint mest blant dem som bor i byene, mens langrenn er størst på bygdene. Langrenn er dessuten helst for dem med høyere utdanning.

Vi bruker nesten 3 000 kroner i gjennomsnitt per år på å trene og mosjonere.

Unge gutter bruker mest penger. Blant idrettsgrenene er det golferne som bruker mest penger.

Idrettsplasser og utmarksareal er de arenaene som er best tilgjengelig for folk når de skal trene og mosjonere. Større utmarksareal brukes mest. To av tre har gang- og sykkelvei nær hjemmet. De yngste og eldste er de som bruker gang- og sykkelvei mest. Tre av fire småbarn leker i gatetun eller stille vei daglig.

I kapittel 8 ser vi at idrett er en sosial aktivitet. Rundt hver tredje som trener eller mosjonerer, er medlem i et idrettslag. Men det betyr ikke at de andre trener alene. Fire av fem av de som trener utenfor idrettslag har funnet noen å trene sammen med. Håndballspillere er mest organisert. Generelt sett mosjonerer vi helst sammen med andre. I noen grad kan det være slik at det er det sosiale samværet som er det viktigste og ikke mosjonen i seg selv.

Det er flest menn som er medlemmer i idrettslag. Blant medlemmene er tre av ti svært aktive i laget. To av tre utfører gratisarbeid og over halve medlemsmassen er med på dugnader/transport. Eldre gratisarbeidere bruker mer tid på dette enn andre aldersgrupper. Det er særlig instruktører og trenere som bruker mye tid på gratisarbeid for idrettslagene.

Det er høyt verdsatt å være aktivt ute i frisk luft og uberørt natur. Kapittel 9 om friluftaktiviteter viser at slike aktiviteter hyppig blir bedrevet av nordmenn i de fleste aldre, strøk og samfunnslag. Barn og voksne er omtrent like aktive på dette området.

De friluftaktivitetene vi helst utfører er fotturer og spaserturer. Et flertall av befolkningen er på fottur både i skog og

på fjellet i løpet av året. Det er de godt voksne som går mest på tur. Turaktiviteten er høy i alle deler av landet. Enslige eldre kvinner går minst på tur.

Under halvparten av den norske befolkning er på skitur i løpet av året. Flest skiløpere finner vi blant dem med høyere utdanning. Bybefolkningen går like gjerne på skitur som de som bor på landet.

Halve befolkningen er på bær- eller sopptur i løpet av året. Bær- og sopptur er uavhengig av folks økonomi, så dette er mer fritidsatspredelse enn aktivitet av økonomisk betydning. Fisking som friluftaktivitet er helst for menn. Flest hobbyfiskere finner vi i vest og nord. I gjennomsnitt går vi på en jakttur per år.

Blant syklistene er det de eldre som er mest aktive. Også blant de som går på spaserturer er eldre de flittigste. Spaserturer er dessuten ikke bare et byfenomen. Også på landsbygda er det stor aktivitet på dette feltet.

Sammenligner vi med undersøkelser fra 20-30 år tilbake, er det færre som går på turer i skogen nå. Det er særlig de unge som er mindre aktive i det tradisjonelle friluftslivet der fotturer og skiturer har stått sentralt. På den annen side blir pensjonistene stadig sprekere og mer aktive friluftsmennesker.

Innledning

Statistisk sentralbyrås (SSBs) tidsbruksundersøkelser (Statistisk sentralbyrå 1992) viser at nordmenns fritid økte med omtrent én time fra 1970 til 1990; fra 5 timer og 10 minutter til 6 timer og 11 minutter per gjennomsnittsdag (en slik gjennomsnittsdag omfatter både hverdag og helg). Økningen skjedde i hovedsak på 1970-tallet. I 1990, som er det siste året vi har slike opplysninger for, hadde menn 6 timer og 24 minutter fritid, mens kvinner hadde 6 timer og 3 minutter. Begge kjønn hadde altså mer enn en times økning i fritiden fra 1970 til 1990. Det er ikke usannsynlig at vi vil finne en ytterligere økning i fritiden i det siste tiåret av forrige århundre. Dette vil vise seg når dataene fra SSBs tidsbruksundersøkelse 2000 foreligger.

Vanligvis bruker vi betegnelsen fritid om den tiden som er igjen når man trekker fra lønnet arbeid, utdanning og søvn. Mange av de aktivitetene som utføres i denne fritiden kan likevel ikke betraktes som "fri tid", det vil si tid til fri disposisjon. Dette gjelder aktiviteter som husarbeid, barnepass og hjemmelekser, som mer er å betrakte som ulønnet arbeid. Derfor bruker vi begrepet fritid om aktiviteter man ikke er forpliktet til å gjøre og som man vanligvis gjør fordi man har lyst

til det, som for eksempel å se på TV, ta en joggetur eller gå på konsert.

Nordmenn benytter denne fritiden på så ulike måter. For enkelte kan det virke som de skal fylle den med så mye at fritiden ikke strekker til for alt de ønsker å foreta seg, eller som de kanskje føler seg presset til å delta i. For andre kan det være fysiske eller økonomiske barrierer som hindrer dem fra å foreta seg det de ønsker i fritiden. I denne publikasjonen skal vi se at også sosiale forhold har innvirkning, som gjerne kan kobles til interesse. Hva man er opptatt av og hva man gjør er ofte nøye knyttet til hvem man er sammen med og hvilken gruppe man føler tilhørighet til.

Det vi gjør i fritiden kan skjematisk deles i to; å utføre aktiviteter selv og å se eller høre på andre som utfører aktiviteter, dvs. en form for konsum. I en viss forstand kan vi karakterisere de to forholdene til fritid som aktiviteter og passiviteter. De følgende kapitlene er i stor grad beskrivelser av aktiviteter. Det gjelder det fysiske plan, som idrett, mosjon og friluftsliv, men også aktiv deltakelse i kulturlivet med blant annet musikalsk utøvelse. Publikasjonen tar også for seg de mer passive sider ved kulturbruk; publikums

sammensetning på ulike området. Dette gjelder i særlig grad i forhold til de unge, forskjellene mellom storby og mindre steder og utviklingen i kulturbruken de siste 10 åra. Lesevanene, som vel må karakteriseres som aktive passiviteter, er temaet for to kapitler.

Publikasjonen er ikke ment å være noen oversikt over nordmenns fritid generelt, men gir innblikk i sentrale sider ved fritidsvanene, sider som til dels har blitt lite omtalt tidligere.

Hvert kapittel er en uavhengig artikkel. Enkelte detaljer, som passer innenfor temaet for flere av disse artiklene, er derfor blitt omtalt i flere ganger.

Datagrunnlag

Datamaterialet som benyttes i kapitlene 1-6 er hentet fra Statistisk sentralbyrås kultur- og mediebruksundersøkelser. Dette er intervjuundersøkelser foretatt blant et representativt utvalg av den norske befolkningen i alderen 9-79 år, der spørsmålene dreier seg om deres bruk av massemedier, kulturtilbud og egenaktivitet på disse områdene. Utvalget i undersøkelsene har vært omtrent 2 000 personer. For nærmere dokumentasjon av undersøkelsesopplegget, se Vaage (1998).

Datamaterialet som benyttes i kapitlene 7-9 er i hovedsak hentet fra Statistisk sentralbyrås Levekårsundersøkelse 1997. Hovedundersøkelsen var besøksintervju med et representativt utvalg av den norske befolkningen i alderen 16-79 år på 3 363 personer. Et utvalg av disse, 1 725 personer, fylte ut et tilleggsskjema om fritidsbruk. Et utvalg av barna i de voksnes husholdninger, 286 personer i alderen 6-15 år, fylte også ut et slikt skjema. For nærmere dokumentasjon av undersøkelsesopplegget, se Sundvoll og Teigum (1998).

1. Kulturbruken på 1990-tallet

I det store og hele har nordmenn forsynt seg fra den kulturelle meny på samme måte gjennom 1990-tallet. Noe har likevel endret seg. Andelen av befolkningen som går på konserter har økt, særlig gjelder det musikk i kirken. Unge gutter liker å gå på kino, men går noe mindre nå enn tidligere. Stadig flere ser krim og action på kino. Når vi går på teater, er det oftere populært med komedier.

I 1991 ble det over Kulturdepartementets budsjett bevilget 1,8 milliarder kroner til kulturformål. I 1996 var det tilsvarende tallet ca. 4 milliarder kroner (Statistisk sentralbyrå 1998a). Vi kan ikke forvente at denne økte satsingen umiddelbart setter spor etter seg som en økning i nordmenns bruk av kulturtilbudene i denne perioden. Likevel er det interessant å se hva Statistisk sentralbyrås (SSB) kulturbruksundersøkelser gir av indikasjoner på at det har vært synlige endringer i kulturbruken i disse åra.

Det generelle overblikk – liten endring

I hovedsak har det skjedd liten forandring i kulturbruken, skal vi dømme etter de kulturbruksundersøkelsene som SSB gjennomførte i 1991, 1994 og 1997. Dette

gjelder både andelen som benytter tilbudene og antall ganger tilbudene benyttes.

Andelen som har benyttet de ulike aktivitetene siste 12 måneder viser at endringene mellom disse tre åra har vært små. Det eneste tilbudet hvor det kan snakkes om en betydelig endring gjelder klassiske konserter, det vil si konserter med klassisk musikk, samtidsmusikk, kirkemusikk eller kor. Her har det vært en økende andel brukere. I en viss grad gjelder dette også for populærkonserter. Slår vi andelen som har vært på klassiske konserter og populærkonserter sammen, har andelen økt fra 48 prosent i 1991, 55 prosent i 1994, til 57 prosent i 1997.

Antall besøk blant dem som har vært på de forskjellige kulturtilbudene siste 12 måneder, har generelt sett også endret seg lite. Det ser likevel ut til å ha vært en svak nedgang i besøket blant dem som besøker folkebibliotek og kunstutstillinger. Også kinogjengere går tilsynelatende noe mindre på kino. Her har vi tall også for mellomliggende år: I 1992 var antallet besøk 6,3, i 1995 var det 6,6 og i 1996 var det 6,1. Dette gir også et bilde av at kinogjengere har hatt en nedgang i besøket, hvis vi ser bort fra 1992.

Tabell 1.1. Andelen som har vært på ulike kulturtilbud siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997. Prosent

	1991	1994	1997
Kino	58	61	60
Idrettsarrangement	57	59	54
Folkebibliotek	49	51	52
Museum	41	45	44
Teater/musikal/revy	44	45	44
Kunstutstilling	41	44	43
Populærkonsert	32	38	38
Klassisk konsert	27	34	37
Ballett-/danseforestilling	8	9	8
Opera/operette	5	5	6

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1991, 1994 og 1997.

Tilgangen til kulturtilbudene og interessen for dem har også endret seg lite. Avstanden til nærmeste kulturtilbud er omtrent den samme for den gjennomsnittlige nordmann i 1997 som i 1991. Det eneste tilbudet hvor det er mulig å snakke om noen endring gjelder kino. I 1991 var det 55 prosent som hadde under 5 km til nærmeste kino eller lokale som jevnlig brukes til kinoforestillinger. I 1994 var andelen 53 og i 1997 var den 50. Andelen for dem som bodde under 10 km fra et slikt tilbud var henholdsvis 76, 73 og 70 prosent. Det ser altså ut til at tilgjengeligheten til kino har gått noe ned i denne perioden. Dette kan ses i sammenheng med at både antall kinoer og antall sitteplasser på kino har gått noe ned de senere åra (Statistisk sentralbyrå 1998).

Det har vært liten endring i kulturbruken blant gjennomsnittsbefolkningen generelt. Når vi ser på de enkelte kulturtilbud som sådan, kan det likevel ha skjedd forandringer innenfor undergrupper av befolkningen og mellom sjangrene innenfor kulturtilbudene.

Unge gutter går sjeldnere på kino

Vi finner en nedgang i antall besøkte forestillinger blant kinogjengere både blant

Tabell 1.2. Antall besøk blant dem som har benyttet de ulike kulturtilbudene siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997

	1991	1994	1997
Kino	7,4	6,9	5,9
Idrettsarrangement	10,9	11,3	11,3
Folkebibliotek	11,5	10,0	9,6
Museum	2,5	2,6	2,6
Teater/musikal/revy	2,4	2,4	2,4
Kunstutstilling	3,6	3,4	3,1
Populærkonsert	3,6	4,0	3,6
Klassisk konsert	3,4	3,3	3,4
Ballett-/danseforestilling	2,3	1,7	2,0
Opera/operette	1,6	1,8	1,8

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1991, 1994 og 1997.

menn og kvinner. Det har også vært en nedgang blant 16-19-åringer og blant de mellom 25 og 34 år. Særlig blant unge gutter i alderen 16-24 år har nedgangen vært betydelig. Kinogjengere i denne gruppen var i gjennomsnitt på 15,3 forestillinger i 1991, mens tallet var 8,2 i 1997. Personer med lavere utdanning går heller ikke så ofte på kino som tidligere. Generelt kan vi si at personer under utdanning går mye på kino, men ikke så mye som tidligere. Andelen kinogjengere i denne gruppen var 92 prosent i 1991 og hele 97 prosent i 1997. Antall besøk gikk derimot ned fra 15,3 til 9,7 i samme periode.

De som har høyest husholdningsinntekt går i større grad på kino enn personer med lavere inntekt. Det er likevel personer med middels eller høy inntekt som særlig har minsket sitt kinobesøk.

Ser mer krim og action på kino

De som går på kino ser mer på krim- og actionfilmer enn de gjorde tidligere. Mens 19 prosent av kinogjengerne i 1991 så den type film sist de var på kino, var det 28 prosent i 1997. Det har også vært en økning innenfor sciencefictionfilmer. Derimot ser vi i mindre grad westernfilmer.

Det er særlig menn, men også kvinner, som ser mer krim- og actionfilmer enn før, og særlig gjelder det unge mennesker. Dessuten ser personer med både høy og lav utdanning mer krim og action. Mens det i 1991 var 9 prosent av dem med høyere akademisk utdanning som så den type film sist de var på kino, var andelen 23 prosent i 1997.

Teaterbesøket har vært stabilt i de aller fleste befolkningsgrupper på 1990-tallet. Eneste antydning til endring har vært blant personer under utdanning, der andelen som har vært på teater, musikal eller revy har økt fra 52 prosent i 1991 til 58 prosent i 1997. Andelen blant lavere funksjonærer har gått ned fra 54 prosent til 46 prosent i samme periode.

Mer komedie på teater

Folk som går på teater ser i noe større grad komedier enn de gjorde tidligere. Dette gjelder alle, men særlig menn og unge mennesker. Mens 16 prosent av mannlige teatergjengere var på en komedie sist de var på teater i 1991, var andelen økt til 26 prosent i 1997.

Unge kvinner mer på opera

Besøk på opera-/operetteforestillinger og på ballett-/danseforestillinger har stort sett holdt seg på samme nivå i alle befolkningsgrupper. Den eneste merkbare endringen er at andelen som har vært på opera blant unge mennesker i alderen 16-24 år har økt fra 3 prosent i 1991 til 7 prosent i 1997. Dette ser vi igjen ved at andelen som går på opera også har økt blant personer under utdanning. Det er i hovedsak blant unge kvinner at andelen operabesøkende har økt. Dette kan muligens være et potensiale for en varig endring i operabruken.

Blant dem som går og ser på ballett- og danseforestillinger er det klassisk ballett

som har vært mest besøkt, tett fulgt av moderne ballett og dans. Folkedans og selskapsdans har vært mindre besøkt. Det har vært liten endring i denne fordelingen. Andelen kvinner som var på moderne ballett sist de var på ballettforestilling har økt noe fra 1991 til 1997. Blant personer som bor i Oslo eller Akershus har derimot andelen som var på klassisk ballett økt, fra 46 prosent i 1991 til 62 prosent i 1997.

Begge kjønn går mer på klassiske konserter

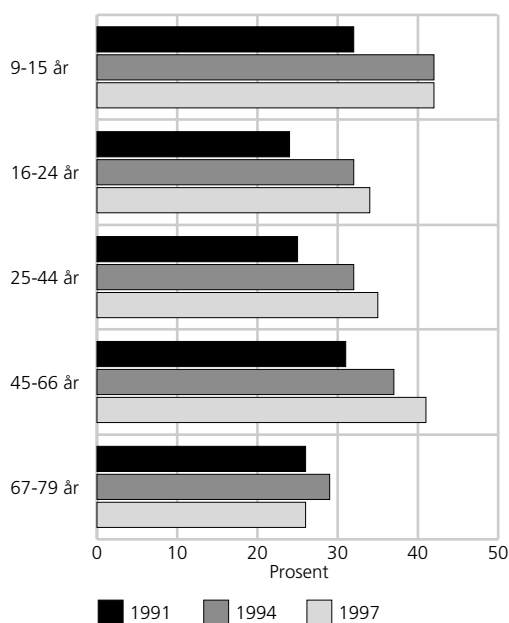
Som allerede nevnt har det vært en økning i andelen som går på klassiske konserter. Denne økningen gjelder både menn og kvinner. Økningen har også vært merkbar i alle aldersgrupper unntatt blant de eldste. Aldersfordelingen blant menn og kvinner viser at menn i alle aldersgrupper har økt andel besøk på slike konserter. Blant kvinner har den eldste aldersgruppen hatt en nedadgående trend. Kvinner i alderen 45-66 år og gutter i aldersgruppen 9-15 år har hatt den største økningen. Blant de siste var andelen 25 prosent i 1991 og 42 prosent i 1997. Økningen har funnet sted i alle bostedsstrøk; i storbyene, småbyene så vel som i spredtbygde strøk.

Blant yrkesgruppene er det spesielt høyere funksjonærer og selvstendige som har økt andelen besøk på klassiske konserter. Blant arbeidere og lavere funksjonærer har økningen vært mindre. Det er særlig personer med høyere utdanning på lavere nivå som har økt sin andel, men det er fremdeles personer med høyere akademisk utdanning som går mest på slike konserter.

Hører mer musikk i kirken

Bare kirkemusikk har økt oppslutning fra 1991 til 1997 blant dem som går på konserter med denne type musikk. Korsang,

Figur 1.1. Andel som siste 12 måneder har vært på konsert med klassisk musikk, samtidsmusikk, kirkemusikk eller kor, etter alder. 1991, 1994 og 1997. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

klassisk musikk og samtidsmusikk har holdt seg omtrent på samme nivå i denne perioden. Økningen i besøk på konserter med kirkemusikk gjelder både for menn og kvinner. Det er særlig konsertgjengere blant barn i alderen 9-15 år og personer i alderen 45-66 år som i størst grad har økt besøk på kirkekonserter.

Menn går mer på populærkonserter

Andel som siste 12 måneder har vært på konsert med populærmusikk økte fra 1991 til 1994, men holdt seg deretter på samme nivå. Likevel har menn hatt en økning i disse åra, fra 35 prosent i 1991 til 41 prosent i 1997. Også blant personer i alderen 25-66 år har det vært en økende andel som går på populærkonserter. Økningen har dessuten vært tydelig blant

personer med høyere utdanning. Verd å merke seg er det også at det har vært økning både blant arbeidere og blant høyere funksjonærer og særlig blant personer med lav husholdningsinntekt.

Generelt sett har det vært liten endring i hva slags populærkonserter vi går på i denne perioden. Rocke- og popkonserter er desidert mest populære. Dernest følger korps-/janitsjarkonserter, visekonserter og jazzkonserter. Det har vært en økning i andelen som går på rocke-/popkonserter. Mens det i 1991 var 43 prosent som hørte på rock/pop sist de var på en populærkonert, var andelen 56 prosent i 1997. Blant de med lavest utdanning har det vært en økning i andelen som foretrekker jazz og viser. Blant folk med høyest utdanning er derimot andelen som går på jazzkonserter gått noe ned, fra 25 prosent i 1991 til 17 prosent i 1997.

Besøket på utstillinger med billedkunst eller kunsthåndverk og på museer har vært temmelig stabilt. Kvinner som går på kunstutstillinger har likevel hatt en nedgang i antall besøk de går på per år. Dette gjelder stort sett kvinner i alle aldre. Blant menn har antallet besøk vært mer stabilt, og faktisk økt i aldersgruppen 67-79 år fra 2,1 i 1991 til 4,3 i 1997. Menn har hatt en økning i andelen som går på museer, fra 41 prosent i 1991 til 47 prosent i 1997. Denne økningen gjelder alle aldersgruppene fra 16 til 66 år. Det har også vært en økning i andelen museumsbesøk blant dem som bor i spredtbygde strøk, fra 34 prosent i 1991 til 43 prosent i 1997. Barn i alderen 9-15 år har hatt en nedgang i andelen som går på folkemuseer, fra 47 prosent i 1991 til 29 prosent i 1997. Dette oppveies med en liten oppgang for de andre museumstypene, spesielt gjelder det kunstmuseene.

Barn går sjeldnere på folkebibliotek

Blant alle aldersgrupper unntatt de yngste har kvinnene økt besøk på folkebibliotek. Blant jenter 9-15 år har andelen som har vært på bibliotek siste 12 måneder gått ned fra 81 til 75 prosent fra 1991 til 1997. Antall besøk blant disse har gått ned fra 17,1 til 12,9 i samme periode. Også blant gutter i denne aldersgruppen har antallet besøk gått ned. Det samme gjelder personer med lav utdanning. Andelen som går på bibliotek har økt blant dem med høyere akademisk utdanning, blant høyere funksjonærer og blant personer som bor i de store byene. I spredtbygde strøk har antallet besøk gått noe ned.

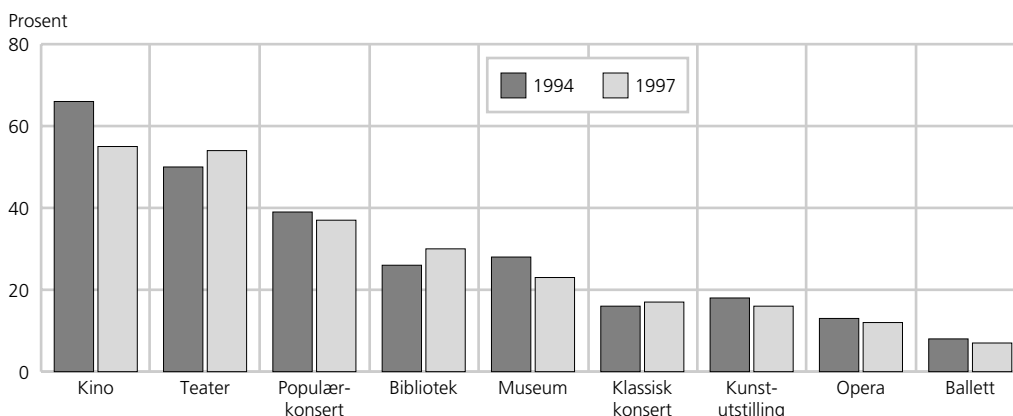
At barn har endret sine vaner noe i forhold til folkebiblioteket går også fram av andelen som har lånt bok på biblioteket siste 12 måneder. Det er atskillig færre som lånte bok på folkebiblioteket i 1997 enn det var seks år tidligere. Dette gjelder også unge i alderen 16-24 år.

Økt andel på idrettsarrangement i OL-året 1994

Andelen som har vært og sett på idrettsarrangement økte noe fra 1991 til 1994, mest sannsynlig som et resultat av vinter-OL på Lillehammer. I 1997 gikk andelen betydelig ned. Det var kvinners økende andel som førte til stigningen i 1994. For mange av dem fungerte muligens Lillehammer-OL mer som et sosialt og kulturelt arrangement enn som et idrettsarrangement. I hvert fall var det slik i 1994 at mens det blant mannlige idrettstilskuere var 43 prosent som var svært interessert i å se på slike arrangementer, var andelen blant kvinner 29 prosent. I tillegg var 8 prosent av dem ikke interessert i å gå på slike arrangementer i det hele tatt.

Andelen som har vært på ulike idrettsarrangementer har variert lite fra 1991 til 1997. Det klare unntaket er skiidrett, som hadde en tydelig økning i 1994, med en tilsvarende nedgang for fotballkamper. Denne tendensen gjelder både menn og kvinner. At 1994 stod i skiidrettens tegn

Figur 1.2. Andel som ville bruke ulike kulturtilbud oftere dersom de hadde dem i nærheten, blant personer som bor minst 25 km unna nærmeste lokale/sted hvor slike kulturtilbud er jevnlig tilgjengelig. 1994 og 1997. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

på Østlandet er tydelig. Andelen som var og så på skiidrett var hele 22 prosent i dette OL-året, mens den var 9 prosent i 1991 og 7 prosent i 1997. På samme måte kan en si at ski-VM i Trondheim hadde innvirkning på besøket i Trøndelag: Mens 10 og 14 prosent var på et skiidrettsarrangement i henholdsvis 1991 og 1994, var det hele 25 prosent som var på et slikt arrangement sist de var og så på idrett i 1997. Det ser derfor ut til at slike arrangement bare skaper midlertidige blaff i oppslutningen, og at den synker tilbake på et lavere nivå etter kort tid.

Færre barn kan spille instrument...

Generelt sett har det vært bare små endringer i folks egenaktivitet på kulturområdet. Blant barna har det likevel vært endringer. I aldersgruppen 9-12 år var det i 1991 en andel på 81 prosent som kunne spille et musikkinstrument. Denne andelen forandret seg lite til 1994, men gikk ned til 68 prosent i 1997. Blant de eldre barna, det vil si 13-15 år, var andelen på 69 prosent i 1991, 68 prosent i 1994 og 59 prosent i 1997.

...men de er mer aktive på idrettsbanen

Derimot økte andelen blant de yngste som hadde vært aktive deltakere på idrettsarrangement: 70 prosent hadde vært aktive i 1991, 69 prosent i 1994, mens hele 80 prosent hadde vært aktive på idrettsarrangement de siste to åra i 1997.

Ønsker mer kino og teater

Selv om kulturbruken har endret seg lite på 1990-tallet, kan vi ikke uten videre ta det som et sikkert tegn på at behovet for kulturtilbud er mettet. Tilgangen til slike tilbud er liten i store deler av landet, og ønsket om bedre tilgang er tydelig. Blant dem som har dårlig tilgang til de ulike tilbudene er det kino som står øverst på ønskelisten. Selv om andelen har gått noe

ned fra 1994 til 1997, er det fremdeles godt over 50 prosent av dem som har dårlig kinotilgang som ønsker at den var bedre. Teater er i en lignende situasjon.

Populærkonserter, folkebibliotek og museer er også i stor grad etterspurt. Det er derimot liten etterspørsel etter bedre tilgang til opera- og ballettforestillinger.

2. Kulturbruk i storbyen og på småsteder

Trodde du at alle som bor i Oslo-området går mye på teater, opera og konserter? Da tar du feil. Men trodde du at det likevel er de som går mest på slike tilbud, mens bygdefolk går på lokalrevyer, fotballkamper og spiller trekkspill? Da tar du ikke helt feil. Både tilgangen til kulturtilbud og interessen for dette er også størst i storbyen. Derimot er det mindre forskjell i egen kulturaktivitet.

En storby kjennetegnes ved at den er mangfoldig. Svært mange bor og oppholder seg der, mennesker med ulik kulturell og etnisk bakgrunn, interesser og væremåte. Mye av storbyens tiltrekningskraft ligger i mangfoldet; mengden av tilbud på alle nivåer der forskjellige interesser kan tilfredsstilles. Mangfoldet i storbyen er også representert ved ulikheten mellom innbyggerne. Både de vellykkede og de som har falt utenfor tiltrekkes av dens

muligheter til fellesskap og anonymitet. Den kjennetegnes ved stor ulikhet i inntekt, boforhold, utdanning og yrkestilknytning. Denne ulikheten vil gjenspeiles i utnyttelsen av det som storbyen har å tilby innbyggerne.

Kulturelt uensartet i storbyen

Ifølge en teori om utvikling av subkulturer i urbane strøk (Fischer 1995), kan tett befolkede områder i større grad utvikle spesielle subkulturer enn mindre tett befolkede områder, og at de derfor blir mer kulturelt uensartede. Det er mulig å skape et miljø rundt sære kulturinteresser, fordi det er befolkningsgrunnlag for det.

Ifølge Markeds- og Mediainstituttets (MMI) "Norsk monitor" 1991 (Haveraaen 1993) er det mer åpenhet og toleranse og større aksept for det særegne i de store urbane sentra. I storbyen er det flere som

Stor-Oslo: Oslo kommune og folkerike kommuner som grenser til Oslo: Asker, Bærum, Lørenskog, Nesodden, Nittedal, Oppegård, Skedsmo og Ski. 1. januar 1998 bodde 17,9 prosent av den norske befolkningen i denne regionen (Statistisk årbok 1998).

Spredtbygde strøk: All spredt bosetting og husklynger med færre enn 200 bosatte. 1. januar 1997 bodde 26 prosent av den norske befolkningen i spredtbygde strøk. Mens ingen bodde i spredtbygde strøk i Oslo og 13 prosent i Akershus, var det 51 prosent i Sogn og Fjordane og 49 prosent i Oppland (Statistisk årbok 1998).

verdsetter individualitet og selvstendighet enn blant bygdebefolkningen. Storbyboere aksepterer og respekterer også i større grad andres meninger og væremåter. En høyere toleranse kommer også til uttrykk gjennom holdninger til avvikende klesdrakter og levesett.

Stor personlig frihet

Georg Simmel (1978) har pekt på at det distanserte og reserverte forhold mennesker har til hverandre i storbyen, har sin funksjon. Dersom den stadige ytre berøring med utallige mennesker skulle framkalle så mange indre reaksjoner som i småbyen, ville man gå i fullstendig indre oppløsning. Dette er med på å skaffe individet en grad av personlig frihet. Denne friheten, i den anonyme storbyen, kan skape grobunn for individualiserte aktiviteter, mens gruppeaktiviteter i større grad preger spredtbygde områder.

Gjennom muligheten til avvikende levestett, men også gjennom større økonomisk og kulturell kontakt med utlandet, kan det være slik at befolkningen i storbyen er den som først fanger opp trender utenfra. De er innovatører på kultur- og fritidsområdet, og ligger i forkant av det som er rådende i flertallet av befolkningen. I tillegg kan man tenke seg storbyen som en ramme for spesielle typer kulturelt engasjement og deltakelse som er overført og tillært gjennom familie eller allmennutdanning. På samme måte kan bygdekulturen bli tillært gjennom tilsvarende sosialiseringsmekanismer, som til dels kan stå som en motsetning til storbykulturen.

I Norge har vi ingen utpregede storbyer. Det nærmeste vi kan komme noe slikt er Oslo, med de nærliggende forstadskommunene. Forskning har vist at det er store og systematiske forskjeller i levekårsressursene mellom innbyggerne i Oslo (Hagen 1994, Barstad 1997). Beregninger

viser at inntektsulikheten er større i de største byene i forhold til resten av landet. (Andersen 1995). Blant landets barnefamilier finner vi de rikeste i Oslo, men også de fattigste (Epland og Erstad 1997).

Høyere utdanning i Oslo

Mens det for landet som helhet i 1996 var 20,9 prosent som hadde utdanning på universitets- og høgskolenivå, var andelen 27,5 prosent i Akershus og 33,7 prosent i Oslo (Statistisk sentralbyrå 1998b). Fremdeles er det likevel rundt 20 prosent som bare har utdanning tilsvarende grunnskole i disse fylkene.

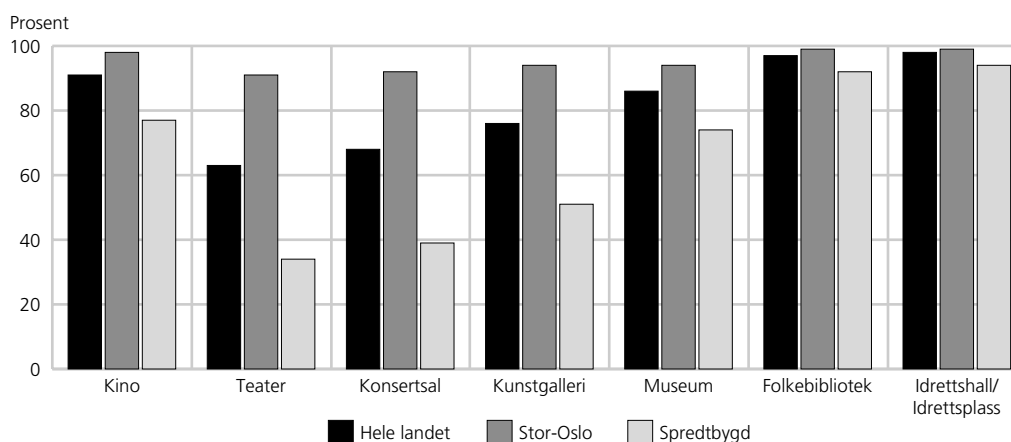
En annen side ved storbyenes relasjon til utdanning er det store antallet utdanningssøkende som fast eller midlertidig bor der. Bare Universitetet i Oslo og Høgskolen i Oslo hadde til sammen nærmere 50 000 studenter i 1996 (Statistisk sentralbyrå 1998b). Dette er i stor grad aktive personer som benytter de tilgjengelige kulturtilbudene i stort monn.

Utdanning har klar sammenheng med bruk av kulturtilbudene (Vaage 1997). Ut fra dette må en forvente at kulturbruken er høyere i Oslo-området enn i andre deler av landet, hvor utdanningsnivået ikke er så høyt. Tidligere undersøkelser viser at det er skille i kulturbruken mellom by og bygd (Vaage 1995). Ut fra dette bør vi også forvente at befolkningen i Stor-Oslo skiller seg fra mindre tett befolkede områder på dette feltet.

God tilgang på kulturtilbud

Befolkningen i Oslo og de nærliggende kommuner har en unik tilgang til kulturtilbud i forhold til nordmenn ellers. Dette gjelder både kvantitet og kvalitet. De har store muligheter til både å være tilskuere og selv å kunne delta i aktiviteter på ulike nivåer. 38 prosent av de teater- og

Figur 2.1. Andel som bor under 25 km fra nærmeste kulturtilbud. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

operaforestillinger som ble framført i Norge i 1996 fant sted i Oslo. Dette gjelder også 53 prosent av dem som besøkte institusjonsteatrene og 35 prosent av dem som var på museer eller historiske samlinger (Statistisk sentralbyrå 1998b).

Det er derimot god spredning av de 36 569 idrettsanleggene i Norge. 1 482 er i Oslo, mens 3 221 er i Møre og Romsdal, et fylke med en befolkning på under halvparten av Oslos. Av alle anleggene i landet er 4 177 fotballbaner, det vil si mer enn ett av ti anlegg (Statistisk sentralbyrå 1998c).

Også kultur- og mediebruksundersøkelsene viser at befolkningen i Stor-Oslo har god tilgang til kulturtilbud. Nesten alle har en kino mindre enn 25 km fra hjemmet og to av tre har under 5 km til nærmeste kino. Godt over 90 prosent har kortere vei enn 25 km til nærmeste teaterlokale. Det samme gjelder lokaler hvor det jevnlig holdes konserter, hvor det vises kunstutstillinger og til nærmeste museum. Omtrent 90 prosent har under 5

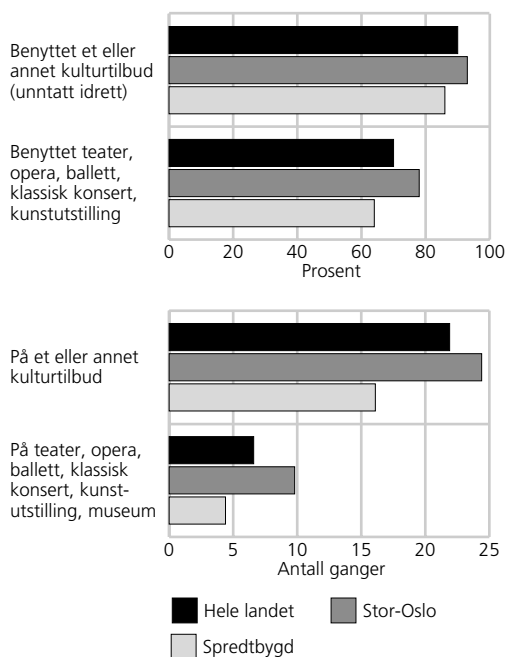
km til nærmeste bibliotek og idrettsplass eller -hall. Folk i spredtbygd strøk har også god tilgang til bibliotek og idrettsplasser. For de fleste er heller ikke avstanden til nærmeste kino eller museum avskrekkende lang. Derimot har hele 47 prosent mer enn 50 km til nærmeste teaterlokale, 40 prosent har minst like langt til et konsertlokale og 30 prosent må reise minst så langt for å komme til en kunstutstilling. Vi kan altså uten videre slå fast at befolkningen i Oslo-området har meget god tilgang til kulturtilbud, og de fleste vet at de har denne tilgangen.

Bruken samsvarer med tilgjengeligheten

Ut fra tilgjengeligheten og inntekts- og utdanningsfordelingen i Stor-Oslo, bør det ikke være overraskende at kulturbruken faktisk er høy i denne regionen.

Ser vi bort fra besøk på idrettsarrangement, har 93 prosent av dem som bor i Stor-Oslo vært på et eller annet kulturtilbud siste 12 måneder. 78 prosent har vært på det vi kan kalle et mer seriøst

Figur 2.2. Benyttelse av kulturtilbud i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk

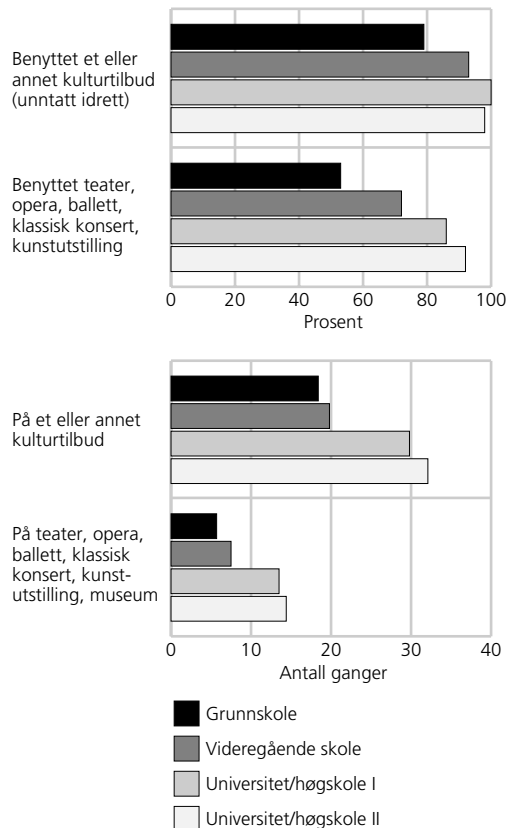
Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

tilbud, enten teater, opera, ballett (inkludert andre danseforestillinger), konsert eller kunstutstilling. I gjennomsnitt har de vært på 9,8 slike tilbud. Tar vi kino, bibliotek, museum og idrettsarrangement med i beregningen, har de alt i alt vært på 24,4 kulturtilbud siste 12 måneder. Dette er markert høyere enn landet som helhet, og særlig høyere enn blant dem som bor i spredtbygde strøk.

Selv om gjennomsnittet er høyt relativt sett, er det store forskjeller Stor-Oslo-børne imellom. Dette viser at tilgjengelighet i seg selv ikke er nok til å benytte tilbudene. Utdanningsnivå er en klart utslagsgivende faktor. Det er et særlig tydelig skille mellom dem som har høyere utdanning og dem som ikke har det. Dette gjelder antall besøk på kulturtilbud i det hele tatt, men spesielt antall besøk på de

26

Figur 2.3. Benyttelse av kulturtilbud i Stor-Oslo, etter høyeste utdanning

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

seriøse kulturtilbudene. Mens Stor-Oslo-børne med bare grunnskole i gjennomsnitt har vært på 5,7 slike tilbud siste 12 måneder, har de med høyere universitets- eller høgskoleutdanning vært på 14,4 slike tilbud.

Inntekten gjør også utslag, men ikke i samme grad som utdanning. Det som kan være overraskende er det høye besøktallet blant dem med lavest inntekt. Dette skyldes antakelig at det i denne gruppen er mange unge under utdanning og ellers som ikke har etablert familie ennå, og som kan eller ønsker å prioritere kulturtilbud framfor andre utgiftsposter.

Unge voksne mest kulturelle

Alder virker inn på hvor mye man bruker kulturtilbudene, uavhengig av tilgang. Særlig er det de eldre som faller under gjennomsnittet. De unge voksne benytter tilbudene mest.

Yrkessituasjonen har sammenheng både med utdanning, inntekt og alder. Det er særlig høyere funksjonærer og personer under utdanning som er de mest aktive kulturbrukerne, mens pensjonister og arbeidere benytter tilbudene minst. Mens 51 prosent av arbeiderne i Stor-Oslo har vært på et eller annet seriøst kulturtilbud siste 12 måneder, gjelder det for 89 prosent av de høyere funksjonærene.

Etter dette generelle overblikket over kulturbruk samlet, kan vi se på de enkelte kulturtilbudene.

Andelen brukere per år er høyere blant befolkningen i Stor-Oslo enn i gjennom-

snittsbefolkningen når det gjelder alle kulturtilbudene unntatt besøk på folkebibliotek og idrettsarrangement. I forhold til dem som bor i spredtbygde strøk, er forskjellen særlig stor når vi ser på opera, ballett, kunstutstillinger og kino.

Stor-Oslo-befolkningen går dessuten oftere på de fleste kulturtilbudene. Dette gjelder også når en bare tar hensyn til dem som har besøkt de ulike kulturtilbudene siste 12 måneder. Teatergjengerne i Stor-Oslo, det vil si de som har vært på minst en revy-, teater- eller musikalforestilling siste år, var i gjennomsnitt på 3,1 slike forestillinger. Den tilsvarende gruppen i spredtbygde strøk var på 1,9 forestillinger. De tilsvarende tallene for populærkonsert var 4,7 og 2,8, for kunstutstillinger var de 4,2 og 2,2. Slike tall viser at storbybefolkningen er mer aktive kulturbrukere, noe som kan skyldes flere forhold. Som allerede vist, har de kort avstand til slike tilbud. I de fleste tilfeller

Tabell 2.1. **Andel som har benyttet ulike kulturtilbud blant befolkningen i hele landet, Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent**

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populærkonsert	Kunstutstilling	Museum	Folkebibliotek	Idrettsarrangement
Hele landet	60	44	5	8	35	38	44	44	52	57
Stor-Oslo	71	56	13	14	39	43	55	56	53	52
Spredtbygd	48	38	3	5	33	33	35	42	45	53

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997.

Tabell 2.2. **Antall besøk blant dem som har benyttet tilbudene siste 12 måneder blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk**

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populærkonsert	Kunstutstilling	Museum	Folkebibliotek	Idrettsarrangement
Hele landet	6,4	2,4	1,8	1,8	3,3	3,8	3,3	2,6	9,8	11,3
Stor-Oslo	7,0	3,1	2,2	2,0	3,6	4,7	4,2	3,2	9,4	9,2
Spredtbygd	5,3	1,9	1,5	1,6	3,0	2,8	2,2	2,0	9,0	9,7

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997.

har de også flere tilbud å velge mellom. De har lettere tilgang til tilbud som interesserer dem. Antallet besøk på idrettsarrangementer viser at dette ikke gjelder alle kulturtilbud. Idrettstilskuerne i Stor-Oslo går i gjennomsnitt 9,2 ganger per år, mens de som bor i spredtbygde strøk går 9,7 ganger. Kanskje dette er unntaket som bekrefter regelen?

Minst bruk blant arbeidere og pensjonister

Fordelingen etter yrkesstatus viser at arbeidere og pensjonister er de minst aktive kulturbrukerne; mens 5 prosent av arbeidere har vært på opera siste 12 måneder, gjelder det for 18 prosent av de høyere funksjonærene. Mens 14 prosent av pensjonistene har vært på populærkonsert siste 12 måneder, gjelder det for 67 prosent av dem som er under utdanning. I det hele tatt er det en tydelig sammenheng mellom yrkesstatus og kulturbruk i Oslo-området.

Det er også en sammenheng mellom kulturbruk og familiefase. Det er gifte/samboende med skolebarn som i størst grad har vært både på teaterforestillinger, kunstutstillinger, museer, idrettsarrangementer og klassiske konserter. Yngre enslige går i størst grad på populærkonserter, mens de unge som bor hos foreldre i størst grad har vært på kino, ballettforestillinger og folkebibliotek. Eldre enslige

skiller seg ut som dem som i minst grad benytter kulturtilbudene blant befolkningen i Stor-Oslo.

Aldersmessig finner vi stort sett de samme forskjellene som for landet som helhet: Det er de unge som helst går på kino, på folkebibliotek og på idrettsarrangement. Ser vi bort fra de eldste, er både andelen på teater, ballettforestillinger, klassiske konserter, kunstutstillinger og museer nokså lik mellom aldersgruppene. Den kjente sammenhengen mellom kjønn og kulturbruk (se for eksempel Vaage 1998), finner vi også igjen i Stor-Oslo. Kvinner benytter seg av de fleste kulturtilbud i større grad enn menn. Det klare unntaket er idrettsarrangement, hvor mennene er ivrigst.

Noen benytter aldri kulturtilbudene

Vi har hittil sett på de aktive, de som har benyttet slike tilbud siste 12 måneder. Hva med den gruppen som aldri har vært på kino, teater osv. Hvilke skiller finner vi der?

Det er atskillig færre som aldri har vært på de forskjellige tilbudene i Stor-Oslo enn i landet som helhet og spesielt i spredtbygde strøk. Særlig gjelder dette kunstutstillinger, opera, ballett og teaterbesøk, men også konserter.

Tabell 2.3. **Andel som aldri har benyttet ulike kulturtilbud blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent**

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populærkonsert	Kunstutstilling	Museum	Folkebibliotek	Idrettsarrangement
Hele landet	1	7	63	63	27	22	20	4	5	5
Stor-Oslo	0	3	39	43	22	16	12	2	4	5
Spredtbygd	2	12	73	73	30	27	27	5	7	6

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997.

Til tross for at det er færre som ikke bruker kulturtilbudene blant Stor-Oslo-befolkningen enn i landet ellers, er det likevel slik at betydelige grupper blant dem som bor i denne regionen i liten grad eller aldri har brukt de ulike tilbudene som de har rett utenfor stuedøra. Det er store forskjeller i bruken av de ulike tilbudene mellom forskjellige samfunnsgrupper i Stor-Oslo som i landet som helhet. (Vaage 1995 og 1998). Andelen brukere øker betydelig med økende utdanning for alle kulturtilbudene. Andelen som har vært på teater siste 12 måneder er 30 prosent blant dem som bare har grunnskoleutdanning, mens den er 68 prosent blant dem med utdanning på høyeste nivå. Tilsvarende tall for besøk på kunstutstilling er henholdsvis 27 og 77 prosent.

Tre av fem arbeidere i Oslo har aldri vært på ballett

Det er svært få som ikke har vært på kino, museum, teater, idrettsarrangement og folkebibliotek, uansett gruppe. 13 prosent av arbeiderne og av personer over 66 år har likevel aldri vært på folkebibliotek.

Blant arbeiderne svarte også 13 prosent av de aldri har vært på teater. 71 prosent av 9-15-åringene har aldri vært på opera,

mens det gjelder bare 20 prosent i aldersgruppen 45-66 år og bare 13 prosent blant kvinnene i denne aldersgruppen. 62 prosent av arbeiderne har aldri vært på ballettforestilling. Dette gjelder bare 26 prosent av dem med høyest utdanning. Det er også flest arbeidere som aldri har vært på noen klassisk konsert og på kunstutstilling, henholdsvis 47 og 40 prosent. Blant personer med høyere akademisk utdanning er det derimot bare 2 prosent som aldri har vært på kunstutstilling. I denne gruppen har 11 prosent aldri vært på klassisk konsert.

Mer kulturbruk i storbyen også blant lite aktive grupper

Kulturtilbudene blir altså brukt i ulik grad blant Stor-Oslo-boerne, avhengig av hvilken sosialgruppe man tilhører. Er det slik at de som i liten grad benytter disse tilbudene i storbyen likevel bruker dem mer enn i andre deler av landet? Når vi trekker ut noen spesielle grupper som tradisjonelt sjelden bruker kulturtilbud, finner vi klare forskjeller:

Generelt kan vi si at det også innenfor disse avgrensede samfunnsgruppene er en større andel som benytter de ulike

Tabell 2.4. Andelen som har benyttet ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter noen ulike befolkningsgrupper i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populær-konsert	Kunstutstilling	Museum	Folkebibliotek	Idrettsarrangement
Grunnskole										
Stor-Oslo	51	30	4	12	23	36	27	38	44	48
Spredtbygd	28	23	1	3	22	25	27	22	29	35
Arbeidere										
Stor-Oslo	56	32	5	9	20	35	29	38	33	59
Spredtbygd	48	30	1	2	23	29	27	21	24	53
Pensjonister										
Stor-Oslo	29	22	6	4	24	14	41	40	43	18
Spredtbygd	12	19	1	3	27	12	27	26	28	20

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997.

kulturtilbudene blant storbyboerne enn blant dem som ikke har samme tilgang til slike tilbud. Blant de eldste er det tydelig at storbyboerne er mer aktive når det gjelder de fleste tilbudene. De eldste i storbyen har en andel besøk på teater, opera, ballett, kunstutstilling og museer som er på høyde med, eller over, andelen tilskuere i samme aldersgruppe i spredtbygde strøk. Bare konserter og idrettsarrangement har en tilskuerandel som er på samme nivå i storby og spredtbygde strøk.

Blant dem som bare har grunnskole er det også store forskjeller mellom storby og spredtbygde strøk. Forskjellen er særlig stor når det gjelder kinobesøk, men den er også markant når vi ser på biblioteksbesøk. Arbeidere i de to bosettingsområdene har derimot ikke så veldig forskjellig andel kulturbesøk. Pensjonistene i de to områdene skiller seg særlig fra hverandre ved besøk på kino, opera, kunstutstillinger og besøk på folkebibliotek.

Noen av de forskjellene vi finner i kulturbruk når vi sammenligner ulike grupper i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk, kan

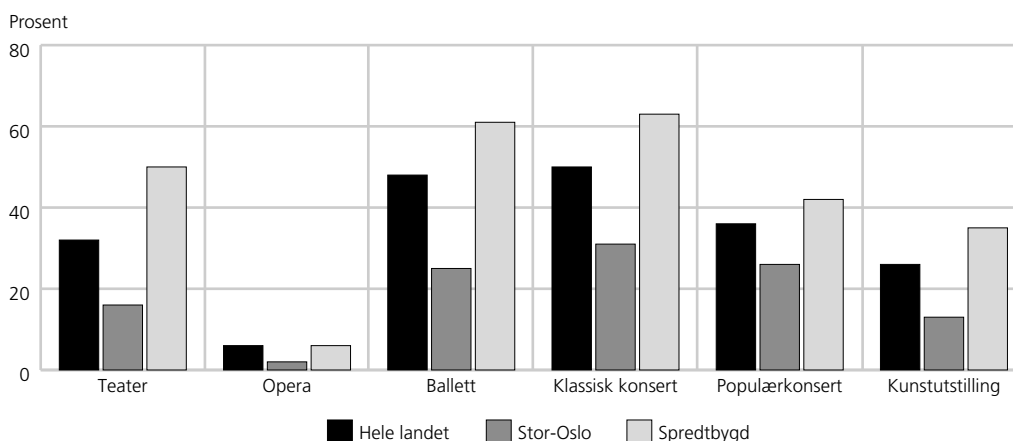
skyldes forskjellig utdanningsnivå innenfor dem. Holder vi utdanning konstant og ser på pensjonister med lav utdanning, finner vi likevel at det blant dem som bor i Stor-Oslo, er en større andel som går både på kino, teater, bibliotek, kunstutstillinger og på museer.

Blant høyere funksjonærer med høyere utdanning, er også forskjellen temmelig klar. Blant Stor-Oslo-boerne er det en større andel som både går på kino, opera, ballett, klassiske konserter og kunstutstillinger. Mens disse i gjennomsnitt går 14,8 ganger på seriøse kulturtilbud per år, er tallet 7,5 blant dem som bor i spredtbygde strøk og som er høyere funksjonærer med høyere utdanning.

Storbyboere går i mindre grad på amatørtilbud

I tillegg til at de som bor i spredtbygde strøk sjeldnere besøker kulturtilbud enn de som bor i Stor-Oslo, bruker de også i større grad tilbud som utøves av amatører.

Figur 2.4. Andelen av besøkte forestillinger som amatørtilbud blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

En operaforestilling kan lett falle igjen som seriøst kulturtilbud uten profesjonelle aktører. På de færreste operabesøk ser man amatørforestillinger. Det gjelder både blant storbybefolkningen og de som bor i spredtbygde strøk. Teaterforestillinger (rene teaterforestillinger, revyer og musikal er med her) og konserter er i mye større grad folkelige, i den betydning at de kan utføres av amatører og samtidig være kvalitativt givende og berikende for tilskuerne. Slike forestillinger i lokalsamfunnet kan skape en felles sammenknytning. Den profesjonelle kulturbruken som vi finner i storbyen, har mer en anknytning til det nasjonale og internasjonale kulturlivet. Lokalpatriotismen som hentes fram gjennom amatørkulturen, er ikke så framtrædende i storbyen.

Det er de unge som er de store brukerne av amatørkulturen både i storbyen og i spredtbygde strøk. Den profesjonelle andelen av kulturbruk øker med alder. Blant 9-15-åringene i storby er 52 prosent av teaterbesøkene og 51 prosent av besøkene på klassisk konsert og amatørkonserter. Blant den samme aldersgruppe i spredtbygde strøk er andelen henholdsvis 65 og 76. Nivået er altså forskjellig, men relativt sett er situasjonen den samme.

Kulturinteressen relativt stor i storbyen

Det er vanskelig å si om storbyboernes

interesse for kulturtilbud er direkte påvirket av den lette tilgangen de har til slike tilbud. Utdanningsnivået og sosialt overførte holdninger og vaner har nok også sin innvirkning. Uansett er det ifølge undersøkelsene slik at Stor-Oslo-boerne er mer interessert i de fleste kulturtilbud enn befolkningen som helhet, og særlig i forhold til dem som bor i spredtbygde strøk. Igjen er det bare idrettsarrangement som skiller seg ut i motsatt retning. Også for tilbud som er brukbart spredt over hele landet, som kino og bibliotek, er interessen større i storbyen.

På samme måte som for kulturbruken, er det også klare forskjeller i kulturinteressen innenfor de ulike befolkningsgruppene i Stor-Oslo. Ser vi på opera, er det store forskjeller mellom de ulike gruppene. Mens 5 prosent av arbeiderne er svært eller ganske interessert, gjelder det 21 prosent blant høyere funksjonærer. Mens 13 prosent er så interessert blant personer med bare grunnskoleutdanning, gjelder det 27 prosent blant personer med høyere utdanning. Ser vi på tilsvarende befolkningsgrupper i spredtbygde strøk, er det også her 5 prosent av arbeiderne som er særlig interessert i opera. Derimot gjelder det bare 10 prosent blant høyere funksjonærer. 5 prosent av dem med bare grunnskoleutdanning er interessert i opera, mens det er 15 prosent som er særlig interessert i opera blant dem med høyere

Tabell 2.5. Andelen som er svært eller ganske interessert i ulike kulturtilbud blant befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populær-konsert	Kunstutstilling	Museum	Folkebibliotek	Idrettsarrangement
Hele landet	42	31	11	8	21	47	33	41	39	49
Stor-Oslo	51	47	20	14	31	50	45	53	44	42
Spredtbygde	34	24	8	6	17	44	26	40	35	49

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

utdanning. Forskjellen er altså til stede i både urbane og spredtbygde områder, men på ulike nivåer.

Hittil har vi sett på fordelingen av den generelle kulturbruken. Undersøkelsene gir også mulighet til å se på hvilke grupper som tiltrekkes av de ulike sjangrene innenfor de enkelte tilbudene. Resultatene er basert på hva slags forestilling, konsert og så videre folk besøkte sist de benyttet tilbudet.

Liten forskjell i valg av kino-forestillinger

Hva slags filmer man ser på kino, varierer ikke så mye mellom dem som bor i storbyen og i spredtbygde strøk. Begge gruppers repertoar domineres av komedier og krim-/actionfilmer. Storbyboerne ser likevel noe mer sosialdrama når de går på kino. Dette gjelder særlig de med høy utdanning.

Kunstmuseer helst besøkt av storbyboere

Mens mer enn 50 prosent av dem som bor spredtbygde var på folkemuseum sist de

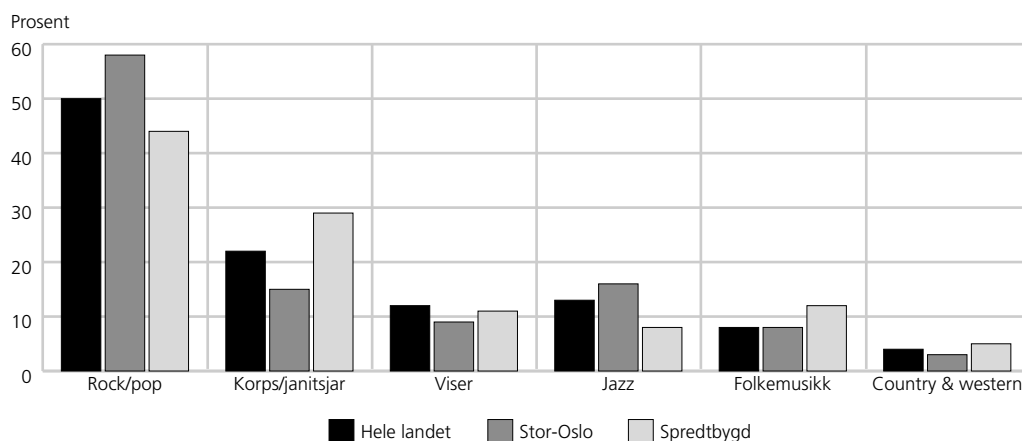
var på museum, var det under 30 prosent av storbyboerne. De var til gjengjeld i langt større grad på kunstmuseer enn dem som bor spredtbygde. Dette behøver nødvendigvis ikke ha noe med interesse å gjøre, men heller tilgangen til slike tilbud. I storbyen som i landet som helhet, er det kvinnene som er de ivrigste besøkere av kunstmuseene.

Det er ingen store forskjeller mellom storbyboerne og dem som bor i spredtbygde strøk i hva de ser på kunstutstillinger, med ett unntak: Storbyboerne ser i mindre grad på kunsthåndverk. Innenfor storbyen er det ikke noe klart skille mellom undergruppene. De ser stort sett på samme type kunstgjenstander når de går på utstilling.

Mer rock og jazz i storby

Storbyboere går i større grad enn de som bor i spredtbygde strøk på rocke-/pop-konserter og jazzkonserter, mens disse heller går på korps-/janitsjarkonserter når de går på konsert. De moderne musikk-sjangerne rock og jazz står til sammen for 74 prosent av Stor-Oslo-boernes siste kon-

Figur 2.5. Andelen som var på ulike typer konserter siste gang de var på populærkonsert blant dem som bor i landet som helhet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

sertbesøk, bare 52 prosent blant dem som bor spredt- bygd. Samles korpsmusikk, viser, folkemusikk og country & western i en "folkelig" gruppe, representerer den 35 prosent av Stor-Oslo-boernes besøk, mens andelen for dem som bor i spredtbygde strøk er 57 prosent.

I storbyen er det de med høyere utdanning og de middelaldrende og eldre som helst går på jazzkonsert. De unge går helst på rock og popkonserter.

Flere på klassiske konserter i storbyen, færre på kor

Befolkningen i Stor-Oslo hører i større grad på klassisk musikk, når de går på konserter, enn befolkningen som bor i spredtbygde strøk. Dette må antakelig henge sammen med tilgangen til konserttilbud hvor det framføres symfonisk musikk. Korsang, helst på amatørnivå, kan derimot lyttes til i alle deler av landet. Derfor er det ikke så overraskende at denne konserttypen er overrepresentert blant konserttilhørerne i spredtbygde strøk.

Revyene dominerer i spredtbygde strøk

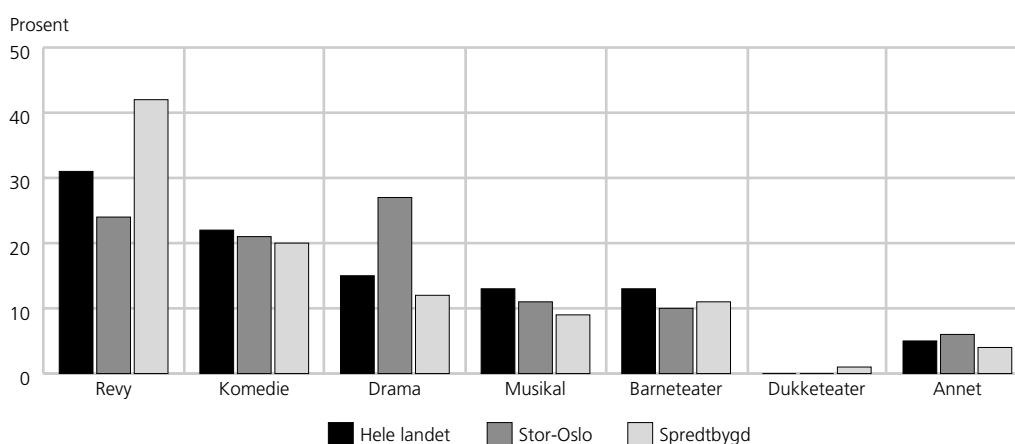
Av sceneforestillingene er det revyer folk ser mest på både i landet som helhet og særlig i spredtbygde strøk. Andelen som ser revy er langt lavere i Stor-Oslo. Her er det drama som topper listen, tett fulgt av revyer og komedier. Dette bør vi også se i sammenheng med at tilbudet av den type teaterforestillinger i langt større grad er tilgjengelig i Oslo enn andre steder i landet.

Fotball mest populært både i sentrum og periferi

Folk foretrekker stort sett samme typer idrettsgrener i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Variasjonen er likevel noe større i Stor-Oslo. Fotball er det dominerende tilbudet og den dominerende aktiviteten i landet som helhet. Tilbudet av andre aktiviteter er større i folkerike områder, hvor man i større grad kan dyrke særinteresene.

Det er en nokså tydelig forskjell blant Stor-Oslo-boerne mellom de med høy og

Figur 2.6. Andelen som har sett ulike typer teaterforestillinger siste gang de var i teater, fordelt på befolkningen i hele landet, i Stor-Oslo og i spredtbygde strøk. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

de med lav utdanning. Blant de med lav utdanning står lagidrettene fotball og håndball sterkt, med 68 prosent, mens 50 prosent av dem med høyere utdanning hadde vært på slike arrangement sist de var tilskuere på idrettsarrangement. Til gjengjeld var de i større grad på friidrettsstevner og skirenn.

Lokal idrett helst i spredtbygde strøk

Mens mer enn tre firedeler av de som bor spredtbygd har vært på et lokal- eller kretsarrangement sist de var på et idrettsstevne, gjelder dette for under 50 prosent av dem som bor i Stor-Oslo. Mer enn tre ganger så mange i denne gruppen var på et internasjonalt arrangement i forhold til dem som bor spredtbygd. Det er klart at tilbudet av slike arrangementer er mye større i storbyen enn andre steder. Samtidig kan en ikke se bort fra at lokalpatriotismen og fellesskapsfølelsen er sterkere i mindre befolkede områder, og at det er en større vilje til å støtte de lokale kreftene.

Liten forskjell i egenaktivitet

Generelt er det liten forskjell i egenaktiviteten mellom storbyboere og dem som bor i spredtbygde strøk. Dette gjelder både idrettsaktiviteter, musikk og sang og kunstneriske aktiviteter. Det kan skyldes at slike tilbud er nokså godt fordelt over hele landet. Storbyboerne er i noe større grad medlem av kunstforeninger, noe som vel kan skyldes at denne type aktiviteter er sentrert om de større byene. De som bor i spredtbygde strøk, er i noe større grad med i idrettsforeninger. Her ser vi sammenhengen med den høye tilskuerandelen i den samme gruppen.

Blant Stor-Oslo-befolkningen er det en del forskjeller i egenaktivitetsnivået, på samme måte som det er forskjeller i tilskuerandelen. De med høy utdanning

spiller mer musikkinstrumenter selv. De er også i større grad med i kunstforeninger og idrettsforeninger. Det er de med lavest og de med høyest utdanning som er mest aktive på idrettsbanen. Ellers er elever og studenter de mest idrettsaktive.

På samme måte som for andelen tilskuere, er det fotballen som dominerer blant folks egne idrettsaktiviteter, men i mindre grad i storbyen enn i spredtbygde strøk. Joggebølgen er sterkest i storbyen, det samme gjelder de små idrettene. Igjen er det sannsynlig at tilbudet av slike aktiviteter er størst der det er mange folk å ta av. Dette gjelder for eksempel sykling, svømming, orientering og turmarsjer.

Piano i storbyen, trekkspill på landsbygda

Selv om profilen på instrumentvalget er nokså lik, er det noen som peker seg ut. Det er storbyboerne som i størst grad spiller piano. De som bor spredtbygd spiller i større grad andre tangentinstrumenter, trekkspill og blokkfløyte. Det er kvinner, helst eldre mennesker og personer med høy utdanning som spiller piano i storbyen. De som spiller trekkspill i spredtbygde strøk er helst menn, eldre mennesker og personer med lav utdanning.

Kulturbruk: Utdanning – men også identitet?

Generelt sett kan vi si at en større andel benytter kulturtilbud i storbyen enn i mindre tett befolkede områder. Likevel er det klare forskjeller mellom ulike sosiale grupper, knyttet til utdanning, yrkesstatus og alder. Forskjellene i kulturbruken er altså til dels like store innenfor storbyen som ellers i landet, men blant de ulike undergrupper er aktiviteten på et noe høyere nivå enn der hvor tilgjengeligheten til tilbudene er dårligere.

Vi finner ikke bare trekk av generell nivåforskjell i kulturbruk og interesse mellom storbyen og spredtbygde strøk. Det er særlig store forskjeller innenfor den mer "seriøse" kulturen, representert ved opera, ballett, kunstutstillinger og teater, med idretten som motstykke. Mer spesielt er det visse trekk som peker mot en oppdeling av bruken av de ulike tilbudene i en storbykultur og en bygdekultur. I musikken er interessen størst for jazz og rock i storbyen, mens viser, folkemusikk, janitsjar og country & western er mer representert i bygdekulturen. Klassiske konserter og piano er mest framtrende i storbyen – mens kor og trekkspill i større grad er uttrykk for bygdas kulturaktiviteter.

I museumsammenheng er kunstmuseene mest framtrepende i storbyen, mens folkemuseer og -samlinger er mest besøkt av bygdefolket. På teaterscenene er dramaene mest sentrale i bykulturen, mens revyene helst lokker folk til billettkøene i bygdene. De individuelle idrettsgrener blomstrer mest i bykulturen. Fotballen dominerer særlig på landsbygda.

Disse motsetningene kan skyldes ulik grad av tilgang til de forskjellige tilbudene. Men det er mulig å sette disse mønstrene i sammenheng med et visst skille i kulturell interesse, smak, identitet – og mangfold. Dette kan gjerne knyttes både til storbyens tradisjonelle kulturelle hegemoni og mer heterogene, ukonvensjonelle og individualiserte atmosfære der subkulturer kan leve side om side. Det kan også kobles til et kulturliv med et særlig profesjonalisert preg, der et kjøpekraftig publikum skaper etterspørsel. Kulturlivet i bygdene kan i større grad knyttes til amatøraktiviteter, med lokalsentrerte og motkulturelle og sosialt samlende trekk.

3. Kulturaktiviteter blant unge

Kulturbruksundersøkelsene viser at det er nokså klare skillelinjer i bruken av kulturtilbud i befolkningen som helhet, når vi ser på kjønn, utdanning, bosted, yrkestilknytning og inntekt. Dette kan ha sin naturlige forklaring i at klassesamfunnet og de utstrakte kjønnsforskjellene fra 1930-, 1940- og 1950-tallet fremdeles gjenspeiles i befolkningens kulturelle atferd. Men er den oppvoksende slekt, de som er født på 1970- og på 1980-tallet, også preget av de samme klare skiller som generasjonene før dem, i forholdet til bruken av den offentlige og uformelle kulturen?

Eller er ulikhetene visket ut, slik at vi ikke finner disse skillelinjene mer?

Her skal vi *kun* se på den unge generasjon, de i alderen 9-19 år og se om vi finner noen indre ulikheter i kulturbruken, og i tilfelle på hvilke områder vi finner dem.

Først skal vi se generelt på kulturbruken på ulike felter i denne aldersgruppen og se om det har vært noen endring de siste åra.

Tabell 3.1. **Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997 i aldersgruppen 9-19 år. Prosent**

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populær-konsert	Kunst-utstilling	Museum	Bibliotek	Idrettsarrangement
1991	90	54	3	15	31	42	41	56	76	77
1994	88	52	4	15	39	49	41	54	71	79
1997	90	48	4	15	41	46	39	51	73	75

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.2. **Antall besøk på ulike kulturtilbud siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997 i aldersgruppen 9-19 år**

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populær-konsert	Kunst-utstilling	Museum	Bibliotek	Idrettsarrangement
1991	8,7	1,3	0,0	0,5	0,9	1,1	0,9	1,4	11,9	9,7
1994	6,6	1,1	0,1	0,2	1,5	1,5	0,9	1,3	9,0	10,0
1997	5,9	1,0	0,1	0,4	1,2	1,5	0,8	1,4	7,8	7,7

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Kino, idrett og bibliotek

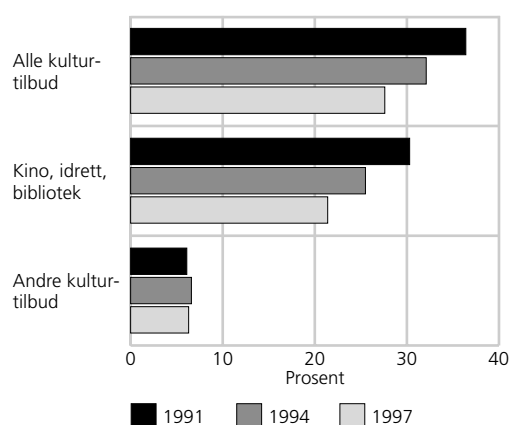
Barns og unges bruk av kulturtilbud domineres av besøk på kino, idrettsarrangement og bibliotek. Ni av ti personer i denne aldersgruppen går på minst én kinoforestilling i løpet av et år. Denne andelen har holdt seg temmelig stabil de seinere åra. Derimot har det vært en nedgang i antall kinobesøk per år med nesten en tredel. Omtrent tre av fire går og ser på ett eller flere idrettsarrangement i løpet av et år. Antall besøk på slike arrangementer har hatt en nedgang de siste åra. At 1994 er et toppår skyldes mest sannsynlig OL på Lillehammer, som har hatt innvirkning på hele befolkningens aktivitetsgrad på dette feltet (Vaage 1996).

Tre av fire har vært på bibliotek i løpet av et år, som viser at dette også er en sentral kulturaktivitet i denne aldersgruppen. Men også her, på samme måte som for kino, har det vært en nedgang i antall besøk de seinere åra. Slår vi sammen antall besøk på de tre mest sentrale tilbudene, har antall besøk gått ned fra 30,3 ganger i 1991 til 21,4 ganger i 1997.

Dette har ikke ført til noen tilsvarende økning i besøket på andre kulturfelt. Omtrent 50 prosent har vært innom teater og museum i løpet av året. For begge disse tilbudene har besøksandelen gått noe ned de seinere åra. Det eneste tilbudet hvor det kan snakkes om en økning i besøksandelen gjelder klassiske konserter, hvor den fra 1991 til 1997 har gått opp fra 31 til 41 prosent. For de andre kulturtilbudene har besøksandelen og antall besøk vært nokså stabil.

Generelt kan vi si at de unges kulturbruk i stor grad preges av populærkulturelle yttingsformer og at de tyngre kulturtilbudene, som opera, ballett og klassiske konserter i mindre grad fanger interessen. Dette har de for øvrig felles med den voksne befolkningen (Vaage 1998). Denne fordelingen har med interesser, tilbud og ressurser å gjøre. Kan vi likevel si at den oppvoksende generasjons kulturbruk er uavhengig av sosiale bånd knyttet til kjønn, husholdning, og sitt bosted, eller påvirker slike rammer fremdeles deres aktivitet?

Figur 3.1. Antall besøk på ulike kulturtilbud til sammen siste 12 måneder i 1991, 1994 og 1997 i aldersgruppen 9-19 år

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Tydelige kjønnsforskjeller

Tabell 3.3 viser tydelig at det er klare kjønnsforskjeller i andelen som benytter ulike kulturtilbud i denne aldersgruppen. Tallene fra 1994- og 1997-undersøkelsene viser stort sett de samme tendensene. Kinobesøk er en samlande aktivitet og sannsynligvis en aktivitet som fungerer som et bindemiddel mellom kjønnene. Idrettsarrangementer er også noe som kjønnene tydeligvis har felles. For de fleste andre tilbudene er det nokså tydelige kjønnsforskjeller, ved at jentene er større brukere enn guttene. Det er helt klart at det kulturelle kjønns skillet vi finner blant den voksne befolkningen også finnes blant de unge.

Tabell 3.3. **Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter kjønn i aldersgruppen 9-19 år. 1994 og 1997**

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populær-konsert	Kunst-utstilling	Museum	Bibliotek	Idrettsarrangement
1994										
Gutter	86	45	4	9	35	50	37	50	65	78
Jenter	89	58	3	19	43	48	45	58	76	79
1997										
Gutter	88	40	2	10	39	41	32	55	69	77
Jenter	92	56	7	20	42	50	46	47	77	72

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

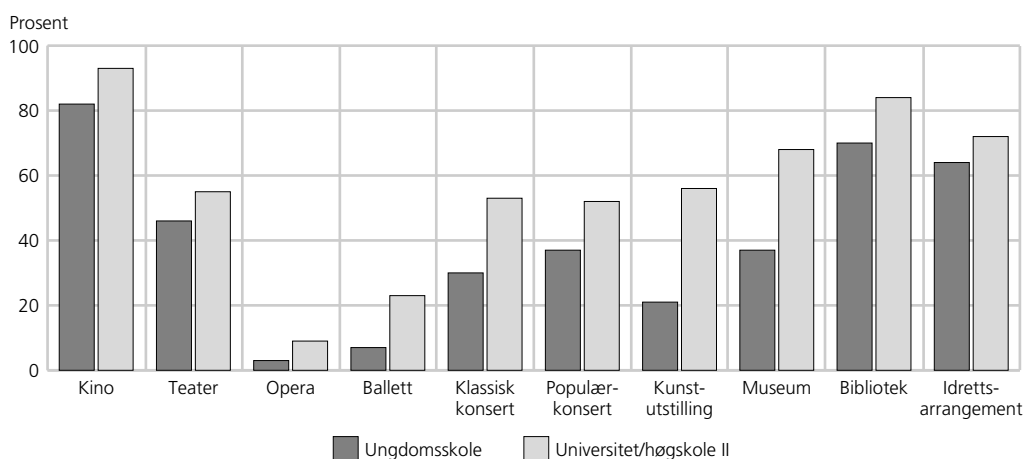
Disse kjønnsforskjellene i andelen som benytter ulike tilbud har derimot ikke noen dramatisk innflytelse på antall besøk (se vedleggstabell 3.2). I alt går gutter på 26,2 kulturtilbud per år, mens jentene går på 29,0. Ser vi bort fra kino, idrettsarrangement og bibliotek, er antallet besøk 6,0 blant guttene og 6,8 blant jentene.

Foreldrenes sosiale situasjon har betydning

Den sosiale situasjonen unge i denne aldersgruppen befinner seg i, er naturlig nok knyttet sammen med foreldrenes

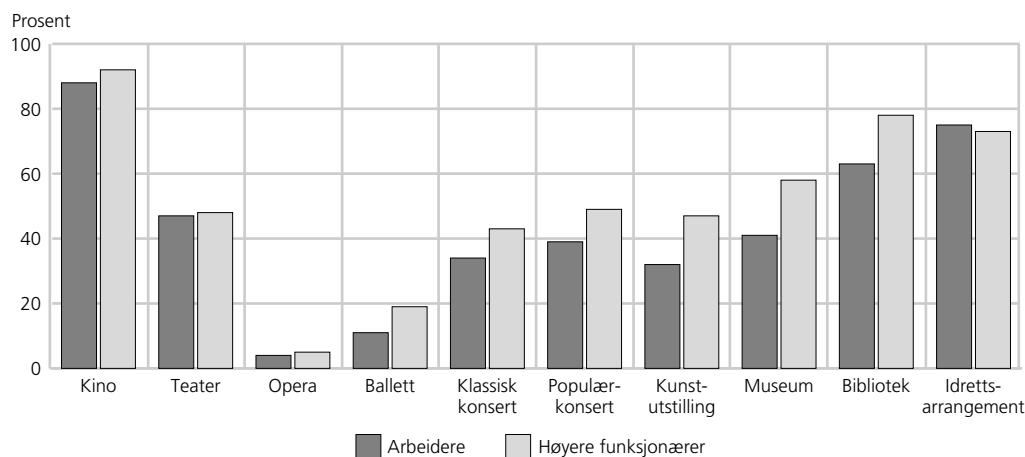
situasjon, dvs. deres yrkessituasjon, utdanning, inntekt osv.

Figur 3.2 gir et tydelig bilde av at barnas kulturbruk har klar sammenheng med foreldres utdanning (se også vedleggstabellene 3.1, 3.2 og 3.3). Særlig sterke utslag finner vi for de tyngre kulturformene som opera, ballett og kunstutstillinger. Unge som har foreldre med høy utdanning benytter seg i langt større grad av slike tilbud enn unge som har foreldre med lav utdanning.

Figur 3.2. **Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter foresattes utdanning i aldersgruppen 9-19 år. 1997**

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.3. Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter foresattes yrkesstatus i aldersgruppen 9-19 år. 1997

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Sammenligner vi unge som har foreldre med ulik yrkesstatus, finner vi utslag av lignende art, men ikke så tydelig (se vedleggstabell 3.1). Blant barn av høyere funksjonærer er det en større andel kulturbrukere enn blant arbeiderbarn. Tydeligst er dette for besøk på ballett, kunstutstillinger, museer og bibliotek, dvs. igjen de tyngre kulturformer.

Antall besøk på kulturtilbud per år gir samme bilde: Aktiviteten er høyere blant dem med foreldre med høyere utdanning og yrkesstatus (se vedleggstabell 3.3). Verd å merke seg er at dette gjelder både de tyngre kulturtilbudene og de mer underholdningspregete tilbudene.

Generelt er det derfor tydelig at foresattes sosiale status fremdeles har betydning for de unges kulturaktivitet. Hva så med forholdet by/land? Har byungdom en annen kulturatferd enn dem som bor i spredtbygde områder?

Bosted har også påvirkning

Det er en betydelig forskjell i kulturbruken mellom ungdom i de store byene og

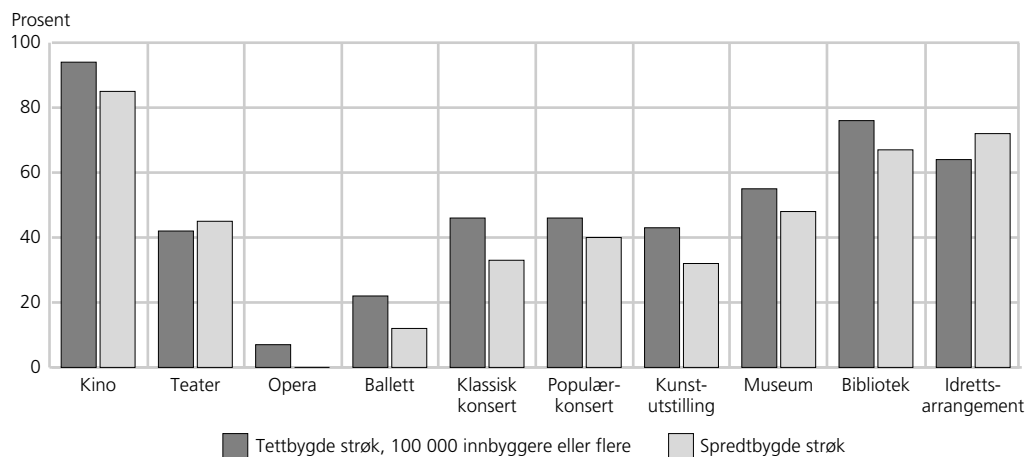
de som bor i spredtbygde strøk. Aktiviteten er større i byene. Særlig gjelder dette opera, ballett, klassiske konserter og kunstutstillinger. Det er derimot liten forskjell i andelen som går på kino, teater, populærkonserter, museer og bibliotek. Bare når det gjelder idrettsarrangement, er andelen besøkende større i spredtbygde strøk enn i de store byene (se vedleggstabell 3.1).

Generelt er det likevel nokså liten forskjell i antall besøk på kulturtilbud per år mellom ungdom i de store byene og de som bor i spredtbygde strøk. Dette skyldes i første rekke at ungdom i mindre befolkede områder i større grad går på idrettsarrangement enn byungdommen (se vedleggstabell 3.3). De tradisjonelle kulturtilbudene, der tilbudet er best i byene, blir derimot mest besøkt av byungdom.

Bosted eller foreldres utdanning?

Ifølge 1997-undersøkelsen har 42 prosent av de unge som bor i byer/tettsteder med over 20 000 personer foreldre med utdanning på høgskole- eller universitetsnivå.

Figur 3.4. Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter bosted i aldersgruppen 9-19 år. 1997

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

På mindre tettsteder eller i spredtbygde strøk er andelen på bare 24 prosent. Er det mulig at denne forskjellen i sosial bakgrunn kan være med å forklare de forskjellene vi finner i kulturbruken i ulike bostedsstrøk?

En kontroll av dette viser for det første at det er liten forskjell i kulturbruken mellom unge som bor i byene og på landsbygda blant de med foreldre som har lav ut-

danning. Blant unge med foreldre som har høy utdanning er det derimot forskjeller: Andelen som går på opera, ballett, populærkonserter og kunstutstillinger er høyere blant byungdom i denne gruppen enn blant de unge på landsbygda. Dessuten er det slik at uansett bosted er det unge med foreldre med høy utdanning som i størst grad går på teater, klassisk konsert, kunstutstillinger og museer.

Tabell 3.4. Andel som har brukt ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter foresattes utdanning i ulike bostedsstrøk, alder 9-19 år. 1997. Prosent

	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populærkonsert	Kunstutstilling	Museum	Bibliotek	Idrettsarrangement	Antall svar
Mer enn 12 års utdanning											
Tettbygd											
20 000 eller flere	92	51	11	26	53	55	57	68	83	70	84
Under 20 000	93	53	4	18	53	46	45	65	78	79	104
Inntil 12 års utdanning											
Tettbygd											
20 000 eller flere	95	45	2	14	37	42	31	45	72	73	93
Under 20 000	86	45	3	12	35	45	34	43	67	75	236

Kilde: Kultur- og medieundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.5. **Antall besøk på ulike kulturtilbud til sammen siste 12 måneder i aldersgruppen 9-19 år, etter bostedsstrøk**

	Alle kulturtilbud	Kino, idrett, bibliotek	Andre kulturtilbud
Mer enn 12 års utdanning			
Tettbygd 20 000 eller flere	28,7	19,9	8,8
Under 20 000	33,0	26,0	7,0
Inntil 12 års utdanning			
Tettbygd 20 000 eller flere	27,4	20,7	6,7
Under 20 000	26,2	20,8	5,4

Kilde: Kultur- og medieundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Antall besøk på kulturtilbud per år viser på sin side at det er ungdom på mindre tettsteder/spredtbygde strøk med høyt utdannede foreldre som er de mest aktive, med 33 besøk per år. Men dette gjelder besøk på tilbud som kino, idrettsarrangement eller bibliotek. For de tyngre tilbudene er det byungdommen med høyt utdannede foreldre som er mest aktive. Disse tallene viser at både foreldres utdanning og bostedsstrøk har betydning for bruk av de seriøse kulturtilbudene: Ungdom som bor på mindre tettsteder med foreldre uten høyere utdanning er de som i minst grad benytter slike tilbud.

Økonomi har også betydning

Å benytte kulturtilbud koster ofte ganske mye. Derfor er det naturlig at de unge som bor i husholdninger med høy inntekt benytter seg generelt i større grad av en del kulturtilbud enn de som har lav husholdningsinntekt. Denne forskjellen gjelder både kulturformer der det vanligvis er ganske høye billettpriser som konserter, teater, kino og idrettsarrangement. Men den gjelder også mindre kommersielle tilbud som kunstutstillinger og bibliotek. For eksempel er det slik at de med husholdningsinntekt på under 200 000 i

gjennomsnitt går på 4,8 kinobesøk og 6,2 biblioteksbesøk per år. De med husholdningsinntekt på 500 000 eller mer går derimot på 6,5 kinobesøk og 10,2 biblioteksbesøk per år.

Kulturbruksundersøkelsene gir tall for i hvilken grad de kulturtilbud man benytter er amatørtilbud eller profesjonelle tilbud. De unge skiller seg ikke så mye fra de voksne på dette feltet generelt, men går i noe større grad på amatørforestillinger når de går på teater.

Gutter mer på amatørkonserter

Gutter går i større grad på amatørtilbud når de går på konsert enn jenter gjør. Dette gjelder både for klassiske konserter og populærkonserter. Gutter er muligens mer knyttet til amatøraktivitetene innenfor popmusikken, ved bl.a. at de er aktive med i egne band, mens jenter i større grad trekkes til de kommersielle tilbudene.

Mer amatørkonserter blant barn av høyt utdannede

Det er ikke overraskende at ungdom som bor i storbyer i større grad går på profesjonelle teaterforestillinger og kunstutstillinger i forhold til amatørtilbudene enn de som bor i mindre tett befolkede områder. Dette må ses i sammenheng med at det profesjonelle kulturtilbudet er større i de store byene. Man skulle kanskje tro at det også er slik at de som har foreldre med høy utdanning går mer på profesjonelle tilbud enn unge som har foreldre med lav utdanning. For besøk på kunstutstillinger gjør dette seg gjeldende. Derimot går barn av høyt utdannede i større grad på amatørtilbud når de går på klassisk konsert enn det barn av foreldre med lav utdanning gjør. Dette kan ha sammenheng med at det i denne gruppen er en større andel som selv er aktive på musikkfronten (se nedenfor), og derfor i sterkere grad er knyttet til amatørtilbudet på dette området.

Tabell 3.6. **Andelen amatørtilbud ved besøk på ulike kulturtilbud, etter kjønn, bosted og foresattes utdanning. 9-19 år. 1997. Prosent**

	Teater	Klassisk konsert	Popu- lær- konsert	Kunst- ut- konsert stilling
I alt	50	58	43	33
Gutter	51	65	51	29
Jenter	48	50	34	35
Tettbygd 100 000 eller flere	40	69	41	13
Tettbygd 20 000-99 999	49	72	50	34
Tettbygd under 20 000	48	63	37	39
Spredtbygd	60	47	49	43
Ungdomsskole	52	37	39	58
Videregående skole .	54	56	38	39
Universitet/høgskole I	53	54	80	28
Universitet/høgskole II	43	66	46	22

Kilde: Kultur- og medieundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Både jenter og gutter på actionfilmer

Vi har allerede sett at det å gå på kino er blant de unges mest populære kulturaktiviteter i alle samfunnslag og bostedsstrøk. Det er ikke dermed sagt at de ser samme typer filmer. Som for befolkningen generelt er det den mannlige delen av de unge som helst foretrekker krim- og actionfilmer. Blant guttene ser 35 prosent en slik film når de går på kino, mens det

blant jentene er 23 prosent. Disse tallene forteller for øvrig at denne sjangeren også er blant de mest populære filmene blant jentene. Jentene er likevel sterkere representert på forestillinger med familiefilmer enn det guttene er.

Det er ikke mulig å spore noen klar forskjell mellom ungdom på landet og i byene i valget av filmer de går på. Derimot ser det ut til at foreldres utdanning har en viss påvirkning: Mens 36 prosent av dem som har foreldre med lav utdanning går på krim- og actionfilmer når de går på kino, er andelen bare 19 prosent blant dem med høyt utdannede foreldre. Denne gruppen foretrekker til gjengjeld i større grad komedier.

Helst revyer og komedier i spredtbygde strøk

Det er liten forskjell mellom unge gutter og jenter i hva slags forestillinger de ser på når de går på teater. Derimot ser det ut til at ungdom som bor i storbyene i større grad går på drama, musikal og barneforestillinger, mens de som bor i spredtbygde strøk heller går på revyer og komedier. Det er også slik at de som har foreldre med bare ungdomsskole i større grad går på revyer og i mindre grad går på barneteaterforestillinger enn de med høyere utdanning.

Tabell 3.7. **Andel som var på ulike typer forestillinger, sist de var på teater, musikal eller revy i 1994 og 1997 og etter bosted i 1997 i aldersgruppen 9-19 år. Prosent**

	Revy	Komedie	Drama	Musikal	Barneforestilling	Dukke-teater	Annet
1994	23	16	15	14	23	0	8
1997	18	23	17	13	22	1	6
Tettbygd 100 000 eller flere	11	15	25	19	26	0	4
Tettbygd 20 000-99 000	16	23	7	16	31	0	4
Tettbygd under 20 000	20	22	20	14	20	1	3
Spredtbygd	21	29	15	7	16	4	7

Kilde: Kultur- og medieundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.8. Andelen som har besøkt ulike typer populærmusikkonsserter sist de var på slik konsert, etter kjønn, bosted og foresattes yrkesstatus. 9-19 år. Prosent

	Pop/rock	Korps	Jazz	Viser	Folke- musikk	Country & western
Alle	64	19	7	6	6	3
Gutter	60	21	6	5	8	2
Jenter	68	16	7	8	5	3
Tettbygd 100 000 el. flere	75	15	3	2	4	0
Tettbygd 20 000-99 000	76	10	2	2	10	2
Tettbygd under 20 000	59	23	10	9	7	1
Spredtbygd strøk	54	20	7	10	6	8
Arbeidere	43	37	3	2	10	5
Høyere funksjonærer	68	18	5	5	4	2

Kilde: Kultur- og medieundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Byungdom går mest på klassiske konserter og på pop/rock

Når unge går på konserter, er valget av musikktype i noen grad knyttet til sosial og bostedsmessig tilhørighet. I valget mellom ulike typer seriøse konserter, dvs. kor, klassisk musikk, kirkemusikk og samtidsmusikk, velger ungdom i storbyene i størst grad rene klassiske konserter. Også unge som har foreldre med høyere

utdanning og/eller er høyere funksjonærer har en høyere andel som går på klassiske konserter enn andre når de går på seriøse konserter.

Ungdom i byen går også i større grad på pop- eller rockekonserter enn de unge som bor i mindre tettbygde eller spredtbygde strøk. De på sin side går mer på konserter med country & western, jazz,

Tabell 3.9. Andel som er meget eller ganske interessert i ulike kulturtilbud, etter kjønn, bosted, foresattes utdanning og foresattes yrkesstatus i aldersgruppen 9-19 år. 1997. Prosent

	Biblio- tek	Kino	Teater	Opera	Ballett	Klassisk konsert	Populær- konsert	Mu- seum	Kunst- utstilling	Idretts- arrang.
Alle 1994	45	70	23	4	9	12	58	30	14	72
Alle 1997	39	76	19	3	5	11	54	30	13	68
Gutter	31	76	11	1	1	10	50	32	7	73
Jenter	47	77	27	5	11	12	58	27	19	62
Tettbygd 100 000 eller flere ..	38	79	22	4	6	20	56	34	15	60
Tettbygd 20 000-99 000	35	74	23	3	5	7	63	36	19	65
Tettbygd under 20 000	45	73	19	3	7	11	48	30	12	70
Spredtbygd	33	81	12	3	3	7	53	22	9	70
Ungdomsskole	35	65	18	0	2	8	48	25	11	59
Videregående skole	38	77	16	2	4	9	52	27	10	71
Universitet/høgskole I	32	80	16	0	4	8	47	32	13	74
Universitet/høgskole II	45	80	25	7	12	16	61	38	18	62
Arbeidere	33	73	15	1	3	10	49	24	11	65
Høyere funksjonærer	46	78	21	4	7	13	57	35	16	69

Kilde: Kultur- og medieundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.10. **Andel som driver med ulike kulturaktiviteter på fritiden i 1994 og 1997 og etter kjønn, bosted, foresattes utdanning og foresattes yrkesstatus i 1997. 9-19 år. Prosent**

	Kan spille instrument	Spiller instrument regelmessig	Med i kor/orkester o.l.	Driver med billedkunst/kunsthåndverk	Opptrådt offentlig med teater/revygruppe	Opptrådt offentlig med sang/musikk siste 2 år	Stilt ut billedkunst/håndverk siste 2 år	Deltatt på idrettsarrangement siste 2 år	Medlem/aktiv deltaker innenfor et kulturfelt ¹
Alle 1994	70	36	22	14	3	41	2	68	61
Alle 1997	59	26	17	10	2	32	2	75	49
Gutter	50	20	13	5	1	27	2	79	38
Jenter	69	32	21	15	3	37	2	70	60
Tettbygd 100 000 eller flere	61	23	14	14	2	27	3	67	43
Tettbygd 20 000-99 000	55	25	15	8	2	40	0	77	51
Tettbygd under 20 000	62	28	21	10	2	36	2	78	53
Spredtbygd strøk	54	25	12	8	2	24	2	74	44
Ungdomsskole	45	18	11	4	0	20	0	71	35
Videregående skole ..	57	21	12	12	0	28	3	71	46
Universitet/høgskole I	60	41	36	15	2	56	2	84	62
Universitet/høgskole II	68	35	25	10	5	41	2	84	60
Arbeidere	51	19	13	6	1	26	1	71	38
Høyere funksjonærer	63	34	21	12	3	40	2	78	58

¹ Med i/opptrådte offentlig med amatørteater/revygruppe siste to år, med i kunstforening, driver med/har stilt ut billedkunst/kunsthåndverk siste to år, med i/har opptrådt offentlig med kor/orkester siste to år eller spiller instrument regelmessig.

Kilde: Kultur- og medieundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

viser og korps. Unge med arbeiderforeldre går i større grad på korpskonserter og konserter med folkemusikk enn unge med foreldre som er høyere funksjonærer. De på sin side går mer på pop eller rock når de går på konsert.

Unge med ulik bakgrunn lytter til samme type plater

Til tross for at det er forskjeller blant de unge i valget av hva slags konserter de går på, er det få helt klare skillelinjer mellom ulike grupper ungdom i hva de lytter til på plater/kassetter. Det ser ut til at smaken, i hvert fall i forhold til litt grove musikk sjangre, er nokså lik blant ungdom

med ulik bakgrunn. Den eneste nokså klare forskjellen som kan spores er at barn av personer med høy utdanning og de som har høyere funksjonærer og selvstendige som foreldre, i noe større grad enn andre lytter til klassisk musikk når de lytter til plater/kassetter. Her kan vi tydelig se en parallell til deres konsertpreferanser.

Det er derfor nærliggende å tolke forskjellene i konsertbesøk mer som et sosiokulturelt og tilgjengelighetsfenomen enn rene interesseforskjeller. Hvordan er så interessen for kultur mer generelt i disse ulike ungdomsgruppene?

Klar sammenheng mellom interesse og aktiv kulturbruk

Det er helt tydelig at de unge har en klar prioritering av hvilke kulturtilbud de foretrekker og hvilke de har mindre interesse for. Interessen er størst for å gå på kino og idrettsarrangement, noe vi ser igjen i den aktive kulturbruken. Populærkonserter og biblioteksbesøk er også av betydelig interesse blant de unge.

Interessen er forskjellig blant gutter og jenter, på samme måte som den er for voksne kvinner og menn (Vaage 1998). Jentene uttrykker størst interesse for de aller fleste tilbudene. Unntakene er museer og idrettsarrangement, der guttene er mer interessert. Gutter og jenter er omtrent like interessert i å gå på kino. Når vi allerede har sett at storbyungdom er de som i størst grad går på klassiske konserter, er det vel ikke overraskende at det også er de som uttrykker størst interesse for å gå på slike konserter.

Interessen for ulike kulturtilbud blant ungdom er nokså uavhengig av bostedsstrøk. De som bor i spredtbygde strøk skiller seg likevel noe ut fra annen ungdom. De uttrykker mindre interesse i å gå på teater, museer og kunstutstillinger.

Interessen for kulturtilbud fordelt etter foreldres utdanning viser også klare paralleller til den faktiske kulturbruken: De med foreldre med høyest utdanning uttrykker størst interesse for å gå både på bibliotek, teater, opera, ballett, konserter og kunstutstillinger. Forholdet mellom barn av arbeidere og barn av høyere funksjonærer viser samme tendens. Barn av høyere funksjonærer er mer interessert i disse kulturtilbudene enn arbeiderbarn.

En av to er aktiv kulturdeltaker

I 1997 var nær 50 prosent av de unge aktivt med på ett eller annet kulturfelt,

enten det gjelder å spille instrument, være med i kor/orkester, opptre med teater eller drive med billedkunst. I tillegg har tre av fire deltatt aktivt på idrettsarrangement siste to år. I forhold til voksne er de unge svært aktive på disse feltene (Vaage 1998).

Et bemerkelsesverdig trekk er at det ikke er noen helt tydelig forskjeller i aktivitetsnivået på noe felt i forhold til bostedsstrøk. Nivået er nokså likt enten de unge bor i storbyen eller på landsbygda. Derimot er det en tendens til at unge med foreldre med høy utdanning er mer aktive enn de med lavt utdannede foreldre. I større grad spiller de et instrument, er med i kor og orkester, driver med billedkunst, opptre offentlig med sang og musikk. De er generelt mer aktive innenfor et kulturfelt. De er også noe mer aktive på idrettsfronten. Vi finner samme tendensen igjen i forholdet mellom barn av arbeidere og høyere funksjonærer. De siste er mer aktive på de fleste kulturområder.

Klare skiller mellom grupper, men generelt stor kulturaktivitet

Generelt viser undersøkelsen at det fremdeles eksisterer både kjønnsforskjeller, sosiale og bostedsmessige forskjeller blant norsk ungdom i deres forhold til bruk av kulturtilbud, kulturaktiviteter og -interesser. På dette området skiller de seg derfor ikke så mye fra sine foreldre. Det er likevel klart at unge i dag er ivrige brukere av de fleste kulturtilbud, selv om noen tilbud favoriseres framfor andre. De har også en høy egenaktivitet på de ulike kulturområdene. Dette er fellestrekk for unge enten de bor i storbyen eller på landsbygda.

4. Musikk som konsum og egenaktivitet

Vårt forhold til musikk framtrer på forskjellige måter. Vi kan lytte til musikk gjennom en rekke kanaler, blant annet direkte på en konsert eller gjennom radio eller stereoanlegg. Mange har også et aktivt forhold til musikk ved at de spiller et instrument selv. Det er tydelige tegn som peker i retning av at de musikalske yringsformene som tiltrekker oss, kan være uttrykk for den sosiale sammenhengen vi befinner oss i. Ifølge Fabio Dasilvia (1984) henger vår musikkatferd sammen med sosial ulikhet på samme måte som all annen atferd. Gjennom den formidler vi vårt forhold til andre og til oss selv. I dette kapitlet skal vi se på noen sider ved denne sammenhengen mellom musikkatferd og sosiale kjennetegn.

En annen side ved vår musikkatferd, er vårt forhold til musikkens ulike yringsformer. Er det slik at noen er musikkinteresserte og henter alt de kan fra alle former for musikkkanaler mens andre ikke gjør det? Eller er det slik at noen foretrekker en kanal og andre en annen? Er det også slik at noen bare lytter på en type musikk, uansett hvilken kanal de får den fra, eller velger de ulik musikk avhengig av kanal? Er det også slik at de som spiller musikk er mer ivrige enn andre til å lytte til musikk, eller får de nok musikk

gjennom sin egenaktivitet, og bruker fritiden ellers til annet enn å lytte til musikk?

Nesten alle kan høre musikk hjemme...

En betingelse for å dyrke en eventuell musikkinteresse, er at minst en musikkformidlingskanal er tilgjengelig. I Norge er musikktilgjengeligheten demokratisk fordelt i den betydning at de aller fleste har mulighet til å høre musikk, enten det gjelder radio, kassettspiller, platespiller for vinylplater eller CD-spiller. I 1999 hadde nær 100 prosent radio hjemme, 88 prosent hadde kassettspiller, 87 prosent hadde CD-spiller og 50 prosent hadde platespiller i husholdningen.

Det er likevel et skille mellom aldersgruppene. Kun én av tre personer i aldersgruppen 67-79 år har CD-spiller. Ser vi avspillingsinstrumenter under ett, dvs. at det finnes minst ett apparat for avspilling av musikk i husholdningen, så har 98 prosent av befolkningen tilgang. Bare blant personer 67-79 år er andelen noe lavere. Her har 90 prosent slik tilgang. Det betyr at en av ti ikke har noen mulighet til å høre på musikk hjemme utenom radio. Dette betyr likevel ikke at muligheten til å høre musikk er særlig begrenset. Ifølge NRKs oversikt over sendetid i radio 1997

(Statistisk sentralbyrå 1999), fylte musikk 39 prosent av sendetiden i Program 1 og 46 prosent av sendetiden i Program 2. I Program 3 var hele 67 prosent av sendetiden fylt med musikk. (Kilde: NRK Forskningen).

Hva så med fjernsynet? Her formidles det også svært mye musikk. Men ofte er musikken med som bakgrunnsstemning eller som enkeltinnslag i programmene, uten å være hovedtema. I 1998 var det under 1 prosent som svarte at de så på opera, ballett eller musikaler når de så på fjernsyn en gjennomsnittsdag. Det samme gjelder program der hovedinnholdet var seriøs musikk. Og kun 3 prosent hadde sett program med musikkvideoer eller popmusikk som hovedingrediens. Vi skal derfor her konsentrere oss om de viktigste formidlingskanalene for «hermetisk» musikk: radio og lyd-kassetter, cd- og vinylplater.

...men lytter alle på musikk?

De aller fleste som lytter på kassett/CD/platespiller en gjennomsnittsdag, lytter på musikk. Kun 3 prosent lyttet i 1997 på annet enn musikk. Dette kan f.eks. være egne amatørøptak av tale, eller det kan være lyd-bøker.

Det har vært en endring i andelen som bruker ulike former for utstyr til musikkavspilling. Mens det i 1994 var 24 prosent som hørte på kassetter en gjennomsnittsdag, var andelen i 1999 sunket til 8 prosent. For vinylplater var andelen henholdsvis 3 og 1 prosent og for CD-plater som tydeligvis har vært på fram-marsj, har det vært en økning fra 26 til 40 prosent fra 1994 til 1998.

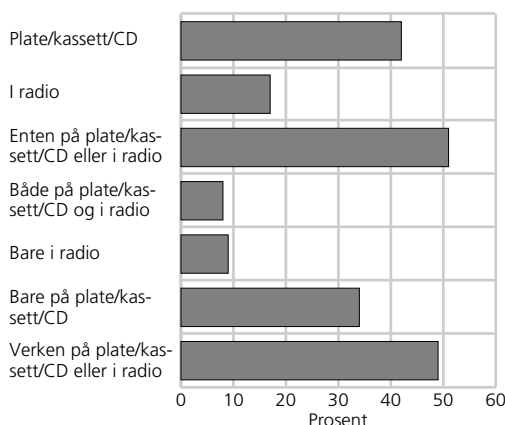
Generasjonskløft

Det er knapt noen forskjell mellom kvinner og menn når vi ser på andelen som bruker slikt utstyr. Derimot er det helt

tydelig at barn og unge er ivrigere brukere enn andre aldersgrupper. Denne tendensen har holdt seg gjennom alle årene på 1990-tallet. I 1991 hørte 73 prosent av unge i aldersgruppen 16-24 år på plater, kassetter eller CD en gjennomsnittsdag. I 1999 var andelen 77 prosent. I gruppen 67-79 år var andelen som lyttet i de respektive årene henholdsvis 9 og 12 prosent.

Tiden ungdom i alderen 16-24 år bruker til denne aktiviteten, har ligget konstant på omtrent det dobbelte av gjennomsnittstiden for befolkningen som helhet, dvs. rundt 1 time og 25 minutter. Dette er tall for gruppen som helhet. Blant de unge som faktisk hører på slikt en gjennomsnittsdag, var tiden i 1999 1 time og 50 minutter blant guttene og hele 2 timer og 2 minutter blant jentene. Blant barn i alderen 9-15 år som er lyttere, er gjennomsnittstiden både blant gutter og jenter atskillig lavere enn blant de unge, men også her er det jentene som lytter mest.

Figur 4.1. Andelen som lytter til ulike formidlingskanaler for musikkformidling en gjennomsnittsdag. 1997. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Halve befolkningen velger å lytte på musikk

Hvilket bilde får vi av musikklyttingen når vi også trekker inn radioen som formidlingskanal? Omtrent halvparten av befolkningen sier at de enten lytter på kassetter/plater/CD-er eller musikkprogram i radio en gjennomsnittsdag. Det betyr at den andre halvdelen *ikke* lytter på formidlingskanaler der musikk er det primære budskapet.

42 prosent av befolkningen lytter på CD-er/vinylplater eller kassetter en gjennomsnittsdag. 34 prosent lytter *bare* på denne formen for musikkformidling. 17 prosent lytter til musikkprogram i radio, dvs. program der formålet primært er å presentere musikk, dvs. konserter, musikktemaer osv., og 9 prosent lytter *bare* på denne formen for musikkformidling, altså ikke på plater/kassetter. I tillegg er 8 prosent så musikkinteresserte at de lytter på *både* plater/kassetter/CD-er og musikkprogram i radio en gjennomsnittsdag.

Blant de som lytter på musikk med elektronisk hjelpemiddel, dvs. enten på plate/kassett eller i radio, er det ingen forskjell mellom menn og kvinner. De aller ivrigste musikklytterne er gutter i alderen 16-24 år. 85 prosent av dem er musikklyttere. Dernest følger jenter i alderen 9-15 år med en andel på 83 prosent. Både blant menn og kvinner synker denne aktiviteten med økende alder fra ungdomsårene av. Lavest er den blant eldre menn, med en andel lyttere på 15 prosent. Det er vanskelig å spore noen sammenheng mellom lytting til musikk og sosial situasjon, enten det gjelder utdanning, inntekt eller yrkesstatus. Når vi finner at det er elever/studenter som er de mest aktive og pensjonister som er de minst aktive, er det nok alderen som har gjennomslagskraft.

Hvem er det så som hører på musikk både gjennom radio og på plate/kassett/CD en gjennomsnittsdag? Vi finner igjen de ivrigste i aldersgruppen 16-24 år, særlig blant gutter, der andelen er 26 prosent. Blant de eldste er det kun 1 prosent som benytter begge disse formidlingskanalene en gjennomsnittsdag.

Mer musikklytting på plate/kassett/CD enn i radio

De aller fleste grupper hører mer på musikk gjennom plater/kassetter/CD-er enn gjennom radio en gjennomsnittsdag. Men det er i særlig grad barn og unge som bare hører på plater/kassetter/CD-er, mens middelaldrende, særlig menn, er de som bare hører på musikk gjennom radio. Blant jenter i alderen 9-15 år som faktisk hører på musikk per dag er det hele 83 prosent som bare lytter til plater/kassetter i denne gruppen. Blant de eldre er det over 50 prosent av musikklytterne som lytter bare på radioprogram når de lytter til musikk.

Pop og rock mest populært

Pop- og rockemusikk er den musikkformen de fleste velger når de hører på sitt stereoanlegg, walkman eller lignende. Dette er først og fremst ungdommens musikk, men den står også sterkt blant de godt voksne. Interessen for underholdningsmusikk, klassisk/opera og dansebandmusikk øker med alderen. Folkemusikk/viser og jazz har derimot sine største lytterskarer blant de middelaldrende.

I den grad det er forskjell mellom kjønnene, er kvinner noe mer opptatt av folke-musikk/viser og dansebandmusikk, mens menn er noe mer opptatt av pop/rock og jazz.

Musikkvalg har også sammenheng med utdanning. De med lav utdanning velger i noe større grad dansebandmusikk og

Tabell 4.1. Andel av lytterne som lyttet til ulike typer musikk på plate/kassett/CD i alt, etter kjønn og alder 1994 og 1997. Prosent

	Pop/ rock	Underhold- ning	Klassisk/ opera	Folkemu- sikk/viser	Danse- band	Jazz	Annet
1994	62	12	11	7	6	4	11
1997	63	12	14	9	7	6	12
Menn	68	13	14	7	5	9	9
Kvinner	59	12	15	10	8	3	15
9-15 år	83	6	3	2	1	1	15
16-24 år	85	8	12	6	6	6	7
25-44 år	60	12	17	12	5	7	12
45-66 år	27	19	23	14	14	10	18
67-79 år	15	61	25	0	37	0	0

Tabell 4.2. Andel av lytterne 16-79 år som lyttet til ulike typer musikk på plate/kassett/CD, etter husholdningsinntekt/utdanning*. 1997. Prosent

	Pop/ rock	Underhold- ning	Klassisk/ opera	Folkemu- sikk/viser	Danse- band	Jazz	Annet
Lav utdanning, lav inntekt ...	54	18	12	10	8	4	13
Lav utdanning, høy inntekt .	66	12	15	8	10	6	7
Høy utdanning, lav inntekt ..	60	11	18	13	0	13	16
Høy utdanning, høy inntekt	44	12	30	10	5	7	22

*Høy utdanning = utdanning utover videregående skole. Høy husholdningsinntekt = kr 400 000 eller mer.

underholdningsmusikk, mens de med høy utdanning i større grad foretrekker klassisk musikk og jazz. Pop/rock, med sine ulike retninger, fascinerer personer på ulike utdanningsnivåer i nokså like stor grad.

Kobles utdanning og husholdningsinntekt sammen, viser det seg at personer med både lav inntekt og utdanning har relativt høye lytterandeler innenfor underholdningsmusikk og dansebandmusikk. Personer med lav utdanning og høy inntekt har den høyeste andelen både innenfor pop/rock og danseband. De som har høy utdanning men lav inntekt har også en høy andel pop-/rocklyttere. De er i toppsjiktet innenfor folkemusikk/viser og jazz. De med høy utdanning og inntekt skiller seg ut som den gruppen som i størst grad lyt-

ter til klassisk musikk og opera. Vi ser derfor en ganske tydelig tendens til at sosial status gjenspeiles i musikkvalget.

Musikkvalget er nokså likt i ulike deler av landet. Likevel er det tydelig at klassisk musikk står noe sterkere i de større byene og særlig i Oslo-området enn i resten av landet. Vi må anta at personer med høyere utdanning og inntekt er overrepresentert i de større byene, og at dette kan være med på å forklare denne interessen for klassisk musikk.

Interessen påvirket av tilbudet?

I tillegg til interesse, gjenspeiler lyttermønsteret også det tilbudet som blir formidlet gjennom radio. At populærmusikk, dvs. rock, pop, jazz og country & western er en suveren ener blant det folk velger å

Tabell 4.3. Andel av dem som hører på radio en gjennomsnittsdag som hører på ulike musikkprogram. 1991-1998. Prosent

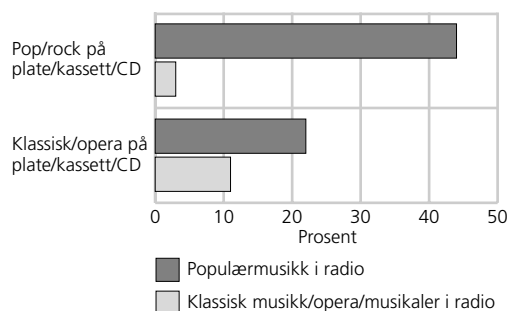
	Populær- musikk	Klassisk/ opera/ musikaler	Folke- musikk	Korps-/ janitsjar- musikk
1991	26	7	1	0
1992	24	5	1	0
1994	32	4	2	1
1997	28	4	1	0
1998	26	4	1	1

høre på av musikk på radio, skyldes derfor ikke bare at det er dette folk helst vil høre, men også at det er dette det sendes mest av i radioen. Det er vanskelig å snakke om at det har vært noen endring på dette feltet i de seinere åra. Innenfor klassisk musikk, opera, operette og musikaler ser det derimot ut til at det har vært en liten nedgang fra begynnelsen av 1990-tallet og framover. At folkemusikk og janitsjarmusikk har så lave lytterandeler, kan vel så mye skyldes at det presenteres svært lite av den slags musikk i eteren, som at interessen er liten. En kan heller ikke se bort fra et det er en direkte sammenheng mellom interessen for slike musikkprogram og hvor mye som sendes. Vi må anta at økt fokusering påvirker interessen.

Hører samme musikk i flere formidlingskanaler

Er det slik at musikklytting er tilfeldig eller er det ulike lyttergrupper som velger ut sin sjanger uansett hva slags formidlingskanal de henter musikken fra? Ser vi på populærmusikk kontra klassisk musikk, viser figur 4.2 en nokså klar sammenheng mellom hva man hører på i de ulike kanalene. De som hører på pop/rock på plate/kassett/CD er også den gruppen som uten sammenligning hører mest på populærmusikk i radioen. De som hører på klassisk musikk /opera/musikaler på plate/kassett/CD hører også i større grad enn andre på samme type musikk i radio.

Figur 4.2. Andel av dem som hører på ulike typer musikk på plate/CD/kassett en gjennomsnittsdag som også hører på ulike musikkprogram i radioen. Prosent

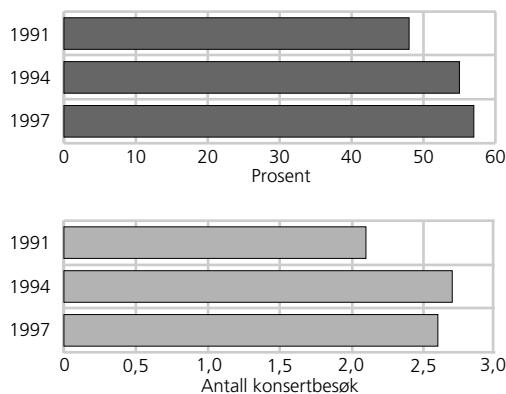
Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Konsertbesøk; 57 prosent på konsert i 1997

I SSBs kulturbruksundersøkelser stilles det spørsmål om besøk på ulike typer konserter. Slår vi sammen disse konsertformene og ser på konsertbesøk generelt, finner vi at både andelen som går på konsert og gjennomsnittlig antall konsertbesøk økte betydelig fra 1991 til 1994. Deretter har endringen vært mindre. Blant menn har andelen konsertbesøkende fortsatt å øke etter 1994 og var på 57 prosent i 1997. For kvinnes del var det en tydelig økning mellom 1991 og 1994. Deretter har besøksandelen stabilisert seg, og var i 1997 på 56 prosent.

I de fleste aldersgrupper har det i de seinere åra vært en betydelig økning i andelen som går på konsert. Andelen er høyest blant de unge. Det er også blant disse vi finner den største økningen fra 1991 til 1997. For eksempel har det vært en økning fra 52 prosent til 69 prosent i aldersgruppen 13-15 år og en økning fra 57 til 71 prosent blant 20-24-åringene. Blant de aller yngste har andelen derimot holdt seg nokså stabil. Dette gjelder dessuten den eldste delen av befolkningen.

Figur 4.3. Prosentandel på konsert og gjennomsnittlig antall konsertbesøk i 1991, 1994 og 1997

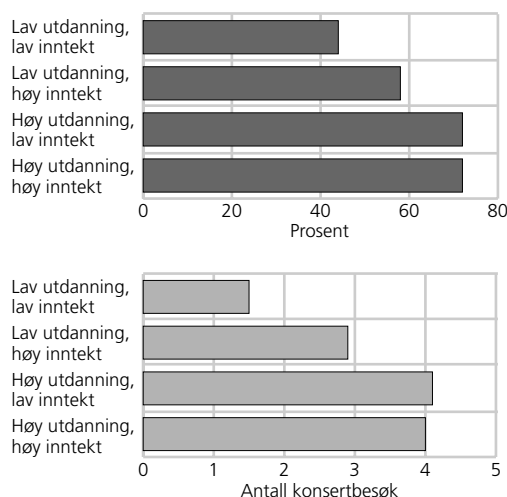
Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Konsertbesøk har en klar sammenheng med utdanning. Blant de med utdanning på ungdomsskolenivå hadde 39 prosent vært på konsert i 1997 og i gjennomsnitt 1,8 ganger. Blant dem med høyere universitets- eller høgskoleutdanning var andelen 75 prosent og i gjennomsnitt 4,2 ganger.

Konsertbesøk mer knyttet til utdanning enn inntekt

Ser vi på en fordeling der både utdanning og husholdningsinntekt tas med i betraktningen, finner vi klare forskjeller: Blant personer med lav utdanning har inntekt mye å si. Det er en betydelig større gruppe som går på konsert av dem som har en høy husholdningsinntekt enn av dem som har lav. Blant de med høy utdanning er det ikke slik. Alle med høy utdanning går atskillig mer på konsert enn de med lav utdanning uansett om de tjener mye eller lite. Vi kan derfor si at både utdanning og inntekt har betydning for konsertbesøk, men utdanning teller mer enn inntekt.

Figur 4.4. Prosentandel som har vært på konsert siste 12 måneder og antall besøk, etter utdanning/husholdningsinntekt. 1997

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Det er også en tydelig forskjell i andelen konsertbesøk i by og bygd. I storbyene var det i 1997 61 prosent som hadde vært på konsert og i gjennomsnitt 4,0 ganger. I spredtbygde strøk var andelen 49 prosent og gjennomsnittsantallet besøk var på 1,9. Fra 1991 til 1994 var det en økning i konsertbesøket både blant dem som bor i tettbygde og dem som bor i spredtbygde strøk. Etter 1994 har det ikke skjedd særlige endringer.

Musikklyttere i hjemmet går også mest på konsert

Det er en klar sammenheng mellom å gå på konserter og å lytte på musikk på plater/kassetter og radio. Dette gjelder både menn og kvinner og i ulike aldersgrupper. Sammenhengen er størst for de som både hører på plater/kassetter/CD-er og musikk i radio en gjennomsnittsdag. På den annen side er det også helt tydelig at de som ikke hører på musikk verken på

Tabell 4.4. Andel av de lytter til ulike musikkanaler som har vært på konsert siste 12 måneder

	Vært på konsert totalt	Både på plate/kassett/CD og musikkprogram i radio	Bare musikk på plate/kassett/CD	Enten på plate/kassett/CD eller i radio	Bare musikk i radio	Ikke musikk på verken plate/kassett/CD eller i radio
Alle	57	73	67	66	56	47
Menn	57	73	70	67	55	47
Kvinner	56	74	64	65	59	48
9-19 år	66	79	67	69	57	51
20-34 år	63	74	68	68	63	54
35-54 år	58	64	68	64	56	52
55-79 år	42	:	55	55	48	39

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

plate/kassett eller gjennom radio, i mindre grad går på konserter enn gjennomsnittsnordmannen. Det er også slik at de som selv aktivt velger ut musikk fra plater eller kassetter har en høyere besøksandel på konserter enn de som bare hører på musikk gjennom radio, som er en noe mer passiv framgangsmåte for å motta.

Klassiske konserter økende blant begge kjønn

I kulturbruksundersøkelsene er besøk på konserter delt mellom det som på den ene siden inneholder klassisk musikk, samtidsmusikk, kirkemusikk og kor, og på den annen side konserter med pop, jazz, country & western, viser, folkemusikk og korpsmusikk. Når vi slår sammen disse konsertene i det vi kort kan kalle klassiske konserter og populærkonserter, har det vært en økning i andelen besøk fra 1991 til 1997 i begge grupper. Andelen som har vært på klassisk konsert har økt fra 27 til 37 prosent og antall gjennomsnittlige besøk har gått opp fra 0,9 til 1,2. Både blant menn og kvinner har det vært en betydelig økning; kvinner har økt sin andel fra 31 til 40 prosent, mens blant mennene har andelen på klassiske konserter økt fra 23 til 33 prosent. Aldersprofilen blant de som går på klassiske konserter

var den samme i 1991 og 1997. Det er de yngste og de godt voksne (55-66 år) som i størst grad har vært på slike konserter.

20-24-åringene går mest på populærkonsert

Andelen på populærkonserter har økt fra 32 til 38 prosent fra 1991 til 1997 og gjennomsnittlig antall besøk har økt fra 1,2 til 1,4. Menn går i noe større grad på slike konserter enn kvinner. Andelen blant menn var i 1991 35 prosent og i 1997 41 prosent. Gjennomsnittlig antall besøk blant menn økte fra 1,3 til 1,6. Blant kvinnene økte andelen fra 30 til 35 prosent fra 1991 til 1997 og gjennomsnittlig antall gikk opp fra 1,0 til 1,2. Også for denne typen konserter var aldersprofilen den samme i 1991 og 1997. Det er i særlig grad de unge mellom 16 og 24 år som går på slike konserter. Gruppen 20-24 år hadde det høyeste gjennomsnittlige antall besøk, som var på 2,8. Aldersgruppen 67-79 år hadde det laveste, med 0,2.

Blant dem som har vært på det vi kan kalle klassiske eller seriøse konserter er det korsang som har fått størst oppslutning. Deretter følger kirkemusikk, klassisk musikk og samtidsmusikk. Kategoriene

Tabell 4.5. Personer som har vært på konsert etter hva slags konsert de var på sist, etter alder og inntekt/utdanning. 1997. Prosent

	Klassisk konsert				Populærkonsert					
	Klassisk musikk	Samtidsmusikk	Kirke- musikk	Kor- sang	Country & western	Jazz	Rock/ pop	Viser	Folke- musikk	Korps- musikk
Alle	33	12	35	42	5	13	48	14	10	22
9-15 år	29	13	28	43	2	5	56	7	9	24
16-24 år	24	13	26	49	4	9	75	7	9	7
25-44 år	34	13	32	43	5	12	50	14	8	24
45-66 år	38	13	41	37	5	25	19	22	15	27
67-79 år	29	7	45	50	4	12	8	12	19	60
Lav inntekt/ lav utdanning	17	10	43	53	8	12	41	15	11	28
Høy inntekt/ lav utdanning	32	14	33	45	5	12	53	13	10	16
Lav inntekt/ høy utdanning	34	14	40	34	1	16	45	14	7	23
Høy inntekt/ høy utdanning	47	10	33	35	4	17	35	15	10	31

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

overstiger 100 prosent fordi en konsert kan falle inn under flere av disse kategoriene samtidig. Blant populærkonsertene er det rock/pop som dominerer. Derneft følger korpskonserter, viser, jazz og folke- musikk. Country & westernmusikken lokker færrest til konsertlokalet. Kategoriene er ikke strengt definert for intervjuobjektene. De har selv bestemt kategori ut fra hvordan de selv tolker det de har hørt på.

Kvinner og menn velger samme typer konsert

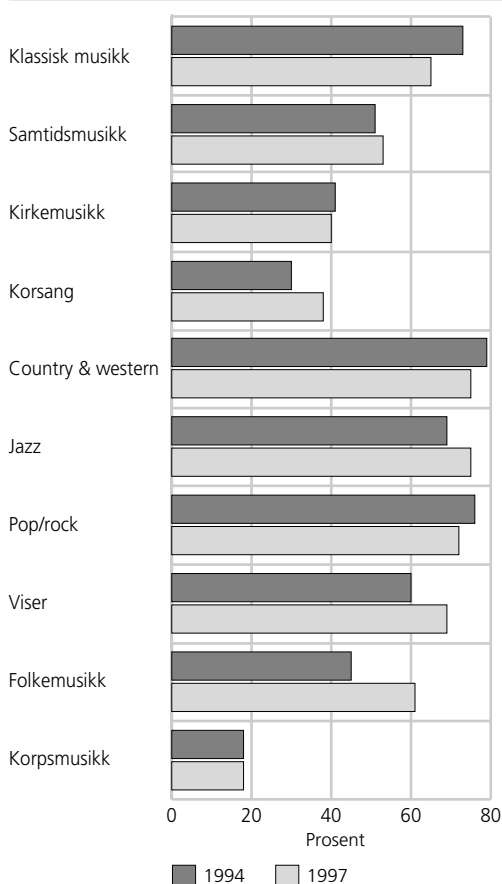
Menn og kvinner skiller seg svært lite fra hverandre i valget mellom konserter med forskjellige typer musikk. Det gjelder både klassisk musikk og populærmusikk. Innenfor den klassiske musikken er også aldersforskjellene relativt små. Eldre velger i noe større grad enn yngre konserter med kirkemusikk. Dessuten er det de middelaldrende som helst velger klassisk musikk.

Middelaldrende går mest på jazz- og visekonserter

Vi finner større aldersforskjeller innenfor populærmusikken. Rock/pop har sitt sterkeste publikum blant ungdommen. Jazz og viser fanger størst interesse hos de middelaldrende. Folkemusikk og korps- musikk er derimot av størst interesse blant de eldre konsertgjengerne. Korps- musikken har likevel et sterkt innslag blant de yngste. Country & westernkon- sertene har en liten men ganske jevn til- hengerskare i alle aldersgrupper.

Sosial status har liten betydning for valg av type konsert man velger å gå på. Dette gjelder spesielt innenfor de ulike popu- lærkonsertene. Blant de seriøse/klassiske konsertene finner vi likevel en viss for- skjell. Det er personer med både lav ut- danning og husholdningsinntekt som i størst grad velger korsang når de går på konsert (53 prosent). De går derimot minst på konserter med klassisk musikk

Figur 4.5. Andel profesjonelle arrangementer man har vært på siste 12 måneder, etter type konsert man hørte sist man var på konsert. 1994 og 1997. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1994 og 1997, Statistisk sentralbyrå.

(17 prosent), mens de med både høy utdanning og inntekt helst går på slike konserter (47 prosent). Personer med lav inntekt uansett utdanning går helst på kirkekonserter. Dette har sannsynligvis sammenheng med alder.

Det er en tendens til at konserter med korsang, korpsmusikk, folkemusikk og country & western står sterkest blant konsertgjengere i spredtbygde strøk, mens storbybefolkningen er de som i størst grad

går på klassiske konserter og rock/pop når de går på konsert.

Folk går mer på profesjonelle konserter når det gjelder populærmusikk enn klassisk musikk. De som hørte ren klassisk musikk sist de var i konsertsalen har i størst grad vært på profesjonelle klassiske konserter siste 12 måneder. Lavest andel finner vi hos de som sist var på en kor-konsert. Blant populærkonserterne finner vi den høyeste andelen profesjonelle konserter blant de som har vært på country & western, jazz og rock/pop. Lavest andel finner vi blant de som sist var på korps-konsert. Disse tallene gir en klar indikasjon om at publikumssammensetningen er ulik innenfor de forskjellige musikksjangerne, og at det profesjonelle tilbudet er mest konsentrert rundt symfoniorkestrene og innenfor det kommersielle pop-/jazz-området. Korsang, folkemusikk og korpsmusikk er i langt større grad knyttet til amatøraktører, uten at kvaliteten, og kulturopplevelsen for publikum, dermed nødvendigvis er lavere.

Ingen økning i tilgang til konsertlokaler

Det har ikke vært noen økning i tilgangen til konsertlokaler blant befolkningen generelt fra 1991 til 1997. Andelen som hadde under 10 km til nærmeste konsertsal eller lokale som jevnlig brukes til konserter, var 50 prosent i 1991 og 48 prosent i 1997. Blant de som hadde under 25 km til konsertlokale var andelen i 1991 67 prosent og i 1997 69 prosent. Fortsatt er det dessuten slik at tilgangen er betydelig bedre i sentrale strøk. I storbyene er det hele 97 prosent som bor innenfor en radius av 25 km fra nærmeste konsertlokale, mens andelen er bare 42 prosent i spredtbygde strøk. I Oslo/Akershus er denne andelen 84 prosent, mens den er 62 prosent i Nord-Norge og 60 prosent på Vestlandet. Til tross for denne

forskjellen i tilgang til konsertlokale mellom det sentrale Østlandsområdet og Vestlandet er forskjellen i besøksandelen nokså liten, henholdsvis 61 og 58 prosent. Antallet besøk er dessuten i gjennomsnitt 3,1 i begge områder.

Egen musikkaktivitet; Hver tredje nordmann kan spille selv

35 prosent av befolkningen oppgir i 1997 at de kan spille et instrument, mot 39 prosent i 1994. Blant mennene er det 32 prosent og blant kvinnene 38 prosent. Blant de mellom 9 og 12 år, er det 68 prosent som sier de kan spille et instrument. Andelen synker med alderen og bare 15 prosent i alderen 67-79 år sier at de kan spille et instrument. Her kan nok barns oppfatning av hva det vil si å kunne spille et instrument være noe mindre kritisk enn blant de voksne. Vi finner også at de som har høyere utdanning i større grad kan spille instrument enn de med lav utdanning. Blant personer med utdanning på ungdomsskolenivå er det 22 prosent som kan spille et instrument, mens andelen er 45 prosent blant personer med høyere akademisk utdanning. (Se mer utfyllende tabeller i: Vaage 1998.) Det er særlig personer med høy utdanning men med lav inntekt som kan spille instrument. Blant disse er andelen 48 prosent.

Foreldres utdanning har også betydning for om barn og unge kan spille noe instrument. Ser vi på personer i alderen 9-19 år og deres foresattes utdanning, finner vi at 54 prosent av dem som ikke har foresatte med høyere utdanning kan spille noe instrument, mens det gjelder 66 prosent av dem som har foresatte med høyere utdanning.

En av tre som kan spille, gjør det regelmessig

I 1997 er det 31 prosent av dem som kan

spille et instrument som spiller regelmessig. Blant menn er andelen 37 prosent, mens den er 25 prosent blant kvinner. Mellom aldersgruppene er det også forskjell. De yngste spiller i størst grad regelmessig. I aldersgruppen 9-12 år er det hele 51 prosent av dem som kan spille som spiller regelmessig, i gruppen 13-15 år er det 44 prosent. Blant barna er det helst jentene som spiller regelmessig. Fra 16 år og oppover er det derimot gutter/menn som i størst grad spiller regelmessig når de kan spille et instrument.

Piano, gitar og blokkfløyte

I 1997 er gitar er det instrumentet som flest spiller. Alt i alt kan 13 prosent spille dette instrumentet. På en god annenplass kommer pianoet, som spilles av 11 prosent av befolkningen. Ikke langt etter kommer blokkfløyta, med 8 prosent. Det er disse tre instrumentene som uten sammenligning er de mest vanlige instrumentene blant nordmenn.

Det er klare forskjeller mellom ulike befolkningsgrupper når det gjelder valg av instrument. Kvinner velger i langt større grad piano enn menn gjør. 15 prosent av kvinnene spiller piano. 10 prosent av kvinnene kan spille blokkfløyte, som også er en større andel enn for mennene. Mennene på sin side kan i større grad enn kvinnene spille trekkspill og trommer. Aldersmessig er det også klare skiller. Vi kan kanskje i en viss grad snakke om generasjonsforskjeller, siden valg av musikk-instrument kan ha med moter å gjøre. Jevnt over kan vi si at pianoet har sine tilhengere i alle aldersklasser. Gitaren har også god aldersmessig spredning, men det er likevel ungdom i 13-19-årsalderen som helst kan spille dette instrumentet. Blokkfløyta er skolebarnas instrument framfor noe. Hele 35 prosent av 9-12-åringene sier de kan spille blokkfløyte. Andelen synker gradvis med økende

Tabell 4.6. Andel av befolkningen som spiller ulike instrumenter 1994 og 1997, etter kjønn og alder 1997. Prosent

	Blokk- fløyte	Andre tre- blå- sere	Trom- pet, kor- nett	Andre mes- sing- blå- sere	Piano	El- orgel, syn- thesi- zer	Andre tan- gent- instru- men- ter	Gitar	Fio- lin, fele	Andre streng- instru- men- ter	Trekk- spill, to- rader o.l.	Trom- mer, slag- verk	Andre instru- men- ter
1994	11	3	3	4	14	6	2	12	2	1	3	2	2
1997	8	2	3	3	11	6	1	13	1	1	3	2	2
Menn	5	2	3	3	7	4	1	13	1	1	4	3	3
Kvinner ...	10	3	4	3	15	6	0	12	2	0	2	1	2
9-12 år ..	35	4	6	8	17	6	2	8	2	0	1	6	3
13-15 år ..	22	6	6	5	17	4	2	27	2	0	1	6	3
16-19 år ..	9	2	6	2	24	8	0	19	2	1	1	4	5
20-24 år ..	10	5	3	4	14	9	1	13	1	1	4	1	3
25-34 år ..	7	4	4	4	10	6	0	11	1	1	2	3	2
35-44 år ..	7	2	4	3	12	6	0	17	1	0	2	1	3
45-54 år ..	3	1	2	2	7	4	0	13	1	0	3	2	2
55-66 år ..	1	1	2	2	9	4	1	9	1	2	6	0	0
67-79 år ..	0	0	0	1	5	1	1	4	1	0	1	0	2

alder, og *ingen* av dem som befinner seg i aldersgruppen 67-79 år sier de kan spille blokkfløyte. Trekkspill derimot, er de eldres instrument. Mens bare 1 prosent av barn og unge kan spille trekkspill, er andelen 6 prosent blant dem som er i aldersgruppen 55-66 år. Trommer/slagverk er det helst barn og unge som kan spille.

Piano for jentene, gitar og trommer for guttene

Ser vi på menn og kvinner på forskjellige alderstrinn, er det helt klart at jenter i mye større grad enn gutter kan spille piano. Mens hele 36 prosent av jentene i gruppen 9-15 år kan spille piano, gjelder det bare 16 prosent av guttene i samme aldersgruppe. På den annen side er det 14 prosent av guttene i denne aldersgruppen som kan spille trommer eller slagverk, mens det bare gjelder for 5 prosent av jentene.

Blant de unge i alderen 16-24 år er det 50 prosent av guttene som kan spille gitar.

Blant jentene i samme alder er andelen 25, altså halvparten så mange som blant guttene.

Ser vi på utdanningens betydning, er det kanskje forbausende liten forskjell. Det er bare andelen som kan spille piano som helt tydelig er økende med økende utdanning. Blant dem som bare har utdanning på ungdomsskolenivå er det 8 prosent som kan spille piano, mens andelen er 24 blant dem som har høyere utdanning. Inntektsmessig finner vi samme tendensen: Pianospill øker med økende husholdsinntekt.

Alt i alt kan vi på grunnlag av disse tallene kanskje snakke om piano som et kvinneinstrument, og muligens også et høystatusinstrument. Det er derimot ikke noen helt klare trekk i retning av storbyinstrumenter og bygdeinstrumenter. Det er likevel en liten tendens til at det relativt sett er flere pianospillere i storbyene enn i spredtbygde strøk, mens det til gjengjeld

er flere som kan spille blokkfløyte og elorgel i spredtbygde strøk enn i storbyene.

Høyest status blant pianister

Det er de som har høy utdanning men lav inntekt som i størst grad kan spille, mens personer med lav inntekt og lav utdanning i minst grad kan spille. De med høy utdanning spiller mest piano uansett inntekt. De med høy utdanning og lav inntekt spiller i størst grad gitar og elorgel. Dette gjelder nok særlig yngre mennesker. De som befinner seg høyest på statusstigen og som spiller et instrument, spiller i størst grad piano. Det er personer med lav inntekt uansett utdanningsnivå som spiller trekkspill.

50 prosent av de aktive musikerne kan spille gitar

Vi har hittil sett på dem som kan spille ulike instrumenter uansett om de spiller regelmessig eller ikke. Trekker vi dette inn i vurderingen er bildet noe annerledes. De som spiller regelmessig og de som ikke gjør dette kan i omtrent like stor grad spille blokkfløyte, trompet, elorgel og fiolin. Dvs. at omtrent halvparten av de som behersker disse instrumentene i liten grad viser at de kan det, eller selv har glede av det. De som spiller regelmessig kan derimot i større grad enn de andre spille trekkspill, trommer, gitar, piano og blåseinstrument utenom blokkfløyte og trompet. Blant de som spiller regelmessig er det nesten 50 prosent som kan spille gitar.

De som spiller blåseinstrumenter og trommer spiller i størst grad offentlig. Blant de som spiller på slike instrumenter har nesten to tredeler spilt på offentlig konsert eller tilstelning de siste to åra. Blant de som spiller andre instrumenter har rundt halvparten spilt offentlig siste to år.

Mer enn en av ti har opptrådt offentlig

I 1997 var det 13 prosent som hadde opptrådt offentlig med sang eller musikk de siste to åra. Andelen var omtrent like stor blant menn og kvinner. Barna er de mest aktive og særlig gjelder det jentene. Blant jenter i alderen 9-15 år var det 40 prosent som hadde opptrådt offentlig, men andelen for gutter i samme alder var 31 prosent.

Blant barn og unge i alderen 9-19 år er det stor forskjell avhengig av foreldres utdanning. Blant de som har foresatte uten høyere utdanning er det 12 prosent som har opptrådt offentlig de siste to åra, mens andelen er 28 prosent blant de med foresatte som har høyere utdanning. Blant de voksne er det også en klart høyere andel med offentlige opptredener blant dem som har høy utdanning enn blant andre personer.

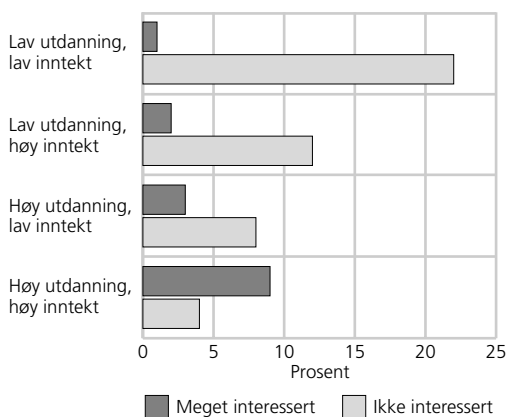
Musikklytting og egen musikkaktivitet henger sammen

Det er en sammenheng mellom å høre på musikkavspillingsutstyr og selv være aktiv innenfor musikklivet. Mens 45 prosent av dem som ikke kan spille noe instrument lytter til musikk på musikkanlegg eller radio per dag, er det 60 prosent blant dem som kan spille et instrument og 67 prosent av dem som selv er aktive på musikkfronten. Dette gjelder både de som spiller et instrument regelmessig, de som er med i kor, orkester og de som har opptrådt offentlig med sang eller musikk de siste to åra.

Musikkinteressen; Halve befolkningen interessert i å gå på konsert

Interessen for klassiske konserter og andre typer konserter har endret seg lite fra 1994 til 1997. I 1997 var en av fem meget eller ganske interessert i å gå på klassisk konsert og noe under halvparten av befolkningen var like interessert i å gå på

Figur 4.6. Interesse for både klassiske og andre typer konserter, etter utdanning/husholdningsinntekt. 1997. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

andre typer konserter. I alt var det 54 prosent som var meget eller ganske interessert i å gå på konsert av alle typer.

Fordeles denne variabelen på sosial status, finner vi at det er en klar økning i andelen meget interesserte for hvert trinn oppover den sosiale statusstigen, mens det omvendte gjelder for de som ikke er interessert. De som er litt interessert befinner seg i en mellomposisjon, i dobbelt forstand.

Finnes det noe mønster i interessen for ulike konserttyper knyttet til hva slags forhold man har til musikk på annen måte? Ifølge vår undersøkelse er det flere faktorer som peker i den retningen.

De som hører på musikk på plater/kassetter/CD-er mer interessert i konsertbesøk enn de som hører på musikkprogram i radioen. Det er sannsynlig at de som selv velger ut plater de vil ha spilt, kanskje noe de har vært i platebutikken og kjøpt selv, er mer engasjert i musikk enn de som hører et musikkprogram i radioen. Musikktilgjengeligheten er lettere gjennom radioen og krever lite eller ingen egenaktivitet. Verd å merke seg er at denne forskjellen i interesse slår ut både for klassiske konserter og for andre typer konserter.

Det er naturlig at de som selv går på klassiske konserter er mer interessert i klassiske konserter enn de som går på populærkonserter og omvendt. Det er likevel noe påfallende at de som går på populærkonserter er mindre interessert i å gå på klassiske konserter enn omvendt. Det kan tyde på at de som har interesser i klassisk lei har en videre interessesfære innen musikken enn de som er mer orientert mot populærmusikken.

Tabell 4.7. Andelen som er meget eller ganske interessert i å gå på konserter, etter musikkaktivitet. 1997. Prosent

	Alle	Hører på musikk per dag	Hørt på radio-musikk	Vært på populær-konsert	Vært på klassisk konsert	Spiller regelmessig	Spiller gitar	Spiller piano	Spiller trekkspill	Med i kor/orkester
Konsert i alt	54	66	59	75	68	71	73	72	57	82
Klassisk konsert	21	25	20	27	37	35	34	38	17	39
Annen type konsert	47	61	55	71	57	66	67	61	52	77

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Størst konsertinteresse blant dem som spiller selv

De som spiller selv og særlig de som er med i kor eller orkester er tydeligvis de som er mest interessert i å gå på konserter uansett type. Et annet trekk er at de som spiller piano og gitar er mer interessert i å gå på konsert enn de som spiller trekkspill.

Interesse for ulike typer konserter henger sammen

Det er kun 3 prosent av befolkningen som er meget interessert i å gå på både klassiske konserter og andre typer konserter. 15 prosent er på den annen side verken interessert i å gå på klassiske konserter eller konserter av annen type. Likevel finner vi en sammenheng mellom interessen for de ulike konserttypene: Blant konsertgjengerne som går på konsert mer enn gjennomsnittet (dvs. flere enn tre konserter per år), er det en større interesse enn gjennomsnittsbefolkningen for begge typer konserter, dvs. at de som går mye på klassiske konserter har større interesse for å gå på andre typer konserter enn gjennomsnittet av slike konsertgjengere. Det samme gjelder for de som går på mye på populærkonserter; de er mer interessert i å gå på klassiske konserter enn gjennomsnittet.

For å sjekke om dette faktisk henger sammen med virkeligheten kan vi se om det er slik at de som går mye på de to konserttypene også går mer enn gjennomsnittet på den andre typen konsert. Dataene viser at det er en slik sammenheng: Andelen som går på populærkonserter blant befolkningen som helhet er 38 prosent. Blant de som går mer enn gjennomsnittlig på klassiske konserter er andelen som går på populærkonserter hele 63 prosent. Og omvendt er andelen som går på klassiske konserter blant befolkningen som helhet 37 prosent, mens den er

54 prosent blant de som går mer enn gjennomsnittlig på populærkonserter.

"Musikalske" sammenhenger

Dette kapitlet viser at musikkonsum, musikkinteresse og egen musikkaktivitet er knyttet sammen på flere måter. En konklusjon kan likevel være at musikkatferd har en tydelig sammenheng med sosial status. Det er også slik at både atferd og interesse innenfor musikkens ulike ytringsformer henger sammen.

5. Lesevaner i endring

Lesing er en tradisjonell del av fritida. Nesten hvor vi snur og vender oss er det en tekst som retter seg mot oss og får oss til å lese. Også fjernsynsseing er i stor grad lesing, på samme måte som Internett-bruk er det. Det er vanskelig å måle *all* lesing, siden aktiviteten dekker et så vidt spekter og er knyttet til nærmest all annen form for aktivitet. Det vi skal se på her er lesing av det som faller inn under begrepet trykte massemedier; aviser, bøker, ukeblader, tegneserieblader og tidskrifter/fagblad.

I mediebruksundersøkelsene har vi siden 1991 målt bruken av disse mediene og har sammenlignbare tall fram til i dag.

Det er en helt klar tendens til at vi bruker mindre tid til lesing av de tradisjonelle trykte mediene i dag enn vi gjorde for få år siden. Dette gjelder befolkningen generelt, begge kjønn og alle aldersgrupper. Både menn og kvinner brukte omtrent 15 minutter mindre til lesing i 1999 enn i 1991. Nedgangen blant de ulike aldersgruppene er ujevn. Mens nedgangen har vært på ca. 20 prosent blant personer

Tabell 5.1. Tid brukt til lesing per dag, etter kjønn og alder. 1991-1999. Minutter

	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Alle	70	66	65	65	63	58	55	55
Menn	70	70	62	64	61	58	54	57
Kvinner	71	62	69	67	65	57	56	54
9-12	40	46	35	37	32	32	29	24
13-15	54	45	52	42	38	40	39	39
16-19	63	58	57	54	44	34	36	38
20-24	68	62	52	57	61	52	49	51
25-34	61	58	58	57	56	47	50	48
35-44	68	67	65	66	59	61	56	55
45-54	78	74	74	71	69	59	61	56
55-66	82	75	86	78	78	76	64	72
67-79	98	85	95	94	95	86	83	87

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

over 25 år, har den vært mer enn 25 prosent blant de yngre. Blant personer i alderen 16-19 år har nedgangen vært mer enn 40 prosent. Denne utviklingen har forsterket tendensen til at det er de unge som leser lite og de eldre som leser mye. Sammenligner vi disse tallene med fjernsyns- seing, bruker alle gruppene likevel atskil- lig mer tid til det enn til lesing (Vaage 2000).

Både gutter og jenter leser mindre

Vi finner liten forskjell mellom gutter og jenter. Både blant barn og unge er nivået på lesing generelt nokså likt og nedgan- gen på 1990-tallet har vært nokså paral- lell.

Blant de yngste jentene har nedgangen i lesing disse åra vært på 38 prosent, mens den har vært på 37 prosent blant jenter i alderen 16-24 år. Blant de yngste guttene har nedgangen vært på 30 prosent og blant de eldre guttene på 26 prosent.

Åtte av ti leser bøker eller blader ukentlig

Ved siden av å måle lesing per dag, som gir det mest nøyaktige og konkrete bildet av lesevaner, har Statistisk sentralbyrå siden 1994 også målt andelen som leser noe i løpet av en uke. Dette gir et bilde av den mer sporadiske lesingen. Bare bøker og blader er tatt med i denne målingen,

Tabell 5.3. **Andel som leser trykte medier, unntatt aviser, per uke, etter kjønn og alder. 1994-1999. Prosent**

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Alle	89	73	83	87	80	81
Menn	86	63	78	84	75	78
Kvinner ..	91	82	88	89	86	84
9-12 år	92	96	93	93	92	90
13-15 år	96	93	91	91	94	90
16-19 år	88	89	92	85	80	78
20-24 år	91	75	85	89	84	85
25-34 år	87	68	79	86	79	81
35-44 år	89	68	85	90	81	82
45-54 år	92	69	81	86	77	81
55-66 år	86	65	78	83	80	76
67-79 år	81	71	81	81	71	79

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

avislesing er altså utelatt. Dette er gjort fordi så stor andel av befolkningen leser avis daglig.

Omtrent 8 av 10 personer leser trykte medier utenom aviser i løpet av en uke. Det er ingen klar og entydig nedgang i leseaktiviteten ifølge disse tallene, men tendensen går likevel i den retning. Det er i størst grad kvinner og den unge delen av befolkningen som leser slike medier i løpet av en uke. Den nedgangen som har funnet sted de siste åra gjelder begge disse gruppene.

Tabell 5.2. **Tid brukt til lesing per dag blant gutter og jenter 9-24 år. 1991-1999. Minutter**

	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999
9-15 år								
Gutter	46	44	38	42	30	33	31	32
Jenter	47	47	47	35	39	39	36	29
16-24 år								
Gutter	65	58	55	52	51	42	42	48
Jenter	67	56	54	59	55	45	42	42

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.4. Minutter brukt til lesing per dag 1991 og 1999 og prosentandel som leser trykte medier per uke, unntatt aviser, 1994 og 1999, etter sosioøkonomisk status og utdanning

	Tid til lesing per dag 1991	Tid til lesing per dag 1999	Andeler som leser per uke 1994	Andeler som leser per uke 1999
Sosioøk. status				
Arbeidere	62	44	86	72
Lavere funksjonærer	65	48	90	83
Høyere funksjonærer	75	60	93	87
Selvstendige	75	50	89	78
Elever/studenter	61	46	85	81
Pensjonister	95	83	80	74
Hjemmearbeidende	51	87	89	
Utdanning				
Ungdomsskolenivå	63	53	83	72
Videregående	72	56	88	80
Universitet/høgskole I	82	57	90	91
Universitet/høgskole II+	87	70	95	87

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

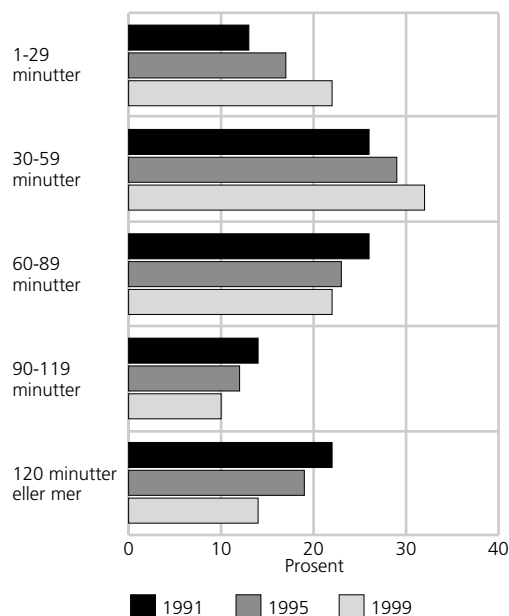
Nedgang i lesing blant alle utdanningsgrupper

I tillegg til kjønn og ulike aldersgrupper, har det også vært endringer i lesingen blant utdanningsgruppene. Vi finner en nedgang i både tid brukt til lesing per dag og andelen som leser trykte publikasjoner per uke i alle utdanningsgrupper. Også innenfor de ulike sosiale statusgrupper har nedgangen vært merkbar i de aller fleste gruppene. Men likevel er det slik at de som har høyest utdanning er de som leser mest. Pensjonister og høyere funksjonærer er de som bruker mest tid til lesing, mens elever og studenter bruker minst tid.

Færre bruker mye tid til lesing

Selv om det har vært en gjennomsnittlig nedgang i lesingen, er det ikke dermed

Figur 5.1. Andelen som bruker ulike tidsintervaller til lesing per dag i 1991, 1995 og 1999. Prosent

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene 1991 og Mediebruksundersøkelsene 1995 og 1999, Statistisk sentralbyrå.

sagt at dette er jevnt fordelt. Det kan godt tenkes at en stor gruppe som leser nokså lite leser enda mindre, mens andelen som leser mye har økt. Slik er ikke situasjonen.

Det er færre som bruker så lang tid som to timer til å lese nå enn det var for få år siden. Og det er flere som bruker mindre enn en halv time til lesing per dag. Mens det var 62 prosent som leste mer enn én time i 1991 var andelen 46 prosent i 1999.

Selv om vi får et ganske klart bilde av lesing når vi slår sammen de ulike mediene, er det et mer uklart bilde som framtrer når vi ser på de enkelte mediene.

Tabell 5.5 Andelen som bruker trykte medier per dag. 1991-1999. Prosent

	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Aviser	84	84	85	84	82	84	81	81
Ukeblad	21	20	22	20	18	17	16	15
Tegneserier	11	10	9	11	10	9	9	9
Tidsskrift	18	14	16	16	16	15	14	15
Bøker	24	21	18	19	19	17	18	19

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.6. Tid brukt til ulike trykte medier blant lesere per dag. 1991-1999. Minutter

	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Aviser	47	46	46	48	46	44	42	41
Ukeblad	42	40	36	33	34	29	30	31
Tegneserier	36	35	32	25	25	24	25	26
Tidsskrift	34	32	34	28	32	28	28	30
Bøker	60	63	62	61	61	58	56	57

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

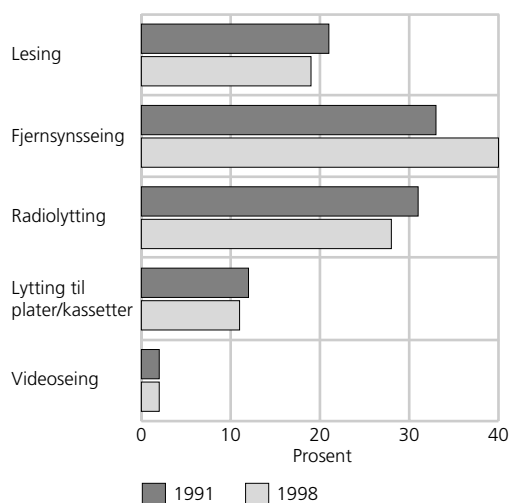
Det har ikke vært noen helt store endringer i andelen som benytter de ulike midler fra 1991 til 1999. Likevel er det en tendens til en nedgang. Særlig gjelder dette lesing av bøker og ukeblad. Denne nedgangen gjelder begge kjønn og de fleste aldersgrupper (Vaage 2000).

Nedgang blant leserne

Det er ikke slik at nedgangen i tiden brukt til de ulike trykte mediene bare skyldes at det er færre som leser disse mediene per dag. De som leser bruker også mindre tid. Dette gjelder både aviser, ukeblad, tegneserier og bøker. De som leser tidsskrift ser derimot ut til å holde seg på noenlunde samme nivå; tidsskriftlesere bruker omtrent like mye tid til slik lesing i 1999 som i 1991.

Har nedgangen i lesingen betydd frigjort tid til bruk av andre medier? Det ser ikke slik ut. Mens nordmenn brukte noe mer enn fem og en halv time til mediebruk i

Figur 5.2. Andel av tiden til massemedier som brukes til de ulike mediene. 9-79 år. 1991 og 1998

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1991 og Mediebruksundersøkelsen 1998, Statistisk sentralbyrå.

1991, var tiden litt i underkant av fem timer i 1998. I disse tallene er bruk av hjemme-PC ikke tatt med, men det utgjorde i 1998 bare 13 minutter, så det veier ikke opp nedgangen.

Mer av mediebruken går til fjernsyn

Ser vi på den prosentvise fordelingen av den tiden vi bruker til ulike medier, har nedgangen i lesing og også radiolytting blitt overtatt av fjernsynsseing. Relativt sett bruker vi derfor mer tid foran fjernsy-

Tabell 5.7. Andelen som leser ulike trykte medier som også leser andre trykte medier per dag. 1999. Prosent

	Bok	Tegneserie	Ukeblad	Tidsskrift	Avis
I alt.....	17	9	17	15	84
Bok	-	11	14	17	86
Tegneserie	23	-	25	12	66
Ukeblad	14	13	-	14	86
Tidsskrift.....	20	7	15	-	94
Avis	18	7	17	17	-

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

net i forhold til andre medier enn vi gjorde på begynnelsen av 1990-tallet. Det er altså slik at de mediene som retter seg mot en av våre sanser mister brukere, til fordel for det som retter seg mot flere sanser.

Tegneserielesere leser også mest bøker

Den gruppen som skiller seg klart ut er tegneserieleserne: De er ivrigere boklesere og ukebladlesere. Derimot er de i mindre grad avislesere. Tidsskriftleserne er også i større grad boklesere enn gjennomsnittet, men de er også i større grad avislesere. Ukebladleserne er de ivrigste tegneserielesere.

Færre lesere og de leser mindre

Generelt sett viser mediebruksundersøkelsen de siste ti åra at det er færre nordmenn som benytter de ulike trykte medier per dag og de som benytter dem bruker mindre tid på det. Dette har ikke ført til noen tilsvarende økning i bruken av radio og fjernsyn. Hittil har heller ikke Internett gjort noe sterkt innhogg i mediebruksvanene. Hva som skjer på lengre sikt vil tiden vise.

6. Bøker vi leser

Endringene i lesevanene generelt, slik vi har sett i forrige kapittel, gjenspeiler seg også i boklesingen. Mens 24 prosent leste bøker en gjennomsnittsdag i 1991 har andelen ligget på 18-19 prosent de seinere åra. Ukentlig boklesing har derimot holdt seg stabilt rundt 37 prosent fra 1994 til 1999.

Gjennomsnittlig tid brukt til boklesing per dag har sunket fra 14 minutter i 1991 til 11 minutter i 1999. Dette gjelder hele befolkningen. Blant de som leser bøker en gjennomsnittsdag lå lesetiden per dag i

overkant av 60 minutter i begynnelsen av 1990-tallet. De par siste åra har den sunket til 56-57 minutter.

Unge gutter leser mindre i bøker

Det var særlig blant de unge og spesielt blant guttene at boklesingen har sunket. Mens det blant gutter i alderen 9-15 år var 26 prosent som leste bøker per dag i 1991 og de brukte 12 minutter på boklesing i gjennomsnitt, var de tilsvarende tallene henholdsvis 13 prosent og 4 minutter i 1998. For jenter i samme aldersgruppe var de samme tallene 38 prosent og

Tabell 6.1. Andel boklesere som har lest ulike sjangere en gjennomsnittsdag, totalt i 1991-1999 og etter kjønn og alder i 1999. Prosent

	Roman, novelle	Skuespill, dikt	Biografi, memoarer	Natur, tek- nikk osv.	Samfunn, politikk osv.	Religiøs litteratur	Annet
1991	66	1	6	2	5	5	8
1994	65	0	8	4	7	2	13
1997	55	1	9	2	10	2	21
1999	60	0	7	5	7	3	17
Menn	51	1	7	7	11	4	20
Kvinner	66	0	7	4	4	3	15
9-15 år	62	0	8	4	4	0	23
16-24 år	54	0	6	6	8	4	21
25-44 år	71	0	5	2	5	0	18
45-66 år	60	1	3	5	7	7	16
67-79 år	39	0	18	16	11	6	8

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

17 minutter i 1991 og 32 prosent og 13 minutter i 1998. Vi ser altså en tendens til at boklesing synker både blant gutter og jenter, men at guttene stadig minsker sin boklesing i forhold til jentene.

Også for befolkningen som helhet er kvinner mye flittigere boklesere enn menn. Det er dessuten slik at folk med høy utdanning i større grad leser bøker på fritiden enn de med lavere utdanning.

Kvinnene leser mest romaner, mennene mest om politikk

Hva slags type bøker folk leser er ikke tilfeldig fordelt mellom de ulike gruppene i samfunnet. Blant den boklesende skare leser kvinnene i noe større grad romaner og noveller enn menn. De på sin side foretrekker i mye større grad bøker om samfunnsspørsmål og politikk, kunst og historie enn kvinnene gjør. Denne forskjellen finner vi stort sett på alle alderstrinn. Spesielt velger eldre menn å lese om slike emner. De yngste har en høy andel med annen boklesing, men det mest naturlige vil være å se dette i sammenheng med romaner/noveller. Barnebøker er i stor grad fortellinger/historier som det kan være naturlig å plassere i denne gruppen.

Ni av ti leser bokmål

Ser vi på den boka folk leser en gjennomsnittsdag, leser 88 prosent av bokleserne boka på bokmål. 3 prosent leser den på nynorsk, mens 9 prosent leser den på et annet språk. Blant menn er det hele 16 prosent som leser den på et annet språk enn bokmål eller nynorsk, mens hele 95 prosent av kvinnene leser boka på bokmål.

Det er unge voksne boklesere som helst leser boka på annet enn bokmål/nynorsk, mens eldre er de som helst leser boka på nynorsk. Blant personer med høy akade-

misk utdanning er det hele 26 prosent som leser boka på annet språk enn norsk. Det er ikke overraskende at det er boklesere bosatt på Østlandet som i minst grad leser boka på nynorsk, mens de som bor på Vestlandet i størst grad gjør dette. Vi finner derimot ikke noe klart skille mellom by og land når det gjelder valg av nynorsk som målform på den boka de leser.

44 prosent av bøkene med norsk som originalspråk

Selv om de aller fleste bøkene vi leser har norsk språkdrakt, er et flertall av dem oversatt fra et annet språk. I 1994 hadde 42 prosent og i 1997 44 prosent av dem som hadde lest bok en gjennomsnittsdag lest en som opprinnelig var skrevet på norsk. I 1994 leste kvinner i større grad slike bøker enn menn, men i 1997 hadde denne forskjellen jevnet seg nesten ut. Andelen som leser bøker med norsk originalspråk øker med alderen, slik at flertallet av de over 66 år velger slike bøker når de leser.

Det er spesielt bøker med engelsk/amerikansk som originalspråk som blir foretrukket blant de utenlandske bøkene. Mer enn en tredel av de bøkene som blir lest har slikt originalspråk. Det er personer i alderen fra 45-66 år som i størst grad velger bøker som har et annet europeisk originalspråk enn engelsk. Særlig gjelder det andre nordiske språk.

Bokklubb for kvinner, bokhandel for menn

Det er lite som har endret seg fra 1991 til 1997 i hvor vi får tak i de bøkene vi leser. Bokklubber, bokhandler og bibliotek har hele tiden vært de dominerende kildene. Det ser ut til at færre låner bøker av andre. Denne kilden er nå på samme nivå som å få bok i gave. Det blir ofte gitt det inntrykk at bøker er blant de gaver folk

Tabell 6.2. **Hvordan man har skaffet seg bok man leser, 1991, 1994 og 1997 og etter kjønn og alder 1997. Prosent**

	Bok- klubb	Bok- handel	Kiosk osv.	Anti- kvariat	Fått i gave	Bibliotek, bokbuss	Lånt av andre	På annen måte
1991	18	20	4	1	13	19	18	7
1994	19	19	7	1	12	23	13	6
1997	21	21	5	1	12	20	13	7
Menn	12	26	5	1	19	16	12	10
Kvinner	28	17	5	1	8	22	14	5
9-15 år	24	11	2	-	15	30	13	5
16-24 år	18	22	2	2	9	18	20	9
25-44 år	25	25	9	2	7	12	14	7
45-66 år	21	23	4	-	17	18	12	4
67-79 år	10	25	3	-	15	20	8	20

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

oftest gir hverandre. Det er mulig. Men det er ikke nødvendigvis noen sammenheng mellom det å få en bok i gave og å lese den.

For kvinner er det bokklubben som er den mest sentrale kilden, mens det for menn er bokhandelen. Menn er de som helst får boka i gave, mens kvinnene heller finner boka på biblioteket.

De yngste får i størst grad boka fra biblioteket, mens ungdommen helst får den gjennom bokhandel. For unge voksne er den viktigste kilden likelig fordelt mellom bokklubb og bokhandel. Blant de godt voksne og de eldre er det bokhandelen som er mest sentral i denne sammenhengen.

Bruk av bokklubb som kilde for den boka man leser er likelig fordelt mellom utdanningsnivåene. Heller ikke når det gjelder de andre kildene er det noen klar sammenheng mellom bruk og utdanningsnivå.

Romaner helst gjennom bokklubb

Det er de som har lest roman eller novellesamling som helst har fått tak i boka

gjennom bokklubb. Biografier og memoarer er i større grad hentet fram gjennom bokhandel eller bibliotek. Personer som har lest bøker om samfunnsspørsmål og politikk har helst fått tak i boka gjennom bokhandel eller som gave.

Arbeidere, selvstendige og studenter får i større grad enn andre tak i bøker de leser gjennom bokhandel. Høyere funksjonærer får på sin side i særlig grad bøkene gjennom bokklubb. Det er også slik at de som bor i byene i større grad enn andre får bøkene gjennom bokhandel, mens i de mer spredtbygde strøk, hvor det er lengre avstand til bokhandel, baserer de seg i større grad på bokklubb.

Hvor får vi tak i de ulike typer bøker vi leser? Uansett hvilken kilde vi får bøker fra, er det romanene som dominerer. Særlig gjelder dette likevel bøker vi leser etter å ha kjøpt dem i kiosker/bensinstasjoner o.l. Herfra er mer enn 80 prosent av bøkene romaner eller noveller. Også gjennom bokklubbene og i antikvarier er det en stor overvekt av romaner. De bøkene vi får i gave er i noe større grad bøker om samfunnsspørsmål, politikk, kunst og historie. Biografier og memoarer låner vi i

stor grad av andre, men vi benytter også bibliotek og bokhandel.

Gaarder mest lest i 1997

I kulturbruksundersøkelsene blir de som sier de har lest i ei bok dagen før, spurt om tittel og forfatter på den boka de leste. I tabell 6.3 gjengis de forfatterne som er blitt nevnt minst to ganger enten i 1994 eller 1997.

Jostein Gaarder er ifølge disse tallene den mest leste romanforfatter i 1997 og har forbedret sin plassering siden 1994. Anne Holt har også hatt stigning. Margit Sandemo og Anne Karin Elstad har derimot hatt en nedgang. Det samme har May Grethe

Tabell 6.3. Antall boklesere fordelt på norske roman- og novelleforfattere. 1994 og 1997

	1994	1997
Forfatternavn i alt	91	93
Jostein Gaarder	3	10
Anne Holt	2	7
Margit Sandemo	9	5
Anne Karin Elstad	7	3
Bente Pedersen	4	3
Roy Jakobsen	3	3
Hilda Stahl	1	3
Kjellaug Steinslett	0	3
May Grethe Lerum	6	2
Ingvar Ambjørnsen	4	2
Sigrud Undset	2	2
Amalie Skram	1	2
Tarjei Vesaas	0	2
Per Arne Dahl	0	2
Rune Angel Jacobsen	0	2
Torgrim Eggen	0	2
Gunnar Stålesen	2	1
Lars Saabye Christensen	2	1
Kjell Hallbing/Louis Masterson	5	0
Trygve Gulbrandsen	2	0
Willy Ustad	2	0
Stig Holmås	2	0
R. E. Thoresen	2	0
Andre forfattere	32	38

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 6.4. Antall boklesere fordelt på utenlandske roman- og novelleforfattere. 1994 og 1997

	1994	1997
Forfatternavn i alt ...	147	121
Agatha Christie	7	3
John Grisham	5	3
Ken Follet	4	3
Robert Ludlum	4	3
Jan Guillou	2	3
Roald Dahl	1	3
Arthur Conan Doyle ...	3	2
Isabell Allende	3	2
Marius Gabriel	2	2
Wilbur Smith	2	2
Tom Clancy	1	2
Dean R. Koontz	1	2
Ann M. Marthin	0	2
Lurlene McDaniel	0	2
Mary Higgins Clark	0	2
Minette Walters	0	2
Ernest Hemingway	2	0
Andre forfattere	110	83

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Lerum. Av klassikerne har Sigrud Undset beholdt sin plass, Tarjei Vesaas og Amalie Skram har kommet inn på listen.

Utenlandsk kriminal og spenning

Av listen over utenlandske roman- eller novelleforfattere med minst to titler i utvalget, ser vi at det i første rekke er kriminal- og spenningslitteratur som dominerer lesningen. Fra 1994 til 1997 faller Ernest Hemingway ut av listen sammen med Allistair McLean. Ellers er det utrolig jevnt mellom en rekke forfattere. En ener som Agatha Christie har falt ned til en plassering sammen med fem andre.

Gro og Diana

Blant de 33 biografier/memoarer som er med i utvalget er det ingen spesiell bok eller forfatter som peker seg ut. To bøker er nevnt to ganger, det er Gro Harlem

Brundtlands "Mitt liv" og Andrew Mortons bok om prinsesse Diana. Ellers finner vi bl.a. bøker om polarforsker Scotts siste ferd, Yngvar Ustvedts biografi om Henrik Wergeland, Mari Maurstads "Hei hvor det går", Albert Speers fengselsindringer og Jean T. Sassons "Arabias døtre".

Blant de åtte bøkene i utvalget om naturvitenskap, teknikk og friluftsliv, finner vi særlig jakt- og fiskebøker. Vi finner også naturbøker som Jan Gangdals "Til toppen av Mount Everest".

Historien om Norge

Blant de 36 bøkene om samfunnsspørsmål, politikk, kunst og historie går Karsten Alnæs igjen tre ganger med "Historien om Norge". Ellers er det bare enkelttitler. Flere dreier seg om utenrikspolitikk, bl.a. Yngvar Ustvedts "Den varme freden og den kalde krigen", "Mandelas land" av Tømm Kristiansen, "Fedrenes arv" av Hans Wilhelm Steinfeldt, "Orientering om problemer i Midt-Østen" og "Russland mot år 2000" av Boris Jeltsin.

En annen gruppe er kulturelletert: "Juletradisjoner i Norge", "Bygde-gardssoge om Aurland" av Anders Ohnstad, "At studera vardagsliv" av E. Løfgren og "Levende litteratur" av Tore Zetterholm. I tillegg hadde fem personer lest i Bibelen.

12 prosent leser høyt for barn

En betydelig del av befolkningen leser ikke bare for sin egen del. De minste som selv ikke kan lese har også glede av det som står i bøker og blader, dersom det blir formidlet til dem. I undersøkelsen ble det derfor stilt spørsmål om høytlesning for barn.

9 prosent av befolkningen leste høyt for barn en gjennomsnittsdag i 1991, i 1994 var det 10 prosent og økte til 12 prosent i 1997. Kvinner leser i mye større grad for

barna enn menn gjør. Blant menn er det 7 prosent og blant kvinner 13 prosent som leser for barn. Det er personer i alderen 25-44 år som er de mest aktive på dette feltet. I denne gruppen er det hele 21 prosent som leser for barn, mens andelen bare er 2 prosent blant dem som er i alderen 67-79 år.

Det er høyere funksjonærer og hjemmearbeidende som i størst grad leser for barna, og andelen som leser øker med utdanning. Det er naturlig at enslige forsørgere og gifte/samboere med barn i alderen 0-6 år er de flittigste høytleserne. 44 prosent i den siste gruppen leser for barn en gjennomsnittsdag. Går vi nærmere inn på denne gruppen, altså personer som faktisk har barn hjemme som det kan være aktuelt å lese for, vil vi få et mer korrekt bilde av denne aktivitetens omfang.

Også i denne gruppen er det kvinner som er de mest aktive. 51 prosent av kvinnene i denne gruppen leser høyt for barn en gjennomsnittsdag, mens andelen for menn i samme situasjon er 38. Funksjonærer er mer aktive enn andre yrkesgrupper. Hele 57 prosent av dem med høyere akademisk utdanning i denne gruppen leser for barna i løpet av dagen, mens det bare gjelder for 33 prosent av dem med kun ungdomsskole.

Disney og Lindgren dominerer i høytlesing for barn

I kulturbruksundersøkelsene er de som har svart at de leste høyt for barn dagen før, spurt om hvilken bok de leste i. I tabellen er de forfatterne tatt med som er nevnt minst tre ganger enten i 1994 eller i 1997.

Av de 200 bøkene som ble nevnt er det mange forfattere eller bøker som bare er nevnt en gang. Andre er nevnt en rekke ganger. Det er i stor grad de samme for-

Tabell 6.5. Antall som har lest høyt for barn en gjennomsnittsdag, fordelt på forfatter eller type bok. 1994 og 1997

	1994	1997
Forfattere/typer bøker i alt	204	242
Walt Disney-bøker	12	23
Astrid Lindgren	15	12
Torbjørn Egner	12	8
Anne Cath. Vestly	12	5
Asbjørnsen og Moe	5	5
Tove Janson	8	4
Gunilla Bergström	2	4
Sesam Stasjon	0	4
Postmann Pat	4	3
Jostein Gaarder	1	3
Brannmann Sam	0	3
A. A. Milne (Ole Brumm)	3	2
H. C. Andersen	4	1
Gunilla Wolde (Emma-bøkene)	4	1
L. Lee Hope (Bobsey-barna) ..	3	0
Andre forfattere/typer	119	164

Kilde: Kultur- og mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

fatterne/utgiverne som er med i 1997 som i 1994. Det har likevel vært en endring i rangeringen, ved at bøker basert på Walt Disneys tegnefilmer desidert har halt fra de andre bøkene. Det er bare Astrid Lindgren som holder seg i det ypperste toppsjiktet. Egner og Vestly ligger fortsatt høyt oppe, men antallet som leser deres bøker har sunket betydelig. Det samme gjelder Tove Janson med Mumi-troll-bøkene. Profilen har altså dreid seg i enda større grad i retning av det multinasjonale Disney-konsernets utgivelser. Et annet trekk ved denne listen er at bokvalget bærer preg av de tilbudene som barn får gjennom andre medier, som kino og fjernsyn.

Ellers er det 15 som har lest fra ulike sammensatte barnebøker, åtte har lest fra ulike eventyrbøker, seks har lest høyt fra ulike lesebøker. Tre har lest fra barnebibelen.

Boklesing i et fast mønster

Generelt viser medieundersøkelsene at boklesing har et nokså fast mønster: Hovedvekten ligger fremdeles på romaner med krim og spenning, som vi i like stor grad skaffer oss gjennom bokklubb, bokhandel og bibliotek. Det vi leser for barn er også sterkt preget av den tradisjonelle barneboklitteraturen og det som formidles til barn gjennom andre medier.

7. Trening og mosjon

Kvinner og menn er gjennomgående nesten like ivrige til å trene og mosjonere, selv om det er store forskjeller i hva de gjør når de skal svette ut. Yngre trener klart mer enn eldre, men de eldre ser ut til å bli sprekere. Høyt utdannete trener klart mest, og ser ut til å påvirke sine barn til å gjøre det samme. Artikkelen forteller også hvem som gjør hva, hvor ofte de gjør det, hva det koster og hvor lett tilgjengelige tilbudene er.

Helt fram til midten av dette århundret har deltakelse i sport og idrett vært sterkt påvirket av sosiale skillelinjer som alder, kjønn, utdanning og sosial klasse. Personer som var opptatt med idrett har helst vært unge, menn og velutdannede medlemmer av middel- eller overklassen (Lamprecht og Stamm 1996).

Kortere arbeidsdager og høyere lønninger har siden 1950-åra ført til mer tid og penger til fritidsaktiviteter. Idrettsaktiviteter har også fått en ny betydning ved at de nå i større grad blir knyttet sammen med sosiale verdier som helse, utseende, følelse av fellesskap og kreativitet. Idrett og friluftaktiviteter blir også sett på som et hjelpe-

middel til å løse sosiale og personlige problemer. Et tredje moment er at idrett i stadig større grad er blitt forretning: "Idrettsdeltakelse er blitt gjennomsyret av et mangfoldig og aggressivt forretningsliv der hovedmålet er å selge produkter og skape fortjeneste, og dette har de lyktes med" (Sage 1990).

Demokratisering av sport og idrett

Selv om tradisjonelle tenkemåter på dette feltet i noen grad har forsvunnet, ser det ut til at to motstridende prosesser fungerer samtidig. For det første foregår det en prosess som fanger opp og inkluderer stadig flere. Dette kan vi se på som en del av den generelle demokratiseringsprosessen i samfunnet: Stadig flere ser på seg selv som en del av idrettssystemet ved at de deltar i idrettsaktiviteter, kjøper idrettsutstyr og bruker idrettssymboler.

Men siden demokratisering ikke bare betyr større deltakelse, men også muligheten til å bestemme hvordan deltakelsen skal være, i hvilken sammenheng den foregår og hvilken betydning den har for utøverne, foregår det også en prosess som delvis nøytraliserer demokratiseringsprosessen. Skillelinjene innenfor idretten uttrykkes ved en økende mangel på fellesskap, selv om mulighetene øker. På den

måten inneholder de nye mulighetene i idretten også nye former for sosiale forskjeller og begrensninger. Det er forskjeller mellom spesielle idretter, hvor idrettsaktivitetene finner sted, motiver, og mellom det som går for å være "virkelig idrett" og det som ikke gjør det. Ifølge Bourdieu (1978) er moderne masseidrett med sitt vide spenn av ulike aktiviteter et ideelt område for å anskueliggjøre sosiale forskjeller.

I denne artikkelen skal vi se om de trekene som her er skissert gjenspeiles i nordmenns idretts- og mosjonsaktiviteter. I hvilken grad kan vi snakke om at det norske idrettslivet er demokratisert?

To av tre mosjonerer minst en gang per måned

Blant den norske befolkningen i alderen 16-79 år oppgir 64 prosent at de trener minst én gang per måned. 28 prosent utfører aldri noe de vil kalle trening eller mosjon i løpet av et år, mens 7 prosent trener daglig. Det ser altså ut til at vi kan operere med begrepet "to tredjedelssamfunnet" i det minste på dette området.

Alder den viktigste faktoren

Alder er blitt sett på som den viktigste enkeltfaktoren som påvirker deltakelse og interesse for idrett og fysisk aktivitet. Deltakelse i idrettsaktiviteter er omvendt relatert til alder. Lamprecht og Stamm

(1996) peker på at omfanget av idrettsaktiviteter generelt synker fra de tidlige 20-åra. Denne synkende idrettsaktiviteten med alderen er hovedsakelig bestemt av sosiale normer, kulturelle forventninger og endringer gjennom livsløpet.

Halvparten av 67-79-åringene mosjonerer aldri

Vår undersøkelse viser tydelig noen av de samme tendenser. Andelen som ikke driver med fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere, øker med alderen, hvis vi ser bort fra de yngste. Disse er på alle måter mer fysisk aktive enn voksne, men aktiviteten kalles heller lek enn trening og mosjon.

Dersom vi slår sammen kategoriene og definerer de som trener to ganger i uka eller mer som "aktive mosjonister", er det barn i alderen 11-15 år som er mest aktive: Nesten tre av fire barn i den aldersgruppen trener ofte. Blant ungdommen i alderen 16-24 år er det i overkant av halvparten som trener, mens det blant personer i yrkesaktiv alder er omtrent en av tre som trener ofte. Blant de eldste mosjonerer halvparten svært sjelden eller aldri. Likevel er nesten 30 prosent av dem det vi kan kalle aktive mosjonister. Dessuten er det en svært aktiv kjerne blant dem som trener omtrent daglig. Dette er en like stor andel som blant de yngre. Det er altså store variasjoner i treningshyppigheten blant de eldste.

Tabell 7.1. **Hvor ofte man driver med fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere, etter alder.**
Prosent

	Aldri	Sjeldnere enn hver md.	1-2 ganger i md.	1 gang i uka	2-4 ganger i uka	Omtrent daglig
6-10 år	12	2	4	37	31	12
11-15 år	6	4	4	14	57	14
16-24 år	13	9	10	15	44	9
25-44 år	21	10	13	22	27	7
45-66 år	35	5	10	17	27	6
67-79 år	51	4	6	11	18	10

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Kjønn den andre viktige faktoren

I begynnelsen av det 20. århundre ble kvinner ansett for ikke å være i fysisk stand til anstrengende trening, og var mer eller mindre bannlyst fra idrettskonkurranser. Forklaringen på lavere deltakelse i fysiske aktiviteter blant eldre menn og kvinner har vært nokså lik. I begge tilfeller har redusert deltakelse i det minste delvis hatt sin årsak i rådende normer og kulturelle forventninger like mye som spesifikke leveforhold.

En undersøkelse gjennomført i Sveits i 1990 (Lamprecht og Stamm 1996) viser at det har funnet sted en demokratisk utvikling de siste 20-30 åra. Andelen som utøver idrett blant kvinner og menn og blant ulike aldersgrupper har nærmet seg hverandre. At forskjellen i aktivitetsnivå mellom kjønnene er liten, bekreftes i vår undersøkelse. I Norge i siste del 1990-tallet er det faktisk slik at kvinner er *mer* aktive mosjonister enn menn.

Forskjellen mellom kvinner og menn er ikke stor: Det som skiller er at noen flere kvinner enn menn oppgir at de trener en gang i uka. Ellers er den generelle mosjons- og treningsaktiviteten temmelig identisk; vi kan snakke om full likestilling. Også blant barna, hvor aktiviteten er høy-

ere enn blant de voksne, er det liten forskjell mellom kjønnene. Mer enn 80 prosent trener eller mosjonerer minst én gang per måned. 10 prosent trener aldri og 13 prosent trener omtrent daglig. Jentene er noe mer aktive enn guttene: Under 80 prosent av guttene trener en gang i uka eller mer, mens det gjelder nærmere 90 prosent av jentene.

Eldre kvinner mest passive

Generelt sett er det ikke store forskjeller i trenings- og mosjonsaktiviteten mellom kjønnene i ulike aldersgrupper. I aldersgruppen 6-10 år er det en større spredning i treningsaktiviteten blant gutter enn blant jenter: Det er en større andel blant guttene enn blant jentene som ikke trener i det hele tatt, men det er også en større andel blant guttene som trener daglig. Blant den eldste aldersgruppen er det 56 prosent av kvinnene som aldri trener, mens andelen blant menn er 45. Det er altså eldre kvinner som er de mest passive.

Utdanningen er betydningsfull for aktiviteten

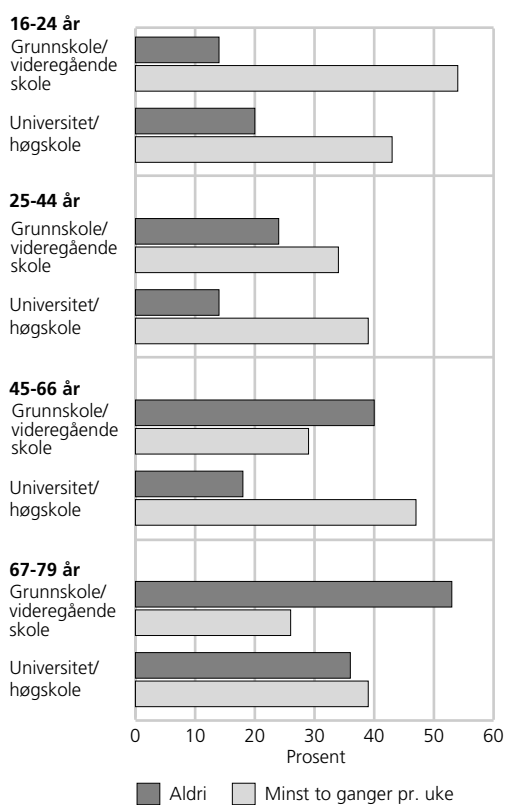
I et demokratiperspektiv er folks utdanning også en tradisjonell grensesetter. Slik ser det fortsatt ut til at det er innenfor idrettsområdet. Mer enn 40 prosent av

Tabell 7.2. Hvor ofte man driver fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere, etter kjønn blant barn og voksne. Prosent

	Aldri	Sjeldnere enn hver md.	1-2 ganger i md.	1 gang i uka	2-4 ganger i uka	Omtrent daglig
6-15 år						
Alle	10	3	4	26	43	13
Gutter	12	4	4	19	44	15
Jenter	8	2	4	32	44	11
16-79 år						
Alle	28	8	11	18	28	7
Menn	29	9	11	16	27	8
Kvinner	27	6	11	21	29	7

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Figur 7.1. **Andel som aldri trener eller mosjonerer eller trener minst to ganger per uke, etter utdanning i ulike aldersgrupper. Prosent**

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

personer med bare grunnskole mosjonerer aldri, mens 30 prosent av dem trener minst to ganger per uke. Blant personer med høyere akademisk utdanning er det under 20 prosent som aldri mosjonerer, og over 40 prosent trener minst to ganger per uke. Utdanningen betyr derfor mye for treningsaktiviteten.

Vi finner også en forskjell når det gjelder alder. På alle alderstrinn unntatt 16-24 år, er det flere aktive blant de med høyere utdanning enn blant de andre, og flere som trener minst to ganger i uka. Blant personer i alderen 45 år og over er det

langt flere med bare grunnskole eller videregående skole som ikke trener i det hele tatt, og langt færre som trener minst to ganger per uke enn blant dem med høyere utdanning. Det ser ut til at ideen om "det sunne liv" i størst grad har slått gjennom blant de velutdannede. Samtidig må vi anta at personer med høy utdanning befinner seg innenfor yrkesgrupper som har lite manuelt arbeid, og derfor i større grad har behov for og kapasitet til å mosjonere etter at arbeidsdagen er over.

Som foreldre så også barn

Denne forskjellen i treningsaktivitet etter utdanning finner vi også hos barna, eller rettere sagt når vi ser på utdanningen til barnas foreldre. Blant barn i alderen 6-15 år med foreldre uten videregående utdanning trener mer enn hver tiende person aldri, og under 80 prosent trener minst én gang per uke. Blant dem som har foreldre med høyere utdanning, er det bare 3 prosent som aldri trener og hele 95 prosent trener minst én gang per uke. Det ser derfor ut til at personer med høy utdanning ikke bare mosjonerer mer enn andre, de påvirker også sannsynligvis barna sine til å trene.

Det er også en viss sammenheng mellom trening blant barn og foreldrene deres. Blant barn som har foreldre som trener minst to ganger i uka, er det over 60 prosent som selv trener like mye. Blant barn som har foreldre som sjelden eller aldri trener, er det godt under 50 prosent som trener så mye. Det er også slik at de som har unge foreldre trener noe mindre enn de som har eldre foreldre. Dette ser ut til å være uavhengig av om barna er små (6-10 år) eller store (11-15 år).

Mest trening i storbyene

Det er ikke grunnlag i tallmaterialet for å si at treningshyppigheten blant barn er

avhengig av bostedsstrøk. Blant de voksne er det derimot en noe større sjanse for at man trener ofte hvis man bor i en større by, enn om man bor i et lite bebygde område. Blant dem som bor i storbyene, er det over 40 prosent som trener to ganger i uka eller mer. Blant dem som bor i spredtbygde strøk, er andelen under 30 prosent. I en viss grad kan dette skyldes at tilbud som helsestudio og idrettsanlegg er lettere tilgjengelig i de mest tettbygde områdene.

Det er også sannsynlig at bybefolkningen, der over halvparten har nokså stillesittende funksjonæryrker, er mer opptatt av trening og mosjon enn de som bor på landsbygda, der yrkeslivet er mer preget av manuelt arbeid. Blant funksjonærer, både de på lavere og høyere nivå, er det nesten 40 prosent som trener minst to ganger i uka. Blant arbeidere, selvstendige og pensjonister er det derimot under 30 prosent som trener så mye. Elever og studenter er likevel de som trener mest. Nesten 60 prosent av dem trener minst to ganger i uka.

Eldre enslige trener minst, unge enslige trener mest

Livsfase har også betydning. De som trener minst, er særlig enslige eldre, men også eldre i parforhold. Personer i husholdninger med små barn trener mindre enn de som har barn i skolepliktig alder. De som trener mest, er unge enslige og unge i parforhold uten barn. De har færre forpliktelser og mer tid til å ta vare på seg selv og sin egen helse.

Formen for aktivitet er betydningsfull

Når vi skal se på skillelinjer i folks idrettsaktivitet i dag, er det ikke bare aktivitetsgraden i seg selv som er av interesse, men også forholdet mellom ulike typer idrettsaktiviteter. Lamprecht og Stamm (1996)

påpeker at vi bør forvente at kvinner og eldre deltar på andre idrettsområder enn menn og yngre deltakere. Den tradisjonelle definisjonen av idrett, som en konkurranseorientert fysisk aktivitet hovedsakelig organisert i foreninger, vil fremdeles i særlig grad være en arena for yngre menn. Kvinner og eldre personer har en tendens til å erobre de "nye" idrettsområdene, det vil si forskjellige former for avkobling eller rekreasjon som nå etter hvert blir akseptert som idrett. Denne oppdelingen mellom ulike aldersgrupper og mellom menn og kvinner henger fremdeles sammen med tradisjonelle normer og forventninger.

I denne sammenheng har den økende utvidelsen av idrettsområdet vært med på å skape idrettsaktiviteter for spesielle grupper. Andre undersøkelser på dette feltet har også vist at kvinner ikke er underrepresentert som idrettsdeltakere i fritiden, og eldre personer ikke holder seg unna mosjonsaktiviteter; men at kvinner og eldre er mer opptatt av aktiviteter som kan oppfattes som alders- og kjønnsbestemt.

Voksne går mest, barna svømmer eller sykler

I vår undersøkelse ble de som hadde svart at de trente eller mosjonerte minst én gang i måneden eller mer, spurt om hvilke aktiviteter de driver med minst én gang i måneden (når det er sesong for det). Blant de voksne er det gang/marsj som er den idrettsaktiviteten de fleste mosjonistene deltar i. Dernest følger sykling, svømming, skitur, og jogge-/løpeturer. Mer enn en av tre er med i slike aktiviteter. I underkant av hver fjerde mosjonist er aktiv innenfor styrketrening, aerobics/gymnastikk/trimgrupper og slalåm/telemark/snowboard. 16 prosent spiller fotball. Rundt 5 prosent driver enten med ulike former for dans, squash, golf, håndball, tennis eller ishockey/bandy.

Blant barna ligger gjennomsnittsandelen høyere for de enkelte aktivitetene enn blant de voksne. Det viser at en stor andel av barna er med på flere aktiviteter per måned enn det voksne er. Blant barna er andelen aktive størst innenfor svømming, sykling og skiturer. Godt over halvparten av barna i alderen 6-15 år er aktive innenfor disse grenene i løpet av en måned når det er sesong for det. Nesten halvparten er også aktive med fotball. 25-30 prosent holder på med gang/marsj, slalåm/telemark/snowboard og jogge-/løpeturer. Rundt en av fem holder på med aerobics/gymnastikk, håndball, skateboard eller styrketrening. Omtrent en av ti driver med ishockey/bandy, dans eller tennis/squash.

Kvinnene dominerer aerobics, mennene fotball og ishockey

En del av aktivitetene er typisk kvinnelige, andre mannlige, mens noen fanger

opp begge kjønn i omtrent like stor grad. Kvinnene har høyest andel blant dem som deltar innenfor idrettsgrener der konkurransemomentet er lite eller helt fraværende. Det å komme "i form" både helsemessig og billedlig prioriteres. Dette gjelder gang/marsj, og kvinner er temmelig dominerende innenfor aerobics/gymnastikk/trimparti. Håndball er den eneste konkurransegrenen der andelen blant kvinner er noe høyere enn blant menn.

Generelt kan vi si at menn mer enn kvinner, er opptatt av idrettsgrener der opplevelse av fart og spenning er et viktig element. Ved siden av jogging er det derfor skiaktiviteter og konkurransegrener som fotball og ishockey/bandy som dominerer. Menn driver også mest med tennis, squash og golf. Svømming, sykling og styrketrening ser ut til å være mer kjønnsnøytrale aktiviteter.

Dans nesten bare blant jenter

Blant barna finner vi igjen noen av de samme trekkene som blant de voksne. Jentene er fullstendig dominerende innenfor dansen og aerobics. Selv om det etter hvert har blitt populært med fotball også blant jenter, en av fire jenter trener innenfor denne grenen, er det fremdeles guttene som dominerer. Over 70 prosent av de guttene som trener, spiller fotball minst én gang per måned. Ellers er det som blant mennene ishockey/bandy, slalåm, langrenn og jogging/løpeturer som i større grad appellerer til gutter enn jenter. Den nokså nye grenen skateboard/rollerblades er også en aktivitet som helst appellerer til gutter. Også blant barna er aktiviteter som sykling, svømming og styrketrening forholdsvis kjønnsnøytrale. Håndball og tennis er aktiviteter som i større grad er felles for gutter og jenter enn for voksne menn og kvinner.

Tabell 7.3. Andel som driver regelmessig med ulike idrettsgrener blant dem som trener minst en gang i måneden. 6-15 år og 16-79 år. Prosent

	6-15 år	16-79 år
Jogge-/løpeturer	25	34
Skiturer/langrenn	56	38
Slalåm, telemark, snowboard...	31	21
Svømming	65	37
Sykling	60	45
Gang/marsj	25	48
Folke-/selskapsdans, (jazz)ballett	10	8
Skateboard/rollerblades	17	.
Aerobics, gymnastikk, trimparti	21	23
Styrketrening	16	24
Fotball	48	16
Håndball	17	4
Ishockey, bandy	11	4
Annen lagidrett	14	6
Tennis ¹	8	5
Squash	6
Golf	5
Annet	14	12

¹ Tennis og squash for barn.

. =Spørsmålet er ikke stilt.

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Barn er mer aktive enn voksne innenfor de fleste idrettsgrenene. Det gjelder langrenn, svømming, dans, fotball og håndball. Slalåm, ishockey og tennis fanger i størst grad opp de større barna (10-15 år) og ungdommen. Jogge-/løpeturer, aerobics og styrketrening har sterkest nedslagsfelt blant de unge og yngre voksne. Gang/marsj er den grenen hvor deltakerne helst er blant de unge voksne og de eldre opp til 67 år, men de som er 67 år og eldre er også mest representert innenfor denne grenen. Ellers er alle aldersgrupper godt representert både innenfor svømming, sykling og langrenn.

Høyest gjennomsnittsalder i gang/marsj og dans

Ser vi på aldersgruppen 16-79 år, det vil si at barna holdes utenfor, er gjennomsnittsalderen høyest blant de som driver med gang/marsj og dans, nemlig 42 år. I det øvre sjikt ligger også langrenn, sykling, svømming og golf, med gjennomsnittsalder på 37-39 år. Noe under ligger tennis, aerobics og jogging med 34-35 år og styrketrening med 32 år. Slalåm og squash ligger på 29 år. Nederst ligger lagidrettene fotball, håndball, ishockey og andre lagidretter med en gjennomsnittsalder på 26-27 år. Vi ser altså at det er de mest konkurransepregete og fysiske mest krevende idrettsgrenene som mest appellerer til de unge.

Gjennomsnittsalderen blant menn og kvinner er nokså lik blant deltakerne i de ulike idrettsgrenene. Blant menn som spiller fotball og håndball, er den høyere enn blant kvinner som driver med disse idrettene. Derimot er alderen blant kvinnelige tennisspillere høyere enn blant menn.

Langrenn helst for dem med høyere utdanning

De fleste idrettsgrener fanger i nesten like stor grad opp personer med ulik utdanning. Den eneste grenen hvor det er helt tydelig at høy utdanning betyr større deltakelse, er langrenn. Mens under 30 prosent av mosjonistene med bare grunnskoleutdanning går langrenn, er andelen blant dem med høyere universitets- eller høyskoleutdanning på over 50 prosent. Samme tendensen, men noe svakere, gjelder sykling. Blant barna er det bare tennis som peker seg ut. Barn som har foreldre med høyere utdanning, spiller i større grad tennis enn de som har foreldre uten høyere utdanning.

Heller ikke husholdningsinntekten har noen avgjørende betydning for hvilke idrettsgrener man deltar i. Igjen er det skiidretten som skiller seg ut. Både langrenn og alpint utøves i større grad blant dem med høy husholdningsinntekt enn blant dem med lav. Ellers er det slik at de som har høy inntekt, også i større grad deltar i tennis, squash og golf.

Hytteiere trener mest på langrennsski

En forklaring på at det er de med høy utdanning og inntekt som helst går langrenn, kan være at snøforholdene i lavlandet på Østlandet de siste åra har vært dårlige. Man må kunne komme seg til høyere liggende strøk for å benytte skiene. Da er det en fordel med tilgang til hytte.

Det er en helt klar sammenheng mellom det at husholdningen disponerer hytte og mosjonering med langrennsski. Blant de som har hytte, er det over 50 prosent av mosjonistene som trener på langrennsski, mens andelen er 35 blant de som ikke har hytte i husholdningen. Når det i tillegg er slik at de som disponerer hytte, gjennomgående har høyere utdanning og hushold-

ningsinntekt enn de som ikke har hytte, er det kanskje ikke helt tilfeldig at vi finner en sammenheng mellom sosial status og langrenn.

Alpint i byene, langrenn på bygdene

Mens mosjonistene i spredtbygde strøk har størst andel langrennsløpere, har alpint størst omfang blant dem som bor i byene. Aktiviteter knyttet til anlegg, slik som aerobics/gymnastikk/trimparti, tennis, squash og golf, er også mest utbredt blant mosjonister i byene. Blant barn er håndball mindre populært i storbyene og spredtbygde strøk enn i småbyer og andre tettbygde områder. Skiaktiviteter er særlig populært i Oslo-regionen og Trøndelag, mens fotballen i særlig grad utøves i Agder/Rogaland.

Tabell 7.4. **Antall ganger per år man driver med ulike idrettsgrener blant dem som trener minst en gang i måneden. 6-15 år og 16-79 år**

	Alle 6-15 år	Alle 16-79 år
Jogge-/løpeturer	24	44
Skiturer/langrenn	12	14
Slalåm, telemark, snowboard	13	10
Svømming	33	21
Sykling	54	39
Gang/marsj	28	61
Folke-/selskapsdans, (jazz)ballett	26	17
Skateboard/rollerblades	25	.
Aerobics, gym, trim	32	44
Styrketrening	46	53
Fotball	53	39
Håndball	33	50
Ishockey, bandy	19	14
Annen lagidrett	20	33
Tennis ¹	11	13
Squash	16
Golf	19
Annet	38	52

¹ Tennis og squash for barn

. =Spørsmålet er ikke stilt.

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Mest trening i gang/marsj

Hittil har vi sett på andelen som deltar innenfor ulike idrettsgrener. Et mer utfyllende bilde vil vi få når vi ser på hvor mange ganger utøverne innenfor de ulike grenene trener per år. Blant de voksne er det de som mosjonerer i gang/marsj som trener mest per år. De trener i gjennomsnitt mer enn 60 ganger. De som holder på med styrketrening og håndball trener omtrent 50 ganger. De som trener minst per år, er de som er opptatt av de mer typiske sesongbetonte idretter: Ishockey og langrenn, tennis og slalåm. De trener omtrent ti ganger per år.

Blant barna er det særlig de som sykler, spiller fotball og styrketrener som trener ofte. Blant dem er det også innenfor de sesongbetonte grenene at man trener minst.

Mer enn tre ulike idrettsgrener

De som trener/mosjonerer innenfor en idrettsaktivitet, trener ikke nødvendigvis bare innenfor denne ene aktiviteten. I gjennomsnitt trener voksne mosjonister innenfor 3,4 ulike aktiviteter per år, blant barna er tallet 4,4. Det er ingen stor forskjell mellom menn og kvinner og mellom gutter og jenter på dette punktet. Det er særlig de større barna og de unge som sprer seg over flere idrettsgrener. Mosjonistene i aldersgruppen 16-24 år er opptatt med fem forskjellige idrettsgrener samme året. De eldre har nok med en eller to ulike idrettsaktiviteter per år.

Omtrent en av fem voksne er opptatt av kun én type idrettsaktivitet per år, mens bare halvparten så mange barn konsentrerer seg om kun én aktivitet. Blant de eldste er det omtrent halvparten av mosjonistene som bare er opptatt av én aktivitet. Mens omtrent en av ti voksne mosjonister trener innenfor minst sju ulike aktiviteter per år, gjelder det mer enn

30 prosent av de unge i alderen 16-24 år og bare 1 prosent av dem i aldersgruppen 67-79 år.

Visse idrettsaktiviteter henger sammen

Det er ikke tilfeldig hvilke forskjellige idrettsaktiviteter mosjonistene er opptatt av. De som spiller fotball og håndball er også de som jogger mest. Jogging er vel ofte en del av oppvarmingen til konkurranser. De som driver med gang/marsj, er derimot de som i minst grad jogger. De som kjører alpint, er de som i størst grad også går langrenn. Her er vel både tilgang til og interesse for vintersport en fellesnevner. De som spiller håndball, som helst foregår i vinterhalvåret, er de som i minst grad går langrenn. De som spiller squash er i særlig grad opptatt av alpint, som begge deler preges av raskt tempo. De som holder på med aerobics, trener i mindre grad enn de andre med svømming. De ser derfor ut til å være komplementære grener. Flertallet av de som driver med alle andre idrettsgrener, er også opptatt med sykling, som altså kan kombineres med det meste.

Nesten 3 000 kroner per år

Det er ikke gratis å trene og mosjonere. Ifølge vår undersøkelse bruker voksne mosjonister i gjennomsnitt snaut 2 800 kroner per år på disse aktivitetene. Da er utgifter til utstyr, turer, startkontingenter, medlemskap, billetter og så videre tatt med. Barna bruker i gjennomsnitt omtrent 500 kroner mindre enn de voksne. Blant barna er forskjellen liten mellom gutter og jenter. Blant de voksne er det mer enn 1 000 kroner mindre i utlegg for kvinner enn for menn.

Unge gutter bruker mest penger

Gutter i alderen 16-24 år er de som i særlig grad bruker penger på trening/mosjon. For dem går mer enn 5 600 kroner

Tabell 7.5. **Utgifter i kroner til trening/mosjon siste 12 måneder, blant dem som trener minst én gang i måneden, etter alder. Avrundete tall**

	Alle	Menn	Kvinner
6-15 år	2 200	2 300	2 100
16-79 år	2 800	3 400	2 200
6-10 år	1 500	1 700	1 300
11-15 år	2 900	2 900	2 900
16-24 år	4 500	5 700	3 300
25-44 år	3 300	3 900	2 700
45-66 år	1 700	2 300	1 200
67-79 år	560	550	570

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

til dette. Jentene i samme aldersgruppe bruker godt over 2 000 kroner mindre. Personer i aldersgruppen 67-79 år bruker bare en tidel av det ungguttene gjør til mosjon.

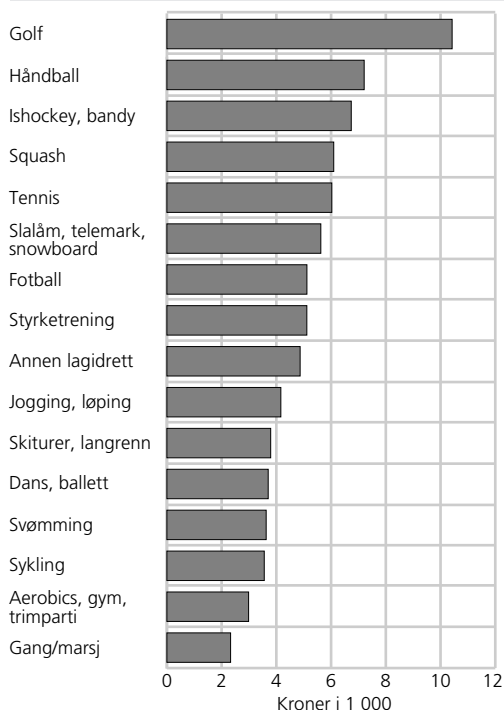
Det er ingen direkte lineær sammenheng mellom folks husholdningsinntekt og bruk av penger til mosjonsaktiviteter. Det er likevel de som tjener mest, som også bruker mest til slikt. De som tjener 500 000 kroner eller mer, bruker mer enn dobbelt så mye som dem som har husholdningsinntekt på under 300 000 kroner.

Det er ikke mulig å skille ut utgifter i forhold til enkeltaktiviteter. Men ser vi på de som har oppgitt at de mosjonerer innenfor de ulike aktivitetsområdene, og ser på hvilke utgifter de generelt har til sine aktiviteter, gir det et nokså godt bilde av hvilke aktiviteter det brukes mest og minst penger til.

Golfere bruker mest penger

De som spiller golf, er de som har klart størst utgifter til sine treningsaktiviteter. Dette henger sammen med at utstyret er dyrt, men også at det er høye medlemskontingenter for å få tilgang til en golfbane. Deltakere i håndball, ishockey, squash

Figur 7.2. Utgifter i kroner til trening eller mosjon blant de som driver med de ulike idrettsaktiviteter. 16-79 år

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

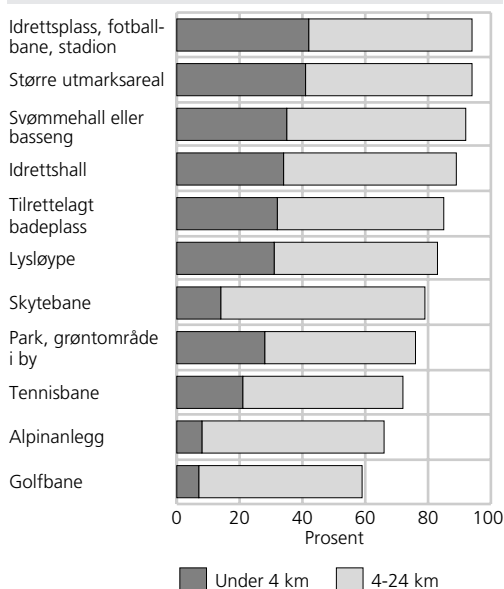
og tennis har også forholdsvis store utgifter. Dette kan skyldes utstyr og leie av lokaler for trening, men det kan også henge sammen med at de som driver med dette i stor grad driver med andre idrettsaktiviteter hvor det også er betydelige kostnader. De idrettsgrenene hvor utgiftene er på 4 000 kroner eller mindre, utmerker seg med at de til dels er utendørsaktiviteter, at det ikke er lagidretter hvor reiseutgifter kan bety en del, og at det i liten grad er organiserte aktiviteter. Dessuten er det slik at de som utøver disse aktivitetene, er mindre aktive innenfor andre grener i forhold til de som har større utgifter.

Idrettsplasser og utmarksareal lettest tilgjengelig

Vi har hittil sett på de aktivitetene nordmenn utfører innenfor trening og mosjon. En viktig forutsetning for disse aktivitetene er tilgjengeligheten av anlegg og andre tilbud hvor slike aktiviteter kan finne sted.

Svært mange nordmenn har tilgang til trenings- og mosjonstilbud innenfor en rekkevidde på 20-30 minutter med bil. Atskillig færre har slike tilbud innenfor gang- eller sykkelavstand. Minst 90 prosent kan komme til idrettsplass/fotballbane, større utmarksareal, svømmehall og idrettshall med en reise på under 25 km. Derimot må 40 prosent reise mer enn 25 km for å komme til en golfbane. En tredel av befolkningen har også lang reise til nærmeste alpinanlegg. Minst 40 prosent kan komme seg til en idrettsplass eller større utmarksareal til fots eller med

Figur 7.3. Avstand til ulike tilbud for personer 16-79 år. Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

sykkel. Dette gjelder under 10 prosent av dem som skal til alpinanlegg eller golfbane.

I et land som er så ujevnt som Norge, både topografisk og bosettingsmessig, er det naturlig at slike tilbud ikke er like lett tilgjengelige over alt. Likevel er ikke forskjellen i tilgjengelighet spesielt stor når vi ser på storbyer, mindre byer og tettsteder. Men de som bor i spredtbygde strøk, har i særlig grad lang vei til ulike treningstilbud. Likevel er det også i spredtbygde strøk minst én av fem som har under 4 km til idrettsplass, større utmarksareal, lysløype og tilrettelagt badeplass.

Ikke i noe bostedsstrøk er det mer enn en av fem som har golfbane, alpinanlegg eller skytebane mindre enn 4 km unna. Skytebane ser for øvrig ut til å være det tilbudet som er jevnest fordelt i forhold til bostedsstrøk; de aller fleste har ganske lang vei dit.

Best tilgang til idrettsplass og -hall på Sør- og Sørvestlandet

Det er ikke nødvendigvis slik at folk i Oslo-området har best tilgang på slike tilbud, mens det er dårligst i Nord-Norge. Det er i Agder/Rogaland det er størst andel av befolkningen som har under 4 km til nærmeste idrettsplass, større utmarksareal, idrettshall, tilrettelagt badeplass og park/grøntområde. Skytebane er lettest tilgjengelig for dem som bor i Trøndelag. Likevel har befolkningen i Oslo/Akershus kortest vei både til svømmehall, tennisbane og alpinanlegg. Det er også slik at befolkningen i Nord-Norge har lengst vei til både idrettsplass og golfbane. Tilgangen til lysløype er omtrent like god i Nord-Norge som på Østlandet.

Større utmarksareal brukes mest

Hele to av tre voksne som bor mindre enn 25 km unna et større utmarksareal,

benytter dette området til trening eller mosjon i løpet av en 12-månedersperiode. I gjennomsnitt bruker de det omtrent hver 14. dag. Halvparten av dem som har tilgang til park eller grøntområder i by, benytter dette i løpet av et år. I gjennomsnitt benyttes det omtrent hver tredje uke. Nesten like stor andel benytter tilrettelagte badeplasser.

En av fire som bor mindre enn 25 km unna en lysløype, benytter dette tilbudet. Omtrent en av fem benytter idrettsplasser, det samme gjelder idrettshaller. Men mens lysløyper i gjennomsnitt benyttes 5,4 ganger per år, benyttes idrettsplasser og idrettshaller henholdsvis 7,6 og 9,7 ganger. Denne forskjellen skyldes nok at bruken av lysløyper er klart sesongpreget.

Noen flere enn hver tiende person med tilgang til alpinanlegg benytter det i løpet av en 12-månedersperiode. Færre benytter en tilgjengelig skytebane eller tennisbane. Bare en av tyve benytter golfbane hvis de har en tilgjengelig innen for 25 km. Når disse tilbudene brukes lite, skyldes dette neppe bare mangel på interesse.

Flest barn bruker svømmehall, badeplass og utmark

I aldersgruppen 6-15 år er bruksandelen høyere enn i den voksne gjennomsnittsbefolkningen for alle tilbudene. (Barn er ikke spurt om bruken av golfbaner og skytebaner.) Godt over 80 prosent benytter svømmehall, tilrettelagte badeplasser og større utmarksareal. I underkant av 60 prosent benytter en tilgjengelig park eller et grøntområde. Likevel blir dette mest brukt, med over 25 ganger per år. Over dobbelt så mange barn som voksne benytter lysløyper, alpinanlegg og tennisbaner. Tennisbaner er likevel det tilbudet barna i minst grad benytter; 1,8 ganger per barn i året.

Tabell 7.6. Andel av de som bor under 25 km unna som bruker trenings-/ mosjonstilbud og antall ganger de bruker dem, etter alder

	6-15 år		16-79 år	
	Andel	Antall	Andel	Antall
Idrettsplass, fotballbane, stadion	63	21,1	19	7,6
Større utmarksareal	81	24,8	66	26,4
Svømmehall eller -basseng	86	17,8	33	6,7
Idrettshall	57	20,3	19	9,7
Tilrettelagt badeplass	85	18,9	47	8,5
Lysløype	54	5,0	25	5,4
Skytebane	8	1,9
Park, grøntområde i by	57	26,9	50	19,9
Tennisbane	16	1,8	6	1,4
Alpinanlegg	35	3,2	12	1,7
Golfbane	5	2,0

. =Spørsmålet er ikke stilt.

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997.

Hvilke trenings- og mosjonstilbud som benyttes mye og lite, varierer ikke så mye med alder. I alle aldersgrupper er det større utmarksareal som benyttes av flest. Blant personer 25 år og over er det også dette tilbudet som blir oftest benyttet. Blant de unge i alderen 16-24 år er det likevel idrettshallene som blir mest brukt, med i gjennomsnitt 25,8 ganger per år. I alle aldersgrupper er det golfbaner, tennisbaner og skytebaner som blir minst brukt.

To av tre har gang-/sykkelvei nær hjemmet

To av tre personer har gang- eller sykkelvei innen én km fra boligen. Dette gjelder både barn og voksne. Mens det i byene og andre tettbygde strøk er omtrent 80 prosent som har så kort avstand til et slikt tilbud, gjelder det bare en av fire blant dem som bor i spredtbygde strøk. De som bor innen én km har i gjennomsnitt 230 meter til nærmeste gang- og sykkelvei.

De yngste og de eldste bruker gang-/sykkelvei mest

Nesten to av tre barn i alderen 6-15 år bruker gang-/sykkelvei mer eller mindre

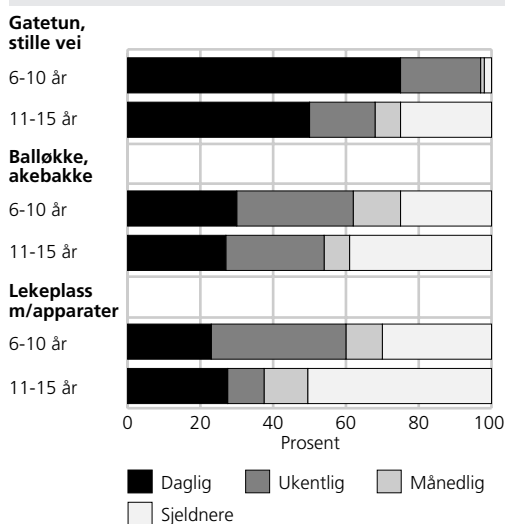
daglig hvis den er innen én km fra hjemmet. Bruken er særlig stor blant de eldre barna. Blant de voksne er det i gjennomsnitt en av tre som bruker et slikt tilbud daglig dersom de har det i nærheten. Det er særlig unge og eldre som bruker et slikt tilbud mye. Mens om lag en av fire i aldersgruppen 67-79 år bruker dette tilbudet månedlig eller sjeldnere, er det mer enn en av tre i aldersgruppen 25-44 år. Både blant barn og voksne er det liten forskjell mellom kjønnene i bruken av gang-/sykkelvei.

Blant barna er det nesten åtte av ti som sier de har gatetun eller stille vei de kan leke i innen én km fra hjemmet. Omtrent like mange bor i nærheten av en balløkke, akebakke eller lignende, mens noe mer enn sju av ti bor i nærheten av en lekeplass med apparater.

Tre av fire småbarn leker i gatetun eller stille vei daglig

Tre av fire barn i alderen 6-10 år er dagligbrukere av gatetun eller stille vei hvor de kan leke, dersom de har dette innen én km fra hjemmet. Blant eldre barn er det 50 prosent som bruker et slikt tilbud

Figur 7.4. Hvor ofte brukes gatetun/stille vei, balløkke/akebakke egnet for barn og lekeplass med apparater blant barn som har disse tilbudene innen én km fra hjemmet, etter alder. Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

daglig. I underkant av 30 prosent benytter nærliggende balløkker eller akebakker daglig, mens omtrent 25 prosent benytter lekeplasser med apparater så ofte. Mens 30 prosent av småbarna sjelden eller aldri benytter nærliggende lekeplasser, er andelen omtrent 50 prosent blant de eldre barna.

Mens omtrent 70 prosent av guttene benytter gatetun eller stille vei daglig, gjelder det bare i overkant av 50 prosent av jentene. Guttene bruker også balløkker og akebakker mer enn jentene. Derimot er jentene i større grad dagligbrukere av lekeplasser med apparater.

8. Idrett som sosial aktivitet

Trening er en sosial aktivitet. Rundt hver tredje som trener eller mosjone- rer, er medlem i et idrettslag. Men det betyr ikke at de andre trener alene. Fire av fem av de som trener utenfor idrettslag har funnet noen å trene sam- men med. Blant idrettslagsmedlemme- ne er rundt tre av ti svært aktive. Et stort flertall av medlemmene utfører gratisarbeid for laget.

Trening og mosjon kan organiseres på flere måter. Man kan enten velge å tre- ne på egenhånd, eller gjennom en form for organisert virksomhet, for eksempel i et idrettslag. Å være medlem av idrettslag krever også ofte andre aktivi- teter enn de rent sportslige. Det kan for eksempel gjelde dugnader, transporte- ring, treneroppgaver eller administ- rasjon. I denne artikkelen skal vi se hva dataene fra SSBs levekårsundersøkelse 1997 sier om disse forholdene.

Ifølge undersøkelsen er 35 prosent av mosjonistene i alderen 16-79 år, det vil si de som mosjone- rer minst én gang per måned, medlemmer av et idretts- lag. Når vi ser på ulike idrettsaktivi- teter mosjonister deltar i, er det stor variasjon i tilknytningen til idrettslag. Både blant barn og voksne varierer den

fra nærmere 0 til over 70 prosent.

Håndballspillere er mest organisert

Andelen av mosjonistene som deltar gjen- nom idrettslag er høyest blant håndball- spillerne. Nesten tre av fire håndballspil- lere er knyttet til idrettslag. Dette gjelder både barn og voksne. Ellers er fotball og andre lagidretter aktiviteter som er nokså sterkt knyttet til idrettslag. Et unntak er ishockey/bandy der under 20 prosent av de aktive er med i noe idrettslag. Ellers er aktiviteter innenfor aerobics/gym/trim også sterkt knyttet til idrettslag.

Fordelingen mellom kjønnene går i ulik retning avhengig av hva slags idrett det er snakk om. Menn er i større grad knyttet til idrettslag når det gjelder individuelle idretter som jogging, langrenn, alpint, sykling og gang/marsj. Innenfor lagidret- tene er de kvinnelige utøverne i større grad organiserte enn menn. Mens 90 pro- sent av kvinnene spiller håndball hoved- sakelig knyttet til et idrettslag, gjelder det bare omtrent 50 prosent av mennene.

De unge er i størst grad aktive i idrettslag innenfor de individuelle idrettene. Et unntak er svømming, hvor de eldre i størst grad er organisert. Innenfor lagidrettene er det de unge som oftest er

Tabell 8.1. **Andel av dem som deltar regelmessig i ulike trenings- og mosjonsaktiviteter som hovedsakelig deltar gjennom idrettslag. Alder 6-15 år og 16-79 år. Prosent**

	Andel som deltar gjennom idrettslag	
	6-15 år	16-79 år
Jogge-/løpeturer	40	12
Skiturer/langrenn	19	4
Slalåm, telemark, snowboard	10	1
Svømming	8	4
Sykling	0	2
Gang/marsj	10	4
Folke-/selskapsdans, (jazz)ballett	57	7
Skateboard/rollerblades	4	.
Aerobics, gymnastikk, trimparti	41	29
Styrketrening	39	13
Fotball	66	44
Håndball	71	74
Ishockey, bandy	15	19
Annen lagidrett	62	42
Tennis	6
Squash	10
Golf	11
Annet	49	24

. = Spørsmålet er ikke stilt.

: = Tallgrunnlaget for lavt til å offentliggjøres.

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997.

aktive på eget initiativ. Mens over halvparten av fotballspillerne i alderen 25-44 år stort sett har disse aktivitetene knyttet til et idrettslag, gjelder det bare en av tre i aldersgruppen 16-24 år. Dette er kun det halve i forhold til barn i aldersgruppen 6-15 år, hvor to av tre fotballspillere er aktive gjennom idrettslag.

I hovedtrekk bærer barns lagidrett preg av å være organisasjonstilknyttet. I to av tre tilfeller er de som driver med lagidrett knyttet til et idrettslag. Dessuten er aktiviteter innenfor dans/ballett, jogging og styrketrening også i stor grad koblet til idrettslag. Sigmund Loland (1998) peker på at det i de siste åra har blitt en stadig tidligere debut både i organisert trening og konkurranse og en økende institusjo-

naliserings av barndommen. Våre tall viser likevel at flere av idrettsaktivitetene i svært liten grad har deltakelse tilknyttet et idrettslag. I særlig grad gjelder dette sykling og alpint. Aktiviteter på rullebrett og rulleskøyter er også foreløpig i svært liten grad knyttet til idrettslag.

Vi mosjonerer helst sammen med andre

De som trener utenom idrettslag, er ikke nødvendigvis alene når de trener. Regelen er heller det motsatte. Blant både barn og voksne trener omtrent fire av fem sammen med andre når aktiviteten ikke er knyttet til noe idrettslag. Naturlig nok er de fleste sammen med andre når de utøver lagidretter, eller der de må ha en motpart i spillet. Men både innenfor langrenn, slalåm, svømming og aerobics ser det sosiale fellesskapet ut til å være en viktig del av aktiviteten. Den mest "ensomme" idrettsgrenen er jogging. Men selv der er nesten en av tre voksne sammen med andre, og blant barn er det hele tre av fire som jogger sammen med andre.

Mosjon et sosialt press?

Kvinner er i større grad enn menn sammen med andre når de utøver individuelle idretter som jogging, skiaktiviteter, svømming, sykling og gang/marsj. Heléne Thomsson (1999) viser i en undersøkelse om kvinner og mosjon at de ofte uttrykker at de må tilpasse seg forventninger fra andre. Personer i deres omgivelser, arbeidskolleger og andre kvinnelige venner og slektninger har betydelig makt og innflytelse på deres atferd og får dem med på mosjonsaktiviteter i fritida. Hvis de måtte mosjonere alene, ville de ikke fortsette. Ifølge Thomsson kan dette være en effekt av kvinners tendens til å være relasjonelle heller enn instrumentelle, det vil si at egne aktiviteters forhold til andre personer er viktigere enn det direkte re-

sultatet av aktivitetene i seg selv. Men det kan også ses på som en effekt av normative forventninger om hvordan en moderne kvinne skal handle og se ut.

De unge er også sterkt bundet til hva jevnaldrende venner mener og gjør. Dette gjenspeiles ved at de unge i større grad enn de voksne er sammen med andre når de trener eller mosjonerer. De eldste er i størst grad alene når de utøver individuelle idretter, men er de som helst er sammen med andre når de holder på med aerobics/gymnastikk og styrketrening.

Flest menn er medlemmer i idrettslag

Som vi allerede har sett er det bare et mindretall som trener eller mosjonerer i tilknytning til idrettslag. I den norske befolkningen i alderen 16-79 år er det ifølge undersøkelsen, nesten 30 prosent som er medlem av et idrettslag. Det er en større andel mannlige enn kvinnelige medlemmer. Blant mennene er en av tre medlemmer, blant kvinnene er det litt mer enn en av fire. Denne generelle forskjellen mellom menn og kvinner gjelder ikke alle aldersgrupper. Blant de yngre voksne er mer enn en av tre medlemmer og andelen er nokså lik mellom kjønnene. Ellers øker forskjellen mellom kjønnene med alderen. Blant 45-66-åringene er en av fire medlemmer, men omtrent dobbelt så mange menn er medlemmer i forhold til kvinner. Blant 67-79-åringene er litt mer enn en av ti medlemmer. Også her er det godt over dobbelt så mange medlemmer blant mennene som blant kvinnene.

Medlemskap øker med økende utdanning. Mens en av fire av dem med bare grunnskoleutdanning er medlemmer i en idrettsforening, gjelder det nærmere en av tre av dem som har høyere utdanning. Blant de unge betyr utdanning lite i forhold til medlemskap. Blant de eldre er det

derimot tydelig at utdanning og medlemskap henger sammen. Husholdningsinntekt har også sammenheng med medlemskap. Blant de som har en brutto husholdningsinntekt på under 200 000 kroner er medlemsandelen under 20 prosent. Den er nesten 40 prosent blant dem som tjener 500 000 kroner eller mer.

Tre av ti er svært aktive medlemmer

Omtrent tre av ti medlemmer i idrettslag sier at de er svært aktive i laget. Omtrent like mange karakteriserer seg som noe aktive, mens i underkant av fire av ti er forholdsvis passive. Andelen som er svært aktive er nokså lik blant menn og kvinner. Derimot er det en større andel av mennene som er forholdsvis passive. Andelen som er passive øker også med alder. Særlig blant de eldste er det både blant menn og kvinner overvekt av passive medlemmer. Likevel er det tre av ti kvinner i denne aldersgruppen som karakteriserer seg som svært aktive, mens det er færre enn en av ti menn.

Verken utdanning eller husholdningsinntekt har noen klar innvirkning på om man

Tabell 8.2. Andelen som er medlem i idrettsforening, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive og andelen medlemmer som utfører gratisarbeid i foreningen, etter kjønn og alder. Prosent

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis aktiv	Utfører gratis arbeid
Alle	28	29	33	38	68
Menn	33	28	31	41	69
Kvinner	22	31	35	33	65
16-24 år	36	50	29	21	67
25-44 år	32	29	39	32	72
45-66 år	25	17	29	53	66
67-79 år	12	15	14	71	46

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997.

er et aktivt eller passivt medlem. Hvor man bor har derimot betydning: Mens nesten fire av ti blant medlemmer i storbyer er svært aktive, gjelder det bare litt mer enn to av ti medlemmer som bor i spredtbygde strøk. Ellers finner vi de mest aktive medlemmene i Agder/Rogaland, mens de mest passive bor i Trøndelag.

To av tre utfører gratisarbeid

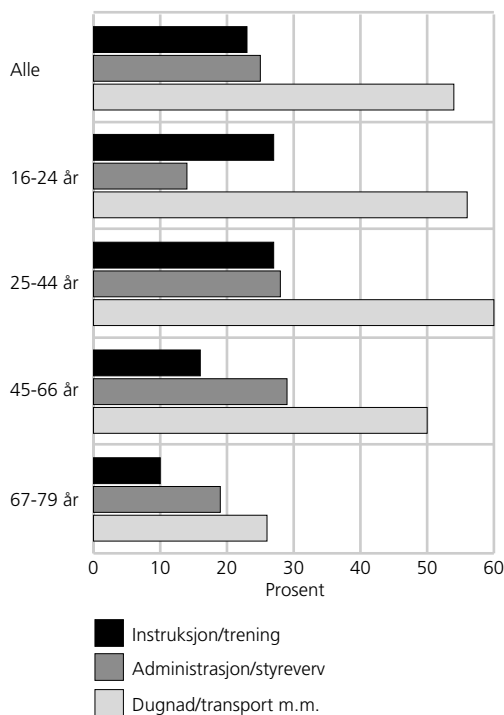
To av tre som er medlemmer i idrettslag sier det hender at de utfører gratisarbeid for laget. Dette gjelder arbeid i form av instruksjon og trening av medlemmer, arbeid i forbindelse med administrasjon og styrevern, transport for laget, dugnader, lotterier og lignende.

Andelen mannlige og kvinnelige medlemmer som gjør gratisarbeid er omtrent like stor. Aldersmessig er det derimot et betydelig skille. I aldersgruppen 25-44 år er det over 70 prosent som utfører gratisarbeid. Blant personer 67 år og eldre er det under 50 prosent som gjør dette.

Mer enn 80 prosent av de medlemmene som har barn i skolepliktig alder eller er enslige forsørgere, utfører gratisarbeid for idrettslaget sitt. Dette har sannsynligvis sammenheng med at de i stor grad også har egne barn som medlemmer i idrettslaget, noe som ofte krever ekstra innsats. Blant personer som er gifte/samboende, men som ikke har barn under 18 år i husholdningen, er det godt under 60 prosent som utfører gratisarbeid for idrettslaget.

Verken utdanning eller inntekt ser ut til å ha noen betydning for om man utfører gratisarbeid for idrettslaget. Derimot ser det ut til at medlemmer som bor i storbyene i noe mindre grad utfører gratisarbeid enn de som bor på mindre tettsteder og i spredtbygde strøk.

Figur 8.1. Andel som har utført gratisarbeid for idrettslag blant de som er medlemmer i idrettslag, etter alder. 16-79 år. Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Over halve medlemsmassen med på dugnader/transport

Blant medlemmer av idrettslag er det omtrent en av fire som av og til er med på instruksjon eller trening av medlemmer. Omtrent like stor andel driver med administrasjon/styrevern og godt over halvparten av medlemsmassen er med på dugnader, vedlikehold, transport osv. Både blant mannlige og kvinnelige medlemmer er over halvparten med på dugnader/transport og så videre. Menn er i noe større grad med på instruksjon eller trening av medlemmer. De er også noe mer med i administrasjon/styrevern, men her er ikke forskjellen stor.

Det er særlig de unge og yngre voksne som er med på instruksjon og trening av medlemmer. Administrasjon og styreverv blir mest tatt hånd om av voksne i yrkesaktiv alder. I alle aldersgrupper unntatt blant de eldste er majoriteten med på dugnader, vedlikehold, transport og så videre. Blant medlemmer med høy utdanning er det en noe større andel som bruker tid til administrasjon og styreverv. Andelen som er med på dugnader, transport og så videre er dessuten noe større i spredtbygde strøk enn i storbyene.

80 timer gratisarbeid

Blant dem som bruker tid til å utføre gratisarbeid for idrettslaget sitt, ligger gjennomsnittet på 80 timer i løpet av 12 måneder. Dette fordeler seg nokså jevnt på instruksjon og trening av medlemmer, administrasjon/styreverv og dugnader,

vedlikehold, transport og så videre.

Menn som utfører gratisarbeid bruker 93 timer på slikt, mens kvinnene bruker 60 timer, det vil si at menn bruker over 50 prosent mer tid enn kvinner. Det er særlig til instruksjon/trening og administrasjon at mennene bruker mer tid enn kvinner. Forskjellen er atskillig mindre innenfor dugnadsarbeid, transport og så videre. Det er dette kvinnene bruker mest tid til.

Eldre gratisarbeidere bruker mest tid

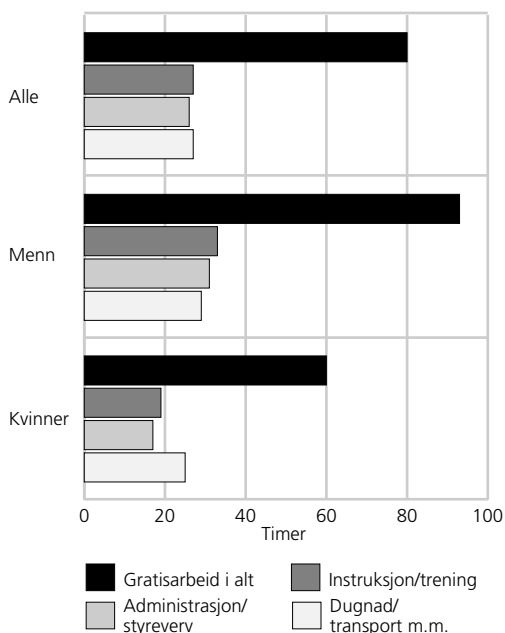
Personer i aldersgruppen 67-79 år bruker mest tid til gratisarbeid. Pensjonisttilværelsen fører tydeligvis til at de har tid til overs, som kan brukes til slike aktiviteter. De bruker særlig mye tid på dugnader/transport og så videre, men lite på instruksjon/trening av medlemmer. Yngre voksne bruker også mye tid på gratisarbeid. Denne aldersgruppen bruker mye tid på alle de tre arbeidsområdene. 45-66-åringene bruker noe mindre tid alt i alt, og mest på administrasjon/styreverv og dugnader/transport. De yngste bruker minst tid på gratisarbeid og mest av denne tiden til instruksjon og trening av medlemmer.

Det er ingen klar sammenheng verken mellom utdanning, husholdningsinntekt eller bostedsområde, og hvor mange timer de som arbeider gratis bruker i alt eller på de tre områdene. Det er likevel personer med videregående skole eller tilsvarende, personer i småbyer og de som tjener relativt lite som bruker mest tid på gratisarbeid.

Instruktører/trenere bruker mest tid

De som bruker tid til instruksjon og trening av medlemmer, bruker mest tid, hele 81 timer per år. Særlig er det mennene som bruker mye tid: 90 timer mot kvinnes 64 timer. De som bruker tid på

Figur 8.2. **Timer brukt de siste 12 månedene blant dem som brukte tid til gratisarbeid for idrettslag de er medlem av, etter kjønn**

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

administrasjon og styreverv, bruker i gjennomsnitt 69 timer. Også her er det mennene som bruker mest tid, 80 timer mot kvinnenes 49 timer. Personer som er opptatt med dette i mindre byer, bruker i gjennomsnitt hele 105 timer til dette per år. De som er med på dugnader, vedlikehold, transport og så videre er de som bruker minst tid, 34 timer per år. Her er det bare liten forskjell mellom menn og kvinner.

16 prosent av medlemmene trener aldri

Etter å ha sett på hvilke utenomidrettslige aktiviteter medlemskap i idrettslag fører med seg, kan det være på sin plass å se om dette har sammenheng med idrettslige aktiviteter. Vi kan slå fast at det er atskillig færre som aldri trener eller mosjonerer blant dem som er medlem av et idrettslag enn blant dem som ikke er medlem.

Blant medlemmene er det likevel 16 prosent som aldri trener, blant menn er det 20 prosent og blant kvinner i overkant av 10 prosent. Blant medlemmer i alderen 67-79 år er det hele 40 prosent som aldri trener eller mosjonerer. Blant de som trener daglig, er heller ikke forskjellen så stor. Blant medlemmer er det 10 prosent som trener daglig, blant de som ikke er medlem i noe idrettslag har dagligtrenerne en andel på 6 prosent.

Man kunne godt tenke seg at det innenfor idrettslagene er noen som er aktive med på trening og mosjon og andre som tar seg av det praktiske gratisarbeidet. Slik er det ikke. Andelen aktive mosjonister er like stor blant dem som er med på gratisarbeid som blant dem som ikke er det. Dessuten er det slik at de som deltar i gratisarbeid, trener noe oftere enn de andre. Det er altså en gruppe medlemmer som både trener ofte og samtidig er med

på å holde idrettslaget i gang, og en gruppe som ikke gjør noen av delene. Heldigvis for lagene er den første gruppen omtrent 40 prosent av medlemsmassen, den siste er på bare 5 prosent.

9. Friluftaktiviteter

Det er en høyt verdsett norsk aktivitet å bevege seg i frisk og uberørt luft og natur, gjerne på en måte som gir transpirasjon. Levekårsundersøkelsen 1997 viser da også at slike aktiviteter hyppig blir bedrevet av nordmenn i de fleste aldre, strøk og samfunnslag. Men utviklingen de siste 20-30 årene gir grunn til en liten bekymring for rekrutteringen blant de unge. På den andre siden blir pensjonistene stadig sprekere.

Helst fotturer og spaserturer

Blant voksne nordmenn er det særlig fotturer¹ og kortere spaserturer i nærheten av hjemmet² som dominerer blant friluftaktivitetene. Flere enn ni av ti har vært på fottur i løpet av siste 12 måneder og mer enn tre av fire har vært på spaseretur. I gjennomsnitt går nordmenn på 42 spaserturer og 31 fotturer per år.

To av tre nordmenn bader ute i løpet av året, og omtrent annenhver nordmann er på fisketur³, bær-/sopptur eller på skitur⁴. Båtturer⁵ er også populært. Fire av ti er på motor- eller seilbåttur og to av ti er på tur med enten kano, kajakk eller robåt. En av tre drar på sykkeltur i naturomgivelser⁶, mens bare en av ti er på jakt i løpet av året. Vi er på over seks fisketurer, båtturer og skiturer per år, omtrent fem

sykkelturer, to bær- eller soppturer og én tur på jakt.

Barn og voksne omtrent like aktive

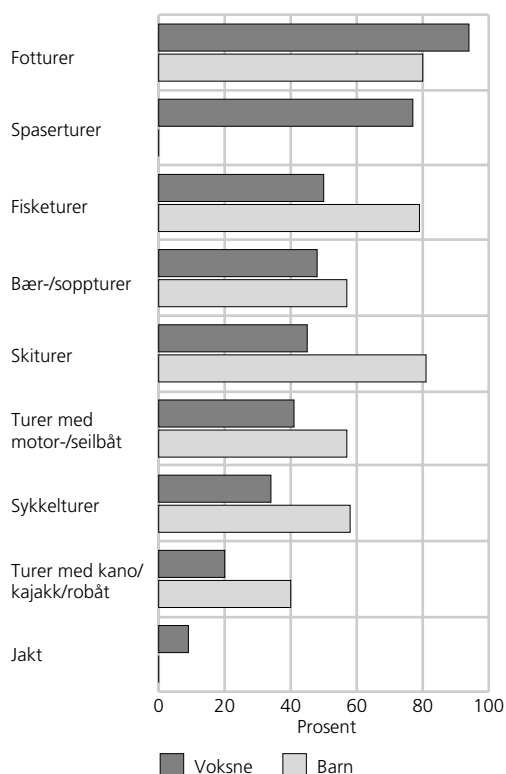
Også blant barna er det mange som har vært på fottur, og atskillig flere har vært på skitur per år enn de voksne. Generelt sett kan vi si at det blant barn er en større andel som deltar i ulike aktiviteter, men hvor mange ganger de utfører de ulike aktivitetene per år avviker ikke så sterkt fra de voksne. Det er bare sykkelturer hvor barn i særlig grad er mer aktive enn de voksne.

Samlet gjennomfører voksne nær 122 friluftaktiviteter i løpet av et år. Hvis vi antar at disse aktivitetene utføres på hver sin dag, er vi med på en eller annen form for friluftaktivitet hver tredje dag året gjennom.

Et flertall på fottur både i skog og fjell

Nordmenn er ivrige turgåere, både i skogen og i fjellet. De siste 12 månedene hadde 70 prosent av befolkningen i alderen 16-79 år vært på fottur i skogen og 52 prosent vært på fottur i fjellet. Vi går i gjennomsnitt 25 ganger på fottur i skogen og 6 ganger i fjellet. Blant dem som faktisk deltar i slike aktiviteter blir det

Figur 9.1. **Andel som har deltatt på ulike friluftaktiviteter siste 12 måneder blant barn (6-15 år)¹ og voksne (16-79 år). Prosent**

¹ Barn ble ikke spurt om jakt og spaserturer.
Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

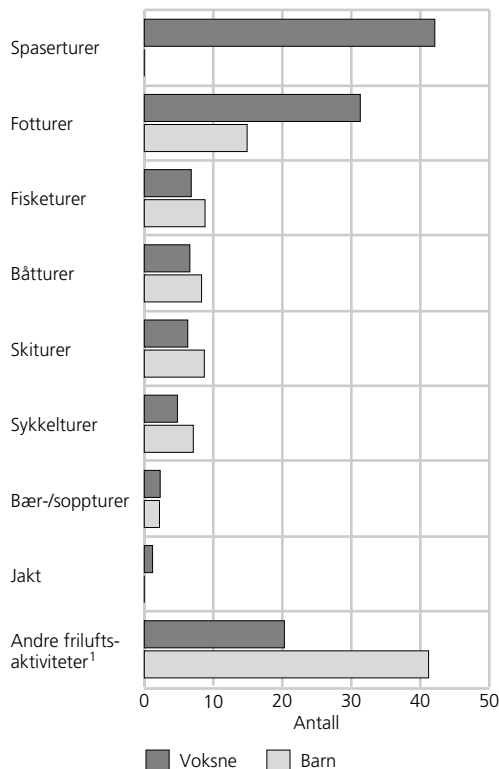
36 turer i skogen per år og 12 ganger i fjellet. De som er aktive turgåere i skog eller fjell, går nesten 39 turer per år; mer enn en tur hver tiende dag året igjennom.

81 prosent av mennene og 78 prosent av kvinnene går på fottur i løpet av året. Antall turer er også temmelig likt mellom kjønnene; 31 både blant menn og kvinner. Menn går flest turer i fjellet, mens kvinnene i litt større grad går på tur i skogen.

De godt voksne går mest på tur

De unge er på mange områder mer aktive enn de voksne, og særlig i forhold til de

Figur 9.2. **Antall friluftaktiviteter i gjennomsnitt siste 12 måneder blant barn (6-15 år) og blant voksne (16-79 år)**

¹ Bading i saltvann og ferskvann er flertallet av disse aktivitetene.
Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

eldste blant de voksne. Slik er det ikke med fotturer. Riktignok er det over 90 prosent av de under 16 år som går en eller flere fotturer i løpet av et år. I aldersgruppen 25-66 år er andelen i overkant av 80 prosent, og blant de eldste (67-79 år) er den 56 prosent. Verd å merke seg er at andelen aktive menn i denne aldersgruppen er 64 prosent, mens den bare er 49 prosent blant kvinnene.

Til tross for at andelen turgåere er høyest blant unge, er de voksne mer aktive turgåere. Mens 16-24-åringene i gjennomsnitt går på 15 fotturer per år, går personer i alderen 45-66 år hele 42 turer, altså

nesten tre ganger så ofte. Mens de aktive 16-24-åringene i gjennomsnitt går 19 fotturer, går de aktive i alderen 67-79 år hele 48 turer i samme tidsrom. Denne aldersforskjellen i turaktivitet gjelder både turer i skogen og på fjellet, men forskjellen gjelder særlig skogsturer.

Akademikerbarn mest på tur

Barn som har foreldre med høyere utdanning, går mer tur enn andre barn. De går i gjennomsnitt 20 turer per år, mot 13 turer blant barn med foreldre uten høyere utdanning. Særlig er forskjellen stor når det gjelder turer i fjellet: Andelen som har gått tur i fjellet siste 12 måneder er 20 prosentpoeng høyere blant barn som har foreldre med høyere utdanning enn blant andre barn.

Også blant de voksne har utdanning klar sammenheng med turgåing. Mens 67 prosent av dem med bare grunnskoleutdan-

ning går på fottur, er andelen 91 prosent blant dem med høyere universitets- eller høyskoleutdanning. De som bare har grunnskole, går likevel flest turer når de først driver med denne form for friluftaktivitet. Særlig gjelder dette turer i skogen.

Turaktiviteten høy i alle deler av landet

Det eksisterer myter om at turfolket i særlig grad er byfolk og spesielt storbyboere, mens befolkningen på landsbygda ikke har sansen for den slags aktiviteter. Dette er ikke riktig. Turaktiviteten er høy uansett befolkningstetthet og geografi, det vil si at heller ingen landsdel peker seg spesielt ut. Ut fra naturgitte forhold er det likevel slik at de som bor på Vestlandet og i Nord-Norge i noe større grad går på tur i fjellet, mens østlendingene i større grad enn andre går på tur i skogen.

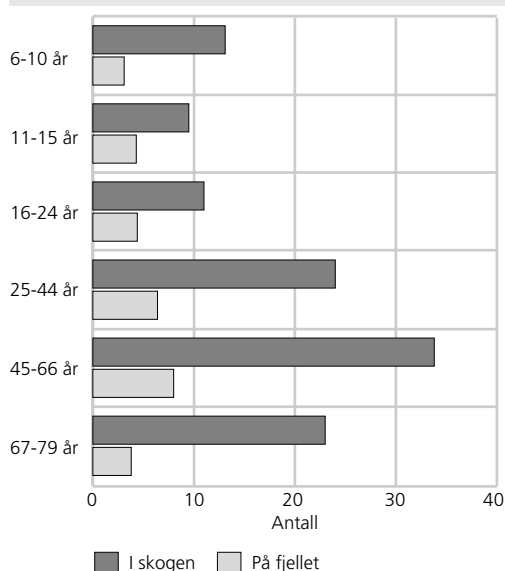
Under halvparten er på skitur i løpet av året

Det er nok også bare en myte at alle nordmenn går på skitur om vinteren. Under halvparten benytter de mulighetene de har. I alderen 16-79 år er det 45 prosent som tar en eller flere skiturer i løpet av året. Til sammen går vi i gjennomsnitt 6 skiturer per år. Det blir 14 turer blant dem som faktisk går på skitur. En noe større andel går på ski i fjellet enn i skogsområder. Forholdet er 34 mot 29 prosent.

Menn er noe mer aktive skiløpere enn kvinner. 51 prosent av mennene går på ski, blant kvinner er andelen 40 prosent. Menn går i gjennomsnitt dobbelt så ofte på ski som kvinner; 8 ganger mot 4 ganger per år.

Barn er mer aktive i skisporet enn de voksne. Åtte av ti barn i alderen 6-15 år går på skitur. Dette gjelder både gutter og jenter. Fem av ti barn går skitur i fjellet og seks av ti går i skogen. Selv om det

Figur 9.3. Antall ganger i gjennomsnitt på fottur i skogen og på fjellet per år, etter alder

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

blant barna er en større andel som går på ski, er antallet turer blant dem som går på ski noe lavere enn blant de voksne.

De unge og de godt voksne er like ivrige skiløpere. I aldersgruppene 45-66 år og 16-24 år det like mange som går på ski i løpet av året. Det er faktisk den eldste av disse gruppene som går oftest på ski. Den aktive delen i aldersgruppen 67-79 år går dessuten nesten like ofte på ski som de aktive blant ungdommen.

Flest skiløpere blant dem med høyere utdanning

På samme måte som for fotturer, er skitur en aktivitet som i større grad utøves av personer med høyere utdanning enn av andre. Mens færre enn en av tre av dem med bare grunnskoleutdanning går på ski i løpet av året, er det to av tre som er aktive på dette feltet blant personer

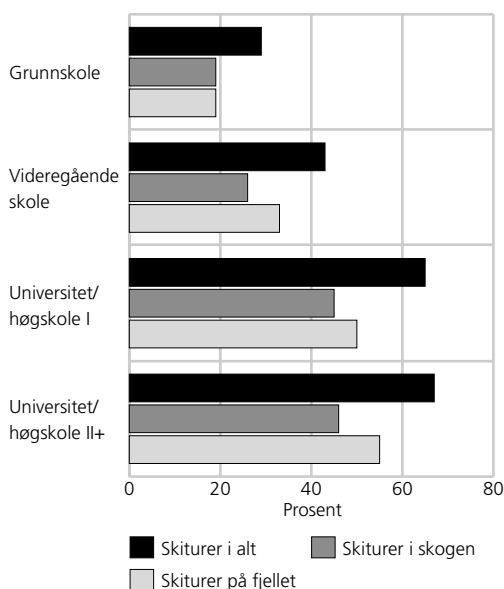
med høyere utdanning. Likevel er de aktive blant dem med grunnskoleutdanning mer aktive, det vil si at de går oftere på ski enn de aktive med høyere utdanning.

Også blant barn av foreldre med høyere utdanning er andelen skiløpere høyere enn blant barn av foreldre uten høyere utdanning. I den første gruppen er andelen skiløpere 76 prosent, i den andre er den 91 prosent. Forskjellen gjelder både skogs- og fjellturer.

Like gjerne på skitur i byene som på landet

Barn som bor i spredtbygde strøk går i noe større grad på skitur i skogsområder enn barn i byene. 50 prosent av storbybarna går på skitur i skogen, mens andelen er 74 blant dem som bor i spredtbygde strøk. Derimot er det helst storbybarna som går på skitur i fjellet. Alt i alt er det derfor ikke så stor forskjell i skituraktivitetene mellom barn som bor i byene og de som bor på landet. Heller ikke blant de voksne er det særlig forskjell i skituraktivitetene når det gjelder bostedsstrøk.

Figur 9.4. Andelen som går på skiturer i skogen, på fjellet og i alt, etter utdanning, 16-79 år. Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Trøndelag er landsdelen med høyest andel skiløpere, både i skogen og på fjellet. Nesten 60 prosent av trønderne går på ski i løpet av året. Omtrent halvparten av dem som bor i Oslo/Akershus og i Nord-Norge går på ski, mens det gjelder under 40 prosent av dem som bor i Agder/Rogaland og på Vestlandet.

Familieøkonomien har ikke noen klar sammenheng med skiløping. Det er likevel slik at de som har en husholdningsinntekt på 500 000 kroner eller mer i større grad går på ski enn de med lavere inntekt.

Enslige eldre kvinner minst på tur

Hvem er det som aldri går på noen form for tur, når vi tar med både fotturer og

skiturer? Det er enslige eldre kvinner som topper denne statistikken. I denne gruppen er andelen som ikke går på tur i løpet av året på 58 prosent, mens den er på 18 prosent blant hele befolkningen i alderen 16-79 år. Blant eldre enslige menn er andelen derimot nede i 37 prosent.

Halve befolkningen på bær- eller sopptur

Selv om matauk ikke lenger er et sentralt begrep i norske husholdninger, er det fremdeles 48 prosent av befolkningen i alderen 16-79 år som er på bær- eller sopptur i løpet av året. I gjennomsnitt er vi på 2,3 slike turer per år. Kvinner er i noe større grad på slike turer enn menn. Blant kvinnene er andelen på 52 prosent, mot 44 prosent blant mennene.

Blant 6-10-åringene er hele 63 prosent på bær-/sopptur i løpet av året. Blant de unge i alderen 16-24 år er andelen derimot helt nede i 31 prosent. Ellers er denne typen aktivitet nokså jevnt fordelt på alle aldersgrupper. Det er likevel de godt voksne som går på flest slike turer per år.

Utdanning har liten sammenheng med om man går på slike turer eller ikke. Derimot betyr det en del hvor man bor. Selv om det er mulig å gå på sopp- og bærsanking i umiddelbar nærhet av de fleste byer i landet, er muligheten trolig atskillig større for dem som bor i landlige omgivelser. Derfor finner vi at det både blant barn og voksne er en større andel som går på slike turer i spredtbygde strøk, enn blant de som bor i de større byene. Personer som bor i Trøndelag og i Nord-Norge går dessuten i større grad på bær- eller soppturer enn de som bor i andre landsdeler.

Bær- og sopptur uavhengig av økonomi

Man skulle kanskje tro at det å sanke sopp og bær er en aktivitet som særlig

personer med små midler benytter for å spe på inntekten. Det er ikke tilfellet. I hvert fall er det slik at denne aktiviteten er på omtrent samme nivå blant personer i alle inntektsgrupper. Derfor er det nok slik at sopp- og bærsanking mer er å regne som en hobby- og fritidsatspredelse enn som en aktivitet av økonomisk betydning.

Fisking helst for menn

Ser vi bort fra det rene yrkesfisket, er fisking også ellers en måte å spe litt på husholdningsbudsjettet. Men uavhengig av det økonomiske, er det også mange som tar fiskestanga på nakken for å koble av fra dagliglivet. Blant personer i alderen 16-79 år er det 50 prosent som har vært på fisketur siste 12 måneder. I gjennomsnitt er vi på 7 fisketurer. Det er særlig mennene som bedriver denne formen for friluftaktivitet. Andelen blant menn er 63 prosent og antall turer er 11. Blant kvinnene er andelen bare 36 prosent og antall turer er 3, altså under en tredel i forhold til mennene. Også blant barna er forholdet mellom kjønnene omtrent tilsvarende.

Aldersfordelingen er ellers nokså klassisk: Andelen aktive er høyest blant de yngste, og så synker den med økende alder. Likevel er mer enn hver tredje person i aldersgruppen 67-79 år på en eller flere fisketurer i løpet av året. Blant de aktive er det aldersgruppen 45-66 år som er de mest ivrige. De er i gjennomsnitt på 19 fisketurer per år.

Flest hobbyfiskere i vest og nord

Fritidsfiskerne skiller seg ikke ut verken når det gjelder utdanning, inntekt eller bostedsstrøk. Derimot er det tydelig at geografi betyr en del: I Nord-Norge finner vi det høyeste antall fisketurer per innbygger, mens tallet er lavest i Oslo-området. Det er naturlig at dette har sammen-

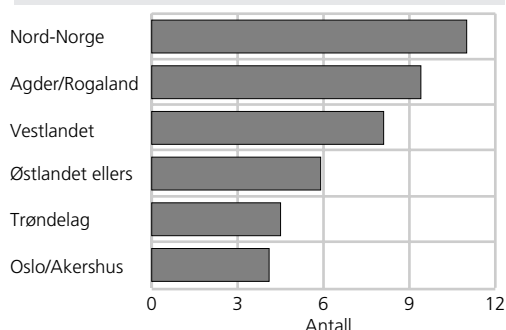
heng med tilgangen på fisk. Men sannsynligvis har det også sammenheng med vaner og tradisjoner knyttet til hva man bruker fritida til.

En jakttur per år

9 prosent av 16-79-åringene er på jakt per år. Disse er i gjennomsnitt 13 ganger på jakt. Dette blir 1,2 ganger på jakt i gjennomsnitt for hele befolkningen. På samme måte som for fisketurene er det mennene som går på jakt. 16 prosent av mennene og kun 3 prosent av kvinnene har vært på jakt siste 12 måneder. Blant dem som går på jakt, går menn 14 ganger mens kvinner går 4 ganger per år.

Det er personer i alderen 25-66 år som i særlig grad går på jakt. Utdanning og inntekt har liten betydning for jaktaktiviteten. Derimot er bostedsstrøk betydningsfullt: Mens 4 prosent går på jakt blant dem som bor i storbyene, er andelen 17 prosent i spredtbygde strøk. Dessuten er andelen jegere høyest i Nord-Norge, mens de ivrigste jegerne befinner seg i Agder/Rogaland. Disse går i gjennomsnitt 22 ganger på jakt per år.

Figur 9.5. Antall fisketurer i gjennomsnitt siste 12 måneder, etter landsdel. 16-79 år

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1997, Statistisk sentralbyrå.

Eldre syklister mest aktive

Det er barn og unge som i størst grad drar på sykkelstur. Barn og middelaldrende har den høyeste andelen deltakere, mens det også her er de eldste som har den laveste andelen. Likevel er det de eldste syklistene, det vil si de i alderen 67-79 år, som drar flest ganger på tur. De tar i gjennomsnitt 26 sykkelturner per år. Dette er nesten dobbelt så mange turer som alle syklistene i gjennomsnitt har.

Blant barna er det de som bor i store eller middels store byer som er de ivrigste tursyklister. Denne bostedsvariasjonen finner vi også blant de voksne, men ikke i samme grad. Andelen tursyklister er høyest blant personer som har høy husholdningsinntekt. Likevel er det blant dem som tjener lite at turaktiviteten på sykkel er høyest. Sykkelturaktiviteten er dessuten høyest sør i landet og lavest i vest og nord.

Spaserturer - ikke bare i byen

Det å gå på spasertur i nærheten av hjemmet blir gjerne sett på som et byfenomen. I en viss grad er det riktig; det spaseres noe mer i byene enn på landsbygda. Men i alle bostedsstrøk og landsdeler er det over 70 prosent som går på spasertur per år. Antallet spaserturer i gjennomsnitt er likevel høyest i Agder/Rogaland og i Oslo-området.

Kvinner går i noe større grad på spasertur enn menn. Antallet turer er i gjennomsnitt 47 blant kvinner og 38 blant menn. Selv om vi finner den høyeste andelen som går på spasertur blant dem i aldersgruppen 25-44 år, det vil si 86 prosent, er det de eldste turgåerne som går flest turer. De går 77 turer per år, mot 54 turer blant alle dem som utfører denne aktiviteten årlig.

Båttur helst foruten årer

Robåten eller færingen har tradisjonelt vært en vanlig og ofte nødvendig eiendel i husholdningene langs kysten. Blant voksne er det nå dobbelt så mange som drar på lengre turer med motor- eller seilbåt i forhold til tur med båt som drives for håndkraft, det vil si kano, kajakk eller robåt. Også blant barn er det en klar overvekt av turer med motor- eller seilbåt.

Blant de voksne er det menn som helst tar båtturer. Mens menn i gjennomsnitt tar 7 turer med motor-/seilbåt og 2,7 turer med kano/kajakk/robåt, er tallene henholdsvis 3 og 0,8 for kvinnene. I alt drar altså menn på 10 småbåtturer per år, mens kvinner drar på 4 slike turer. Blant barn er derimot kjønnsforskjellen nokså liten, det vil si 9 blant gutter og 8 blant jentene.

11-15-åringene er den gruppen hvor andelen på båttur er høyest. Dette gjelder begge grupper av båter. I denne aldersgruppen er 45 prosent på tur med kano/kajakk/robåt og 63 prosent på motor- eller seilbåttur. Deretter synker andelen med alder, slik at det blant 67-79-åringer

er en andel på bare 6 prosent som er på tur med kano/kajakk/robåt og 21 prosent har vært på motor- eller seilbåt per år.

Det er en viss sammenheng mellom båtturer og sosioøkonomisk status. Andelen på båtturer øker med økende utdanning og husholdningsinntekt. Særlig gjelder dette turer med motor- og seilbåt. Likevel er det faktisk slik at blant dem som drar på båttur, er antallet turer høyest blant dem med lav utdanning og inntekt. Det ser derfor ut til at de med lav sosioøkonomisk status, som har tilgang til båt, benytter seg mer av denne muligheten enn de med høy sosioøkonomisk status.

Det er ikke slik at det er en større andel som er på båttur per år i spredtbygde strøk enn blant dem som bor i byene. De er derimot oftere på båttur når de først har muligheten. Dette gjelder begge grupper småbåter. Personer på Sørlandet og i Nord-Norge er oftest i kano/kajakk/robåter. Sørendingene er dessuten mest ute i motor-/seilbåt.

Færre går på turer i skogen

Sammenlikner vi tallene fra Levekårsundersøkelsen 1997 med tall fra en tidligere

Tabell 9.1. **Antall ganger man har deltatt i ulike friluftaktiviteter i 1970 og 1997, blant voksne 16-74 år. Prosent**

	Ingen ganger		1-2 ganger		3 eller flere	
	1970	1997	1970	1997	1970	1997
Lengre fotturer i fjellet	75	67	10	14	15	19
Lengre fotturer i skogen	62	74	10	7	28	19
Lengre skiturer i fjellet	72	80	6	8	22	12
Lengre skiturer i skogen	71	90	4	4	25	6
Fisketurer i ferskvann	66	71	7	9	27	20
Fisketurer i saltvann	60	62	9	11	31	27
Jakt	94	91	2	2	4	7
Tur med motor-/seilbåt	64	58	11	14	25	29
Tur med kano/kajakk/robåt	70	80	7	9	23	12
Bær/sopptur	49	52	22	18	29	30

friluftslivundersøkelse (Statistisk sentralbyrå 1971), ser vi at det har vært nedgang i andelen som går tur og antall turer de går i skogsområder, både til fots og på ski. Det har også vært en nedgang i skiturer i fjellet, i bruken av båter man må ro eller padle og i fisketurer i ferskvann. Derimot har det vært en økning i fotturer i fjellet og i turer med motor-/seilbåt. Seinere undersøkelser bekrefter flere av disse tendensene (Faye og Herigstad 1984). Stort sett gjelder denne utviklingen både menn og kvinner. Økningen i turer i fjellet gjelder likevel særlig kvinner, og nedgangen i fisketurer i ferskvann og i turer med kano/kajakk/robåt gjelder særlig menn.

Disse endringene er ikke fordelt likt mellom aldersgruppene. Økningen i lengre fotturer i fjellet, bading utendørs og turer med motor-/seilbåt gjelder godt voksne personer, og i særlig grad de eldste.

Nedgangen i fotturer og skiturer i skogen gjelder særlig de unge, men også aldersgruppene opp til midten av 60-åra. Nedgangen i fisketurer i ferskvann og turer med kano/kajakk/robåt gjelder også ungdom og yngre voksne. Fisketurer i saltvann og bær/soppturer har gått ned blant de yngste og opp blant de eldste.

Unge mindre aktive i det tradisjonelle friluftslivet

Vi ser altså klare konturer av at de unges friluftaktivitet på disse feltene har stagnert eller minsket drastisk, mens de eldre har økt sin aktivitet betydelig på flere felter. Det er vanskelig ut fra dette å trekke den konklusjonen at de unge er blitt mer passive. Det kan like gjerne være slik at andre aktiviteter som snøbrett, rulleskøyter og så videre, aktiviteter med mer fart og spenning, tar over for de tradisjonelle (se Vaage 1999).

I Sverige har man også opplevd en økning av friluftaktivitetene blant de eldre på 1970- og 1980-tallet (Statistiska centralbyråen 1993). Dette forklares med at i denne aldersgruppen har det kommet en betydelig andel personer som allerede tidligere har vært forholdsvis friluftaktive. De har beholdt sin helse og tatt med seg denne livsstilen inn i pensjonsalderen.

Annen forskning (Scott og Willits 1998) viser at de former for fritidsaktiviteter som man utøver og venner seg til i ungdommen, ofte vedvarer inn i moden alder. Dette kan ha sammenheng med at individet søker etter kontinuitet i livet når det gjelder aktiviteter, dyktighet, omgivelser, roller og forbindelser. Dette gjør det enklere for eldre mennesker å forholde seg til negative fysiske og mentale forandringer og gjør livet i en aldringsprosess lettere. Eldres friluftaktiviteter kan derfor ha sine røtter i barne- og ungdomsårene. At dette også mest sannsynlig vil gjelde dagens unge, er muligens et dårlig tegn for framtida når det gjelder nordmenns tradisjonelle friluftaktiviteter.

¹ Fottur omfatter kortere dagstur (under 3 timer), lengre dagstur (3 timer eller mer) og flerdagers tur.

² Kortere spasertur i nærheten av hjemmet omfatter ikke handledtur og tur til/fra arbeidet.

³ Fisketur omfatter fising både i saltvann og i ferskvann.

⁴ Skitur omfatter kortere skitur (under 3 timer), lengre skitur (3 timer eller mer) og flerdagers skitur.

⁵ Båttur omfatter både dagstur og overnattingstur.

⁶ Sykkeltur i naturomgivelser omfatter både dagstur og flerdagers tur.

Referanser

- Andersen, Arne (1995): Høyest inntektsnivå i byene - størst likhet på landet, *Samfunnsspeilet* 1995, 1, Statistisk sentralbyrå.
- Barstad, Anders (1997): *Store byer, liten velferd?* Sosiale og økonomiske studier 97, Statistisk sentralbyrå.
- Bourdieu, P. (1978): Sport and social class, *Social science information* vol. 17 nr. 6.
- Dasilvia, Fabio et al. (1984): *The sociology of music*, University of Notre Dame Press, Indiana, USA.
- Epland, Jon og Terje Erstad (1997): Barnefamiliene: De høyeste og laveste inntektene finner vi i Oslo, *Samfunnsspeilet* 1997, 1, Statistisk sentralbyrå.
- Faye, Arne og Helge Herigstad (1984): *Friluftsliv i Norge 1970-1982*, Rapport nr. 84/12, Statistisk sentralbyrå.
- Fischer, Claude S. (1995): The Subcultural Theory of Urbanism: A Twentieth-Year Assessment, *American Journal of Sociology* 101, no. 3.
- Hagen, Kåre, Anne Berit Djuve og Pernille Vogt (1994): Oslo: Den delte byen? FAFO-rapport 161.
- Haveraaen, Morten (1993): By, bosted, lokalsamfunn, bolig. Fire stedsrettede arbeider hvor planlegging møter sosiologi, *Doctor scientiarum thesis* 1993:19, Norges landbrukshøgskole.
- Lamprecht, Markus og Hanspeter Stamm (1996): Age gender patterns of sport involvement among the Swiss labor force.I: *Sociology of Sport Journal* 1996, 13.
- Loland, Sigmund (1998): *Idrett, kultur og samfunn*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Sage, George H. (1990): *Power and ideology in American sport*, Champaign Illinois.
- Scott, David og Fern K. Willits (1998): Adolescent and Adult Leisure Patterns: A Reassessment, *Journal of Leisure Research* 1998, **30**, 3, 319-330.
- Simmel, Georg (1978): "Storbyene og åndslivet" i Dag Østerberg (red.): *Handling og samfunn*, Oslo.

Statistiska centralbyrån (1993): *Fritid 1976-1991*, Rapport nr. 85, Sveriges officiella statistik.

Statistisk sentralbyrå (1971): *Friluftslivundersøkelse 1970*, NOS A 459.

Statistisk sentralbyrå (1992): *Tidsbruk og tidsorganisering 1970-90*, C NOS 10.

Statistisk sentralbyrå (1998a): *Kulturstatistikk 1996*, NOS C 470.

Statistisk sentralbyrå (1998b): *Statistisk årbok 1998*, NOS C 463.

Statistisk sentralbyrå (1998c): Eitt av ti idrettsanlegg er fotballbane, *Ukens statistikk 1998*, 18.

Statistisk sentralbyrå (1999): *Statistisk årbok 1999*, NOS C 517.

Sundvoll, Anne og Hanne Marit Teigum (1998): Samordnet levekårsundersøkelse 1997 - tverrsnittsundersøkelsen, Dokumentasjonsrapport, Notater 98/34, Statistisk sentralbyrå.

Thomsson, H elene (1999): Yes, I used to exercise, but... -A feminist study of exercise in the life of swedish women, *Journal of Leisure Research* 1999, Vol. 31, nr. 1.

Vaage, Odd Frank (1995): "Kulturbruk i by og bygd" i Georg Arnestad (red.): *Kultur arboka 1995*.

Vaage, Odd Frank (1996): *Kultur- og medievaner. Bruk av kulturtilbud og massemedier i første halvdel av 1990-årene*, Statistiske analyser 13, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (1998): *Norsk kulturbarometer 1997*, Statistiske analyser 25, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (1999): Trening og mosjon: Kvinner og menn er like aktive. *Samfunnsspeilet* 1999, 3, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2000): *Norsk mediebarometer 1999*, Statistiske analyser 36, Statistisk sentralbyrå.

Vedleggstabeller

Vedleggstabell 3.1. **Andel som har besøkt ulike kulturtilbud siste 12 måneder i aldersgruppen 9-19 år, etter foresattes utdanning, yrkesstatus og eget bosted. 1994 og 1997**

	Kino	Tea- ter	Ope- ra	Bal- lett	Klas- sisk kons.	Popu- lær- kons.	Kunst- utstil- ling	Mu- seum	Bib- lio- tek	Idretts- arrang.	Antall svar
1994											
Grunnskole	79	45	0	4	36	45	22	37	63	67	48
Videregående skole	87	45	4	12	37	49	36	54	69	81	172
Universitet/høgskole I	100	52	6	18	42	45	57	57	76	85	32
Universitet/høgskole II	91	68	8	26	54	56	60	73	81	79	64
1997											
Grunnskole	82	46	3	7	30	37	21	37	70	64	75
Videregående skole	91	45	2	14	37	46	37	46	67	78	256
Universitet/høgskole I	92	42	2	18	54	46	36	61	68	87	45
Universitet/høgskole II+	93	55	9	23	53	52	56	68	84	72	144
1994											
Arbeidere	84	43	0	8	38	47	23	54	72	66	72
Lavere funksjonærer	87	50	0	12	34	73	47	48	65	90	28
Høyere funksjonærer	93	58	7	22	43	48	50	58	79	83	136
Selvstendige	84	56	4	11	28	52	33	54	56	82	52
1997											
Arbeidere	88	47	4	11	34	39	32	41	63	75	121
Lavere funksjonærer	89	40	0	7	42	41	23	38	65	87	34
Høyere funksjonærer	92	48	5	19	43	49	47	58	78	73	285
Selvstendige	92	52	2	15	38	43	35	49	78	84	64
1994											
Tettbygd 100 000 eller flere	94	57	7	16	51	53	40	69	73	72	48
Tettbygd 20 000-99 000	93	50	0	14	43	46	50	62	83	74	48
Tettbygd under 20 000	89	52	4	17	35	48	37	49	69	82	147
Spredtbygd	80	51	5	10	36	52	44	51	66	80	73
1997											
Tettbygd 100 000 eller flere	94	42	7	22	46	46	43	55	76	64	100
Tettbygd 20 000-99 000	94	56	4	16	40	50	41	52	81	76	86
Tettbygd under 20 000	91	50	3	14	42	47	41	51	72	81	207
Spredtbygd	85	45	0	12	33	40	32	48	67	72	147

Vedleggstabell 3.2. Antall besøk på ulike kulturtilbud siste 12 måneder i 1994 og 1997 og etter kjønn, bosted, foresattes utdanning, foresattes yrkesstatus og husholdningsinntekt i 1997. 9-19 år

	Kino	Tea- ter	Ope- ra	Bal- lett	Klas- sisk kons.	Popu- lær- kons.	Kunst- utstil- ling	Mu- seum	Bib- lio- tek	Idretts- arrang.	Antall svar
1994	6,6	1,1	0,1	0,2	1,5	1,5	0,9	1,3	9,0	10,0	366
1997	5,9	1,0	0,1	0,4	1,2	1,5	0,8	1,4	7,8	7,7	546
Gutter	5,9	0,9	0,0	0,2	1,2	1,4	0,6	1,8	5,9	8,7	288
Jenter	6,0	1,2	0,1	0,6	1,2	1,6	1,1	1,0	9,9	6,5	258
Tettbygd 100 000 eller flere	6,6	0,9	0,1	0,7	1,2	1,3	0,9	2,7	6,7	5,3	100
Tettbygd 20 000-99 000	5,8	1,2	0,1	0,3	1,1	1,3	1,3	1,4	9,5	6,4	86
Tettbygd under 20 000	5,9	1,0	0,1	0,4	1,2	1,7	0,8	1,2	8,6	9,7	207
Spredtbygd	5,7	1,1	0,0	0,1	1,0	1,4	0,5	0,8	6,7	7,4	147
Grunnskole	5,3	0,7	0,0	0,1	0,6	1,2	0,3	0,7	6,3	6,2	75
Videregående skole	6,1	1,0	0,0	0,4	1,1	1,6	0,8	1,5	7,4	8,4	256
Universitet/høgskole I	6,1	0,8	0,0	0,2	1,6	1,3	0,7	1,7	6,2	7,2	45
Universitet/høgskole II+	5,8	1,4	0,2	0,5	1,7	1,4	1,3	1,6	10,7	8,0	144
Arbeidere	5,9	0,9	0,0	0,4	0,9	1,0	0,6	1,9	5,2	5,1	121
Lavere funksjonærer	5,2	0,5	0,0	0,3	0,6	0,8	0,3	1,0	4,1	13,1	34
Høyere funksjonærer	6,1	1,2	0,1	0,4	1,5	1,8	1,1	1,4	10,2	7,8	285
Selvstendige	4,8	1,0	0,0	0,2	1,2	1,7	0,5	0,8	5,9	10,6	64
Under 200 000	4,8	0,9	0,0	0,8	0,7	0,9	0,5	1,2	6,2	7,9	45
200 000-299 000	5,3	0,7	0,0	0,2	0,7	0,8	0,5	1,0	6,4	3,7	77
300 000-399 000	5,9	1,0	0,0	0,4	0,9	1,2	0,5	2,3	7,0	7,1	117
400 000-499 999	5,5	1,1	0,2	0,5	1,8	1,7	1,2	1,6	7,2	8,2	110
500 000 eller mer	6,5	1,4	0,1	0,4	1,5	2,0	1,2	1,2	10,2	9,1	124

Vedleggstabell 3.3. **Antall besøk på ulike grupper kulturtilbud siste 12 måneder i 1994 og 1997 og ettet kjønn, bosted, foresattes utdanning, foresattes yrkesstatus og husholdningsinntekt i 1997**

	Alle kulturtilbud	Kino, bibliotek og idrettsarrangement	Andre kulturtilbud	Antall svar
1994	32,1	25,5	6,6	366
1997	27,6	21,3	6,3	546
Gutter	26,2	20,2	6,0	288
Jenter	29,0	22,2	6,8	258
Tettbygd 100 000 eller flere	26,4	18,5	7,9	100
Tettbygd 20 000-99 000	18,4	11,6	6,8	86
Tettbygd under 20 000	30,2	23,9	6,3	207
Spredtbygd	24,4	19,5	4,9	147
Grunnskole	21,2	17,5	3,7	75
Videregående skole	28,2	21,7	6,5	256
Universitet/høgskole I	25,6	19,3	6,3	45
Universitet/høgskole II+	32,6	24,3	8,3	144
Arbeidere	21,8	16,0	5,8	121
Lavere funksjonærer	25,7	22,3	3,4	34
Høyere funksjonærer	31,3	23,9	7,4	285
Selvstendige	26,8	21,4	5,4	64
Under 200 000	23,7	18,6	5,1	45
200 000-299 000	19,3	15,3	4,0	77
300 000-399 000	26,1	19,9	6,2	117
400 000-499 999	29,0	20,9	8,1	110
500 000 eller mer	33,0	25,4	7,6	124

Vedleggstabell 7.1. **Hvor ofte man driver med fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere, i ulike befolkningsgrupper. 1997. Prosent**

	Aldri	Sjeldnere enn hver md.	1-2 ganger i md.	1 gang i uka	2 ganger i uka i uka	3-4 ganger	Omtrent daglig	Antall svar
6-15 år								
Alle	10	3	4	26	26	17	13	286
Gutter	12	4	4	19	29	15	15	141
Jenter	8	2	4	32	24	20	11	143
16-79 år								
Alle	28	8	11	18	15	13	7	1 723
Menn	29	9	11	16	14	13	8	852
Kvinner	27	6	11	21	15	14	7	871
6-10 år	12	2	4	37	24	7	12	145
11-15 år	6	4	4	14	29	28	14	139
16-24 år	13	9	10	15	19	25	9	261
25-44 år	21	10	13	22	14	13	7	721
45-66 år	35	5	10	17	16	11	6	550
67-79 år	51	4	6	11	11	7	10	191
Barn m/foreldre som har								
Grunnskole/videregående skole	13	3	6	26	26	15	11	197
Universitet/høgskole	3	1	1	29	27	22	17	86
Voksne som har								
Grunnskole	43	4	6	16	12	10	8	289
Videregående skole	28	9	12	16	16	14	7	916
Universitet/høgskole I	16	8	16	22	16	14	7	200
Universitet/høgskole II+	17	8	11	21	18	16	9	256
Barns bosted								
Tettbygd 100 000 eller flere	7	0	2	28	36	11	16	44
Tettbygd 20 000-99 000	13	0	4	27	30	15	11	56
Tettbygd under 20 000	12	4	4	24	22	22	12	117
Spredtbygd	7	6	6	28	25	15	13	69
Voksnes bosted								
Tettbygd 100 000 eller flere	27	4	7	19	16	17	10	352
Tettbygd 20 000-99 000	22	9	12	16	17	15	8	332
Tettbygd under 20 000	28	8	12	19	15	14	5	623
Spredtbygd	34	10	11	16	12	8	8	414
Under 100 000	29	7	10	17	13	14	10	361
100 000-199 000	42	8	9	11	12	11	8	127
200 000-299 000	35	7	12	16	11	10	9	210
300 000-399 000	26	10	10	20	16	11	6	296
400 000-499 000	27	9	12	23	13	11	4	273
500 000 eller mer	21	6	12	17	20	20	4	315
Oslo/Akershus	26	6	11	17	17	13	10	366
Østlandet ellers	30	9	12	17	14	11	8	463
Agder/Rogaland	29	6	6	17	16	19	7	233
Vestlandet	24	8	11	23	14	15	5	294
Trøndelag	30	7	10	17	16	13	7	186
Nord-Norge	33	10	12	16	13	11	5	181

Vedleggstabell 7.2. **Andelen av mosjonister som trener lite og mye innenfor ulike aktiviteter, etter alder. 1997. Prosent**

	6-15 år		16-79 år	
	Trener lite	Trener mye	Trener lite	Trener mye
Jogge-/løpeturer	17	45	28	43
Skiturer/langrenn	57	56	35	38
Slalåm, telemark, snowboard	19	41	17	25
Svømming	64	66	36	37
Sykling	58	69	41	52
Gang/marsj	18	32	50	47
Folke-/selskapsdans, jazz-/ballett	11	6	8	7
Skateboard/rollerblades	8	23	.	.
Aerobics, gymnastikk, trimparti	21	23	20	24
Styrketrening	6	33	13	36
Fotball	39	58	13	21
Håndball	11	24	2	7
Ishockey, bandy	8	14	3	6
Annen lagidrett	12	13	6	8
Tennis ¹	4	13	3	8
Squash	4	8
Golf	4	6
Annet	8	19	9	15
Antall svar	88	87	503	365

¹ Tennis og squash for barn.

Vedleggstabell 7.3. **Andel som driver regelmessig med ulike idrettsgrener blant dem som trener minst en gang i måneden, etter alder. 1997. Prosent**

	Alle	Alle	6-10	11-15	16-24	25-44	45-66	67-79
	6-15 år	16-79 år	år	år	år	år	år	år
Jogge-/løpeturer	25	34	19	32	55	38	25	3
Skiturer/langrenn	56	38	62	49	42	40	38	17
Slalåm, telemark, snowboard	31	21	19	42	48	22	9	0
Svømming	65	37	70	59	53	40	27	26
Sykling	60	45	57	62	49	51	39	24
Gang/marsj	25	48	23	26	39	51	54	36
Folke-/selskapsdans, jazz-/ballett	10	8	11	8	10	7	9	5
Skateboard/rollerblades	18	.	11	24
Aerobics, gymnastikk, trimparti	21	23	22	21	34	26	17	9
Styrketrening	16	24	6	25	47	27	10	10
Fotball	48	16	51	45	41	18	4	1
Håndball	17	4	14	21	12	3	1	0
Ishockey, bandy	11	4	8	14	17	2	1	0
Annen lagidrett	14	6	13	15	20	6	1	0
Tennis ¹	8	5	4	11	11	5	3	3
Squash	6	.	.	12	7	2	0
Golf	5	.	.	6	5	5	1
Annet	14	12	11	17	17	13	9	10
Antall svar	248	1 133	123	125	206	504	337	86

¹ Tennis og squash for barn.

Vedleggstabell 7.4. **Andel som trener/mosjonerer innenfor ulike aktiviteter minst en gang i måneden. 1997. Prosent**

	Jogge-/ løpe- turer	Skiturer/ langrenn	Slalåm, telemark, snow- board	Svøm- ming	Sykling	Gang/ marsj	Folke-/ selskaps- dans, ballett	Aero- bics, trening gym, trim	Styrke- trening
Alle 6-15 år	25	56	31	65	60	25	10	21	16
Alle 16-79 år	34	38	21	37	45	48	8	23	24
Gutter 6-15 år	29	58	36	65	61	22	0	10	15
Jenter 6-15 år	23	53	26	64	58	28	19	32	17
Menn 16-79 år	43	43	26	35	44	41	6	8	24
Kvinner 16-79 år	26	33	16	39	45	55	9	37	24
6-10 år	19	62	19	70	57	23	11	11	6
11-15 år	32	49	42	59	62	26	24	8	25
16-24 år	55	42	48	53	49	39	10	34	47
25-44 år	38	40	22	40	51	51	7	26	27
45-66 år	25	38	9	27	39	54	9	17	10
67-79 år	3	17	0	26	24	36	5	9	10
Barn m/foreldre som har									
Grunnskole/videregående skole	22	55	29	65	63	23	19	10	15
Universitet/høgskole	33	58	35	64	53	28	13	9	16
Voksne som har									
Grunnskole	27	28	13	25	38	49	7	18	16
Videregående skole	35	37	21	40	45	50	9	24	26
Universitet/høgskole I	32	42	18	33	46	50	5	26	24
Universitet/høgskole II+	39	51	23	42	52	48	6	24	24
Barns bosted									
Tettbygd 100 000 eller flere ...	17	52	29	60	52	18	17	4	10
Tettbygd 20 000-99 000	27	48	42	69	59	29	16	17	12
Tettbygd under 20 000	26	56	35	64	56	21	24	11	21
Spredtbygd	28	64	16	65	70	31	8	6	14
Voksnes bosted									
Tettbygd 100 000 eller flere ...	37	33	25	38	45	44	7	29	27
Tettbygd 20 000-99 000	34	38	28	45	47	44	7	25	31
Tettbygd under 20 000	34	38	17	36	45	50	7	21	23
Spredtbygd	31	43	15	31	42	53	9	18	16
Under 100 000	34	33	18	39	44	44	9	23	27
100 000-199 000	30	25	8	33	46	53	7	16	19
200 000-299 000	19	29	11	33	33	53	5	24	18
300 000-399 000	33	40	18	42	50	54	11	21	22
400 000-499 000	32	42	19	32	47	48	5	25	19
500 000 eller mer	42	51	35	40	47	46	7	24	27
Oslo/Akershus	33	46	29	40	48	44	7	26	29
Østlandet ellers	32	35	19	40	43	44	6	21	21
Agder/Rogaland	33	23	14	39	47	43	8	20	25
Vestlandet	34	32	19	30	41	51	10	27	21
Trøndelag	44	50	26	41	50	60	9	23	26
Nord-Norge	31	45	14	29	41	60	7	20	22

Vedleggstabell 7.4 (forts.). **Andel som trener/mosjonører innenfor ulike aktiviteter minst en gang i måneden. 1997. Prosent**

	Skate- board/ roller- blades	Fot- ball	Hånd- ball	Ishockey, bandy	Annen lag- idrett	Tennis	Squash	Golf	Annet	Antall per- soner
Alle 6-15 år	17	48	17	11	14	8	.	.	14	249
Alle 16-79 år	16	4	4	6	5	6	5	12	1 133
Gutter 6-15 år	25	73	17	20	14	9	.	.	12	118
Jenter 6-15 år	11	25	18	3	14	7	.	.	15	130
Menn 16-79 år	28	3	8	8	8	8	6	13	540
Kvinner 16-79 år	5	5	1	5	3	4	3	11	593
6-10 år	11	51	14	8	13	4	.	.	11	123
11-15 år	24	45	21	14	15	11	.	.	17	125
16-24 år	41	12	17	20	11	12	6	17	206
25-44 år	18	3	2	6	5	7	5	13	504
45-66 år	4	1	1	1	3	2	4	8	337
67-79 år	1	0	0	0	3	0	1	10	86
Barn m/foreldre som har										
Grunnskole/videregående skole	19	47	17	11	14	5	.	.	14	166
Universitet/høgskole	13	52	17	12	13	14	.	.	13	82
Voksne som har										
Grunnskole	14	4	5	6	5	4	1	15	156
Videregående skole	17	4	5	8	5	6	4	11	589
Universitet/høgskole I	12	2	2	2	8	3	11	12	152
Universitet/høgskole II+	15	1	4	8	7	8	5	13	191
Barns bosted										
Tettbygd 100 000 eller flere	17	43	3	13	6	12	.	.	16	41
Tettbygd 20 000-99 000	16	56	25	18	17	6	.	.	9	49
Tettbygd under 20 000	24	46	24	11	14	7	.	.	14	99
Spredtbygd	8	49	9	6	15	7	.	.	15	60
Voksnes bosted										
Tettbygd 100 000 eller flere	18	5	6	5	7	10	7	14	243
Tettbygd 20 000-99 000	20	4	6	10	7	9	8	11	232
Tettbygd under 20 000	15	3	3	5	5	4	3	12	413
Spredtbygd	13	3	3	8	3	2	2	10	243
Under 100 000	15	4	4	7	5	7	4	17	239
100 000-199 000	13	6	4	1	2	3	0	16	62
200 000-299 000	9	1	3	5	3	3	4	9	123
300 000-399 000	16	4	2	6	5	2	2	12	191
400 000-499 000	17	2	5	4	2	2	2	10	182
500 000 eller mer	20	4	5	8	11	11	11	10	234
Oslo/Akershus	18	3	5	4	8	10	11	14	254
Østlandet ellers	13	4	5	4	4	4	3	12	293
Agder/Rogaland	21	4	5	11	6	5	5	8	154
Vestlandet	17	4	4	8	4	5	3	14	204
Trøndelag	17	5	3	7	6	8	3	9	120
Nord-Norge	12	4	4	8	3	2	0	13	108

Vedleggstabell 7.5. Antall ulike idrettsaktiviteter blant de som trener minst en gang per måned, etter kjønn og alder. 1997. Prosent

	1 aktivitet	2 aktiviteter	3 aktiviteter	4-6 aktiviteter	7 aktiviteter eller flere	Antall svar
6-15 år						
Alle	11	15	13	41	20	248
Gutter	11	13	14	42	20	118
Jenter	11	18	11	41	20	130
16-79 år						
Alle	22	20	17	30	12	1 133
Menn	23	19	16	29	13	540
Kvinner	21	22	17	30	10	593
6-10 år	10	17	15	44	14	123
11-15 år	12	13	10	39	25	125
16-24 år	9	12	15	33	31	206
25-44 år	17	18	17	36	11	504
45-66 år	30	26	17	24	3	337
67-79 år	49	32	14	5	1	86

Vedleggstabell 7.6. Andel som trener/mosjonerer innenfor en aktivitet som også trener/mosjonerer innenfor de andre aktivitetene. 16-79 år. 1997. Prosent

	Jogge- ing	Ski- tur	Slalåm	Svøm- ming	Syk- ling	Gang	Dans	Aero- bics	Styrke- tre- ning	Fot- ball	Hånd- ball	Ishoc- key	An- nen lag- idrett	Ten- nis	Squash	Golf	An- tall svar
Jogge-/løpeturer	100	59	36	46	57	49	11	25	36	31	8	8	12	8	10	4	393
Skiturer/ langrenn	53	100	39	51	65	58	11	26	30	22	4	6	10	8	9	6	451
Slalåm, telemark, snowboard	59	71	100	61	63	47	12	29	45	39	7	11	16	14	19	11	243
Svømming	42	52	34	100	65	58	12	27	30	23	6	6	10	8	9	4	433
Sykling	43	55	29	54	100	60	11	26	31	20	6	6	9	7	10	5	520
Gang/marsj	34	46	20	45	56	100	12	25	22	14	4	3	8	5	5	3	554
Folke-/selskaps- dans, jazz-/ballett	47	56	31	57	66	75	100	39	29	15	5	9	15	10	7	5	89
Aerobics, gym, trimparti	37	43	26	43	50	52	13	100	40	15	6	5	9	4	6	3	276
Styrke- trening	51	47	39	46	57	44	9	38	100	32	8	10	13	9	15	7	285
Fotball	65	52	50	51	55	41	7	21	46	100	13	20	21	19	21	11	181
Håndball	74	37	38	55	68	44	11	34	52	56	100	21	17	13	20	11	44
Ishockey, bandy	59	52	51	53	56	36	17	28	52	74	18	100	29	17	23	16	51
Annen lagidrett	63	56	50	58	61	60	18	32	48	53	10	20	100	21	21	8	75
Tennis ¹	50	57	54	55	55	42	14	19	41	57	9	14	25	100	24	19	62
Squash	59	54	67	56	72	43	9	24	59	56	13	17	23	22	100	16	67
Golf	33	53	48	34	48	32	9	16	34	38	9	16	11	22	21	100	57

¹Tennis og squash for barn.

Vedleggstabell 7.7. Avstand til nærmeste ulike typer trenings-/mosjonstilbud, etter bostedsstrøk. 16-79 år. 1997. Prosent

	100 000 eller mer		20 000-99 000		Under 20 000		Spredtbygd	
	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km
Idrettsplass, fotballbane, stadion	45	95	51	98	48	96	26	85
Større utmarksareal	45	95	48	96	43	94	30	90
Svømmehall eller basseng	41	94	45	96	39	95	16	81
Idrettshall	42	92	43	97	40	93	13	74
Tilrettelagt badeplass	34	89	35	93	35	88	22	73
Lysløype	28	80	41	94	33	85	24	74
Skytebane	8	73	14	84	16	81	17	75
Park, grøntområde i by	50	94	35	92	27	76	6	49
Tennisbane	30	83	30	90	23	73	6	48
Alpinanlegg	8	59	14	66	8	56	3	44
Golfbane	11	76	13	78	4	55	2	39

Vedleggstabell 7.8. Avstand til nærmeste ulike typer trenings-/mosjonstilbud, etter landsdel. 1997. Prosent

	Oslo/Akershus		Østlandet ellers		Agder/Rogaland		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge	
	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km
Idrettsplass, fotballbane, stadion	46	96	41	95	49	95	40	93	43	91	34	87
Større utmarksareal	43	96	36	94	49	97	41	91	39	92	41	89
Svømmehall eller basseng	41	93	31	93	38	92	33	93	34	90	33	85
Idrettshall	37	91	32	90	46	95	27	84	35	85	31	84
Tilrettelagt badeplass	32	89	32	90	42	92	34	86	31	80	14	63
Lysløype	36	90	36	91	28	74	20	68	24	80	36	87
Skytebane	9	79	15	81	16	78	15	77	20	75	15	80
Park, grøntområde i by	35	85	27	78	37	85	20	66	25	69	20	73
Tennisbane	34	88	19	74	28	79	14	62	16	57	12	58
Alpinanlegg	15	77	6	57	4	33	6	48	7	56	8	53
Golfbane	14	80	4	61	12	68	3	45	2	45	1	40

Vedleggstabell 7.9. **Andel av de som bor under 25 km unna som bruker trenings- /mosjonstilbud og antall ganger de bruker dem, etter alder. 1997. Prosent**

	6-15 år		16-79 år		16-24 år		25-44 år		45-66 år		67-79 år	
	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall
Idrettsplass, fotballbane, stadion	63	21,1	19	7,6	46	19,1	19	6,7	10	2,2	3	0,2
Større utmarksareal	81	24,8	66	26,4	69	18,5	74	24,3	62	35,5	43	25,4
Svømmehall eller basseng	86	17,8	33	6,7	48	7,7	42	7,2	20	3,9	15	10,8
Idrettshall	57	20,3	19	9,7	47	25,8	20	7,5	10	3,6	2	1,5
Tilrettelagt bade- plass	85	18,9	47	8,5	67	11,7	58	9,0	35	5,8	13	6,6
Lysløype	54	5,0	25	5,4	29	6,4	28	5,7	25	5,4	11	1,9
Skytebane	8	1,9	9	2,4	9	2,1	8	1,7	3	0,3
Park, grøntområde i by	57	26,9	50	19,9	62	17,3	58	16,8	41	27,7	33	20,1
Tennisbane	16	1,8	6	1,4	15	1,7	6	0,8	3	1,7	4	3,9
Alpinanlegg	35	3,2	12	1,7	41	4,0	14	1,4	6	1,1	1	0,0
Golfbane	5	2,0	3	0,1	6	1,9	5	3,6	1	0,2

Vedleggstabell 7.10. **Brukshyppighet blant de som har gang-/sykkelvei innen én km fra boligen, etter alder. 1997. Prosent**

	Daglig	Ukentlig	Månedlig	Sjeldnere	Antall svar
6-15 år	64	20	7	9	185
16-79 år	33	34	13	19	1 171
6-10 år	59	22	10	8	96
11-15 år	69	17	4	10	89
16-24 år	45	29	10	16	178
25-44 år	28	34	19	18	494
45-66 år	33	35	10	22	380
67-79 år	39	38	4	19	119

Vedleggstabell 8.1. **Andel av dem som deltar regelmessig i ulike trenings- og mosjonsaktiviteter som hovedsakelig deltar gjennom idrettslag og andelen deltakere utenom idrettslag som hovedsakelig deltar sammen med andre. Alder 6-15 år og 16-79 år. 1997. Prosent**

	Andel som deltar gjennom idrettslag		Andel utenom idrettslag som deltar sammen med andre	
	6-15 år	16-79 år	6-15 år	16-79 år
Jogge-/løpeturer	40	12	74	31
Skiturer/langrenn	19	4	96	72
Slalåm, telemark, snowboard	10	1	93	91
Svømming	8	4	95	72
Sykling	-	2	76	46
Gang/marsj	10	4	88	58
Folke-/selskapsdans, jazz-/ballett	57	7	:	94
Skateboard/rollerblades	4	.	74	.
Aerobics, gymnastikk, trimparti	41	29	87	76
Styrketrening	39	13	50	46
Fotball	66	44	98	100
Håndball	71	74	:	100
Ishockey, bandy	15	19	95	100
Annen lagidrett	62	42	:	98
Tennis ¹	:	6	:	97
Squash	10	.	96
Golf	11	.	89
Annet	49	24	:	69

¹Tennis og squash for barn.

Vedleggstabell 8.2. **Andel som er medlem i idrettsforening, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive og andelen medlemmer som utfører gratis arbeid i foreningen, i ulike befolkningsgrupper. 1997. Prosent**

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis passiv	Andel som utfører gratis arbeid
Alle	28	29	33	38	68
Menn	33	28	31	41	69
Kvinner	22	31	35	33	65
16-24 år	36	50	29	21	67
25-44 år	32	29	39	32	72
45-66 år	25	17	29	53	66
67-79 år	12	15	14	71	46
Grunnskole	19	27	32	40	64
Videregående skole	29	30	32	37	69
Universitet/høgskole I	35	15	37	47	71
Universitet/høgskole II+	33	25	40	35	69
Tettbygd 100 000 eller flere	27	38	34	28	60
Tettbygd 20 000-99 000	30	32	33	35	66
Tettbygd under 20 000	27	27	33	40	71
Spredtbygd	27	22	30	47	71
Under 100 000	19	31	34	36	61
100 000-199 000	18	28	39	33	66
200 000-299 000	22	26	31	44	62
300 000-399 000	33	27	30	43	66
400 000-499 000	35	21	36	43	78
500 000 eller mer	39	30	35	35	69

Vedleggstabell 8.3. **Prosentandel som har utført gratis arbeid for idrettslag med instruksjon/trening av medlemmer, i administrasjon/styreverv og dugnad/transport osv. blant alle som er medlemmer i idrettslag, blant dem som har utført gratis arbeid, og antall timer brukt siste 12 måneder blant dem som har arbeidet gratis innenfor de tre områdene. 16-79 år. 1997**

	Andel blant alle som er medlemmer			Andel blant dem som utfører gratis arbeid			Timer blant dem som bruker tid på det		
	Instruk-sjon osv.	Adm. og styre- verv	Dug- nader osv.	Instruk-sjon osv.	Adm. og styre- verv	Dug- nader osv.	Instruk-sjon osv.	Adm. og styre- verv	Dug- nader osv.
Alle	23	25	54	33	37	80	81	69	34
Menn	25	27	56	36	39	81	90	80	36
Kvinner	19	22	52	29	34	79	64	49	31
16-24 år	27	14	56	41	21	85	71	77	22
25-44 år	27	28	60	37	39	83	85	65	35
45-66 år	16	29	50	24	44	76	90	67	38
67-79 år	10	19	26	22	41	55	:	:	:
Grunnskole	19	16	43	29	25	68	81	:	39
Videregående skole	25	27	58	36	39	84	86	74	35
Universitet/høgskole I	18	25	59	25	35	82	71	42	33
Universitet/høgskole II+ ...	27	37	52	40	53	76	68	53	29
Tettbygd 100 000 eller flere	20	26	48	34	43	80	89	60	29
Tettbygd 20 000-99 000 .	26	26	52	40	39	78	81	105	33
Tettbygd under 20 000 ...	27	24	57	38	33	80	80	59	34
Spredtbygd	16	26	58	23	36	82	78	61	37
Under 100 000	18	21	49	30	35	81	88	46	29
100 000-199 000	21	28	45	32	42	68	:	:	:
200 000-299 000	23	30	49	37	49	79	98	65	43
300 000-399 000	19	24	51	28	37	77	83	62	45
400 000-499 000	28	26	68	36	33	87	56	57	28
500 000 eller mer	25	29	58	35	42	83	83	80	31

Vedleggstabell 8.4. **Timer brukt de siste 12 måneder blant dem som brukte tid til gratis arbeid for idrettslag de er medlem av. 1997**

	Gratis arbeid i alt	Instruksjon og trening av medlemmer	Administrasjon/styreverv	Dugnader, vedlikehold, transport osv.	Antall svar
Alle	80	27	26	27	645
Menn	93	33	31	29	384
Kvinner	60	19	17	25	261
16-24 år	64	29	16	19	125
25-44 år	86	32	26	29	319
45-66 år	79	21	29	29	179
67-79 år	92	5	46	48	22
Grunnskole	77	24	27	27	79
Videregående skole	88	31	29	29	362
Universitet/høgskole I	59	18	15	27	79
Universitet/høgskole II+	77	27	28	22	97
Tettbygd 100 000 eller flere ...	79	30	26	23	117
Tettbygd 20 000-99 000	99	32	41	26	122
Tettbygd under 20 000	77	30	20	27	237
Spredtbygd	70	18	22	31	168
Under 100 000	66	26	16	24	90
100 000-199 000	129	52	62	16	30
200 000-299 000	102	37	31	34	58
300 000-399 000	80	23	23	35	122
400 000-499 000	64	20	19	24	136
500 000 eller mer	89	29	34	26	154

Vedleggstabell 8.5. **Hypighet av trening og mosjon blant alle og blant medlemmer av idrettslag, etter kjønn og alder. 1997. Prosent**

	Aldri	Sjeldnere enn hver md.	1-2 ganger i md.	1 gang i uka	2 ganger i uka	3-4 ganger i uka	Omtrent daglig	Antall svar
Alle 16-79 år	28	8	11	18	15	13	7	1 723
Ikke medl. i idrettslag	33	9	13	17	12	10	6	1 218
Medlemmer i idrettslag								
Alle	16	4	6	20	22	23	10	505
Menn	20	5	5	18	20	22	10	281
Kvinner	12	4	6	22	24	23	9	224
16-24 år	3	5	5	9	20	42	16	93
25-44 år	17	6	6	23	19	21	8	242
45-66 år	18	3	4	21	29	16	9	144
67-79 år	40	3	10	16	15	1	10	26

Vedleggstabell 9.1. **Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på fottur siste 12 måneder i skogen, i fjellet og på fotturer i alt og antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. 1997**

	Fotturer i skogen			Fotturer i fjellet			Fotturer i alt			
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Antall svar
Alle 6-15 år	85	11,2	13,3	59	3,7	6,2	94	14,9	15,9	286
Alle 16-79 år	70	25,1	35,7	52	6,3	12,0	80	31,3	39,2	1 723
Gutter 6-15 år	85	9,7	11,3	60	3,5	5,8	96	13,2	13,8	141
Jenter 6-15 år	85	12,9	15,2	59	3,9	6,6	93	16,8	18,0	143
Menn 16-79 år	72	23,7	32,8	55	7,6	13,8	81	31,3	38,5	852
Kvinner 16-79 år	68	26,4	38,7	50	4,9	9,9	78	31,4	39,9	871
6-10 år	89	13,1	14,6	55	3,1	5,6	97	16,2	16,7	145
11-15 år	81	9,5	11,7	64	4,3	6,8	92	13,8	14,9	139
16-24 år	71	11,0	15,6	54	4,4	8,1	82	15,4	18,8	261
25-44 år	77	24,0	31,1	56	6,4	11,4	85	30,3	35,5	721
45-66 år	71	33,8	47,7	55	8,0	14,6	82	41,8	51,0	550
67-79 år	48	23,0	48,5	33	3,8	11,6	56	26,9	48,1	191
Barn m/foreldre som har										
Grunnskole/videregående skole	83	10,2	12,3	55	2,8	5,2	93	13,0	14,0	197
Universitet/høgskole	90	14,2	15,7	74	6,0	8,1	98	20,2	20,6	86
Voksne som har										
Grunnskole	57	25,7	45,3	42	5,5	13,3	67	31,2	46,4	289
Videregående skole	71	23,2	32,5	52	5,5	10,6	81	28,7	35,3	916
Universitet/høgskole I	79	26,0	32,8	61	6,7	11,0	89	32,7	36,8	200
Universitet/høgskole II+	83	32,0	38,3	69	8,3	12,1	91	40,3	44,3	256
Barns bosted										
Tettbygd 100 000 eller flere	78	12,6	16,2	70	5,2	7,4	96	17,8	18,6	44
Tettbygd 20 000-99 000 ...	90	11,5	12,7	44	2,2	5,0	94	13,7	14,6	56
Tettbygd under 20 000	80	9,6	12,0	61	3,7	6,2	91	13,3	14,6	117
Spredtbygd	94	13,2	14,1	62	3,8	6,1	99	17,0	17,2	69
Voksnes bosted										
Tettbygd 100 000 eller flere	66	22,8	34,3	51	5,7	11,2	78	28,4	36,6	352
Tettbygd 20 000-99 000 ...	78	28,2	36,0	50	4,0	8,0	84	32,2	38,4	332
Tettbygd under 20 000	70	23,6	33,7	55	6,6	11,9	81	30,1	37,2	623
Spredtbygd	68	26,8	39,5	51	8,0	15,6	78	34,8	44,9	414
Under 100 000	65	18,4	28,2	43	4,8	11,1	74	23,2	31,6	361
100 000-199 000	58	25,9	44,8	42	10,4	25,1	65	36,3	55,7	127
200 000-299 000	63	35,2	55,6	43	6,1	14,1	72	41,3	57,8	210
300 000-399 000	78	27,8	35,8	55	5,2	9,3	87	33,0	37,9	296
400 000-499 000	72	23,5	32,7	60	7,6	12,6	86	31,2	36,4	273
500 000 eller mer	83	28,1	34,0	67	7,0	10,5	92	35,1	38,3	315
Oslo/Akershus	76	24,9	32,6	48	4,1	8,4	83	28,9	35,0	366
Østlandet ellers	72	32,1	44,4	46	4,4	9,5	80	36,5	45,4	463
Agder/Rogaland	70	28,1	40,3	50	6,5	12,9	79	34,6	44,0	233
Vestlandet	58	17,5	30,1	62	10,1	16,3	78	27,6	35,4	294
Trøndelag	75	20,6	27,3	57	5,8	10,2	82	26,4	32,4	186
Nord-Norge	68	20,0	29,3	58	9,2	15,9	76	29,2	38,2	181

Vedleggstabell 9.2. **Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på fottur siste 12 måneder i skogen, i fjellet og på fotturer i alt og antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. 1997**

	Fotturer i skogen			Fotturer i fjellet			Fotturer i alt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle 6-15 år	85	11,2	13,3	59	3,7	6,2	94	14,9	15,9
Alle 16-79 år	70	25,1	35,7	52	6,3	12,0	80	31,3	39,2
Gutter 6-15 år	85	9,7	11,3	60	3,5	5,8	96	13,2	13,8
Jenter 6-15 år	85	12,9	15,2	59	3,9	6,6	93	16,8	18,0
Menn 16-79 år	72	23,7	32,8	55	7,6	13,8	81	31,3	38,5
Kvinner 16-79 år	68	26,4	38,7	50	4,9	9,9	78	31,4	39,9
6-10 år	89	13,1	14,6	55	3,1	5,6	97	16,2	16,7
11-15 år	81	9,5	11,7	64	4,3	6,8	92	13,8	14,9
16-24 år	71	11,0	15,6	54	4,4	8,1	82	15,4	18,8
25-44 år	77	24,0	31,1	56	6,4	11,4	85	30,3	35,5
45-66 år	71	33,8	47,7	55	8,0	14,6	82	41,8	51,0
67-79 år	48	23,0	48,5	33	3,8	11,6	56	26,9	48,1
Barn m/foreldre som har									
Grunnskole/videregående									
skole	83	10,2	12,3	55	2,8	5,2	93	13,0	14,0
Universitet/høgskole ...	90	14,2	15,7	74	6,0	8,1	98	20,2	20,6
Voksne som har									
Grunnskole	57	25,7	45,3	42	5,5	13,3	67	31,2	46,4
Videregående skole	71	23,2	32,5	52	5,5	10,6	81	28,7	35,3
Universitet/høgskole I 79	26,0	32,8	61	6,7	11,0	89	32,7	36,8	
Universitet/høgskole II+83	32,0	38,3	69	8,3	12,1	91	40,3	44,3	
Barns bosted									
Tettbygd 100 000 el. fl.	78	12,6	16,2	70	5,2	7,4	96	17,8	18,6
Tettbygd 20 000-99 000	90	11,5	12,7	44	2,2	5,0	94	13,7	14,6
Tettbygd under 20 000	80	9,6	12,0	61	3,7	6,2	91	13,3	14,6
Spredtbygd	94	13,2	14,1	62	3,8	6,1	99	17,0	17,2
Voksnes bosted									
Tettbygd 100 000 el. fl.	66	22,8	34,3	51	5,7	11,2	78	28,4	36,6
Tettbygd 20 000-99 000	78	28,2	36,0	50	4,0	8,0	84	32,2	38,4
Tettbygd under 20 000	70	23,6	33,7	55	6,6	11,9	81	30,1	37,2
Spredtbygd	68	26,8	39,5	51	8,0	15,6	78	34,8	44,9
Under 100 000	65	18,4	28,2	43	4,8	11,1	74	23,2	31,6
100 000-199 000	58	25,9	44,8	42	10,4	25,1	65	36,3	55,7
200 000-299 000	63	35,2	55,6	43	6,1	14,1	72	41,3	57,8
300 000-399 000	78	27,8	35,8	55	5,2	9,3	87	33,0	37,9
400 000-499 000	72	23,5	32,7	60	7,6	12,6	86	31,2	36,4
500 000 eller mer	83	28,1	34,0	67	7,0	10,5	92	35,1	38,3
Oslo/Akershus	76	24,9	32,6	48	4,1	8,4	83	28,9	35,0
Østlandet ellers	72	32,1	44,4	46	4,4	9,5	80	36,5	45,4
Agder/Rogaland	70	28,1	40,3	50	6,5	12,9	79	34,6	44,0
Vestlandet	58	17,5	30,1	62	10,1	16,3	78	27,6	35,4
Trøndelag	75	20,6	27,3	57	5,8	10,2	82	26,4	32,4
Nord-Norge	68	20,0	29,3	58	9,2	15,9	76	29,2	38,2

Vedleggstabell 9.3. **Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på skitur siste 12 måneder i skogen, i fjellet og på skiturer i alt og antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. 1997**

	Skiturer i skogen			Skiturer i fjellet			Skiturer i alt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle 6-15 år	61	5,6	9,2	50	3,1	6,3	81	8,7	10,8
Alle 16-79 år	29	3,2	11,2	34	3,0	8,9	45	6,3	13,8
Gutter 6-15 år	59	5,5	9,3	55	3,6	6,5	81	9,1	11,3
Jenter 6-15 år	62	5,5	8,9	45	2,6	5,7	81	8,1	10,0
Menn 16-79 år	34	4,2	12,3	39	4,0	10,3	51	8,2	16,0
Kvinner 16-79 år	23	2,2	9,5	30	2,1	7,2	40	4,3	11,0
6-10 år	65	5,9	9,1	43	2,7	6,3	79	8,6	10,9
11-15 år	57	5,2	9,1	57	3,5	6,0	83	8,7	10,5
16-24 år	30	2,7	9,1	35	3,5	10,0	47	6,2	13,3
25-44 år	31	3,3	10,5	40	3,1	7,8	52	6,4	12,2
45-66 år	31	4,1	13,2	34	3,4	10,0	45	7,6	16,8
67-79 år	13	1,2	9,1	14	1,3	9,5	22	2,5	11,6
Barn m/foreldre som har									
Grunnskole/videregående skole	57	5,2	9,2	46	2,8	6,0	76	8,0	10,4
Universitet/høgskole ...	70	6,2	8,8	64	4,3	6,7	91	10,5	11,5
Voksne som har									
Grunnskole	19	3,2	16,5	19	2,3	11,6	29	5,4	18,5
Videregående skole	26	2,4	9,3	33	2,6	7,8	43	5,0	11,5
Universitet/høgskole I45	3,9	8,7	50	4,3	8,7	65	8,3	12,7	
Universitet/høgskole II+46	5,3	11,4	55	4,6	8,5	67	9,9	14,8	
Barns bosted									
Tettbygd 100 000 el. fl.	50	4,2	8,3	53	4,1	7,7	76	8,2	10,9
Tettbygd 20 000-99 000	54	3,7	6,9	46	2,7	5,8	77	6,4	8,4
Tettbygd under 20 000	60	5,0	8,4	54	3,5	6,6	82	8,5	10,4
Spredtbygd	74	8,8	11,9	46	2,3	4,9	84	11,0	13,2
Voksnes bosted									
Tettbygd 100 000 el. fl.	27	3,4	12,4	31	2,6	8,3	44	6,0	13,7
Tettbygd 20 000-99 000	33	2,9	8,7	38	3,0	7,9	50	5,9	11,9
Tettbygd under 20 000	28	2,6	9,5	35	3,0	8,5	45	5,7	12,6
Spredtbygd	27	4,1	15,0	32	3,5	11,1	43	7,6	17,5
Under 100 000	27	3,4	12,7	28	2,2	7,9	40	5,6	14,1
100 000-199 000	19	3,5	18,3	19	3,6	18,9	27	7,1	26,1
200 000-299 000	20	1,6	8,3	24	1,9	8,1	36	3,5	9,9
300 000-399 000	31	3,1	10,2	33	2,3	7,1	47	5,4	11,5
400 000-499 000	28	3,0	10,7	43	4,3	9,9	51	7,2	14,3
500 000 eller mer	43	4,9	11,2	53	4,6	8,7	65	9,4	14,6
Oslo/Akershus	37	4,0	10,6	36	2,8	7,7	50	6,8	13,6
Østlandet ellers	28	2,6	9,2	30	2,3	7,9	43	4,9	11,5
Agder/Rogaland	16	2,1	13,0	31	3,4	10,9	38	5,5	14,5
Vestlandet	15	1,0	7,0	34	3,9	11,5	39	4,9	12,6
Trøndelag	43	5,9	13,6	43	3,7	8,5	59	9,5	16,3
Nord-Norge	38	5,6	14,6	36	2,9	8,2	49	8,5	17,3

Vedleggstabell 9.4. **Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på turer med kano, kajakk, robåt og turer med motor- eller seilbåt siste 12 måneder i alt og antall slike turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. 1997**

	Turer med kano/kajakk/robåt			Turer med motor- eller seilbåt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle 6-15 år	40	2,8	6,9	57	5,5	9,7
Alle 16-79 år	20	1,7	8,8	41	4,9	11,9
Gutter 6-15 år	40	2,4	6,1	64	6,2	9,7
Jenter 6-15 år	41	3,2	7,7	51	5,0	9,8
Menn 16-79 år	23	2,7	11,8	45	6,5	14,5
Kvinner 16-79 år	17	0,8	4,6	37	3,2	8,7
6-10 år	36	1,9	5,1	51	3,8	7,3
11-15 år	45	3,7	8,3	63	7,4	11,7
16-24 år	31	1,5	4,9	54	4,9	9,2
25-44 år	22	1,9	8,7	47	6,0	12,7
45-66 år	17	2,0	11,4	35	4,5	12,8
67-79 år	6	0,9	13,5	21	2,4	11,2
Barn m/foreldre som har						
Grunnskole/videregående skole	37	2,4	6,4	55	5,4	9,8
Universitet/høgskole	48	3,9	8,0	63	6,2	9,8
Voksne som har						
Grunnskole	14	2,2	15,2	28	3,6	12,7
Videregående skole	20	1,3	6,5	42	4,8	11,5
Universitet/høgskole I	28	1,6	5,7	50	4,9	9,9
Universitet/høgskole II+	24	1,3	5,2	53	4,8	9,1
Barns bosted						
Tettbygd 100 000 el.fl.	51	4,6	9,1	55	9,2	16,7
Tettbygd 20 000-99 000	38	4,1	10,8	68	6,1	8,9
Tettbygd under 20 000	41	1,8	4,3	54	5,5	10,2
Spredtbygd	34	2,3	6,9	55	3,0	5,5
Voksnes bosted						
Tettbygd 100 000 el.fl.	16	0,7	4,7	45	4,8	10,5
Tettbygd 20 000-99 000	22	1,4	6,4	53	6,0	11,2
Tettbygd under 20 000	21	1,7	8,3	39	4,2	10,8
Spredtbygd	19	2,7	14,2	31	5,2	16,4
Under 100 000	15	2,2	14,2	36	2,9	8,0
100 000-199 000	20	4,3	21,2	27	7,2	26,5
200 000-299 000	14	0,8	5,9	34	4,3	12,7
300 000-399 000	20	1,3	6,6	43	4,4	10,4
400 000-499 000	22	1,6	7,1	46	6,1	13,2
500 000 eller mer	27	1,5	5,5	57	7,1	12,4
Oslo/Akershus	20	1,0	5,2	47	4,6	9,8
Østlandet ellers	16	1,0	6,3	31	4,0	12,8
Agder/Rogaland	21	3,2	15,3	54	8,5	15,6
Vestlandet	22	1,7	7,7	43	5,0	11,5
Trøndelag	25	1,5	5,9	34	2,2	6,5
Nord-Norge	19	3,2	16,9	41	5,4	13,4

Vedleggstabell 9.5. **Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på bær- eller soppturer, på fisketurer og på jakt siste 12 måneder i alt og antall slike turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. 1997**

	Bær- eller soppturer			Fisketurer			På jakt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle 6-15 år	57	2,2	3,9	79	8,8	11,2	.	.	.
Alle 16-79 år	48	2,3	4,8	50	6,8	13,7	9	1,2	13,2
Gutter 6-15 år	55	2,0	3,6	86	12,3	14,2	.	.	.
Jenter 6-15 år	59	2,5	4,2	72	5,4	7,5	.	.	.
Menn 16-79 år	44	2,1	4,7	63	10,5	16,8	16	2,3	14,6
Kvinner 16-79 år	52	2,5	4,9	36	3,1	8,4	3	0,1	4,3
6-10 år	63	2,3	3,7	84	7,6	9,1	.	.	.
11-15 år	51	2,2	4,2	75	10,1	13,5	.	.	.
16-24 år	31	0,9	2,9	57	5,5	9,6	7	0,5	6,9
25-44 år	45	1,9	4,2	55	6,7	12,0	11	1,5	13,6
45-66 år	59	3,4	5,8	46	8,7	19,1	10	1,5	15,1
67-79 år	47	2,4	5,1	36	3,9	12,0	2	0,2	9,6
Barn m/foreldre som har									
Grunnskole/videregående									
skole	54	2,1	3,9	79	9,0	11,4	.	.	.
Universitet/høgskole ...	67	2,7	4,0	79	8,6	10,9	.	.	.
Voksne som har									
Grunnskole	53	2,7	5,1	43	6,4	14,8	9	1,2	13,7
Videregående skole	46	2,2	4,7	52	7,5	14,5	9	1,2	12,4
Universitet/høgskole I 51	2,4	4,7	51	4,8	9,5	7	0,6	8,7	
Universitet/høgskole II+ 51	2,4	4,8	54	4,8	9,7	12	1,2	10,2	
Barns bosted									
Tettbygd 100 000 el.fl.	49	2,0	4,1	63	8,7	13,8	.	.	.
Tettbygd 20 000-99 000	51	2,1	4,2	88	9,4	10,6	.	.	.
Tettbygd under 20 000	57	2,1	3,6	79	8,7	11,1	.	.	.
Spredtbygd	66	2,8	4,3	82	8,7	10,6	.	.	.
Voksnes bosted									
Tettbygd 100 000 el.fl.	38	1,5	4,0	47	5,3	11,1	4	0,2	5,2
Tettbygd 20 000-99 000	45	1,8	4,0	51	7,4	14,4	8	0,6	8,2
Tettbygd under 20 000	49	2,6	5,3	50	7,2	14,4	7	1,0	13,4
Spredtbygd	55	2,8	5,2	49	7,1	14,4	17	2,7	16,4
Under 100 000	40	1,8	4,5	39	7,0	17,7	6	0,7	12,6
100 000-199 000	46	2,7	5,8	45	8,1	18,1	12	2,5	20,5
200 000-299 000	46	2,7	5,8	49	6,9	14,1	9	1,5	17,4
300 000-399 000	57	3,1	5,4	57	6,4	11,3	10	1,2	12,2
400 000-499 000	50	2,2	4,4	53	7,6	14,5	10	1,2	12,1
500 000 eller mer	53	2,2	4,2	60	7,1	11,8	12	1,3	11,6
Oslo/Akershus	43	1,7	4,0	41	4,1	10,1	7	0,5	6,7
Østlandet ellers	52	2,5	4,8	41	5,9	14,3	10	1,6	15,8
Agder/Rogaland	34	1,2	3,6	52	9,4	17,9	8	1,8	22,1
Vestlandet	40	1,6	4,0	60	8,1	13,5	9	0,9	10,7
Trøndelag	59	3,3	5,5	57	4,5	8,0	6	0,6	10,0
Nord-Norge	65	4,4	6,8	60	11,0	18,3	13	1,7	12,3

Vedleggstabell 9.6. **Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på badetur, sykkelstur og spasertur siste 12 måneder i alt og antall slike turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. 1997**

	Bading			Sykkeltur			Spasertur		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle 6-15 år	91	29,2	32,1	58	7,1	12,1	.	.	.
Alle 16-79 år	68	12,6	18,6	34	4,8	14,2	77	42,1	54,4
Gutter 6-15 år	89	27,6	31,1	67	8,1	11,9	.	.	.
Jenter 6-15 år	94	31,2	33,3	50	6,2	12,5	.	.	.
Menn 16-79 år	69	13,1	18,9	33	5,3	16,0	76	37,5	49,4
Kvinner 16-79 år	66	12,1	18,2	34	4,3	12,4	79	46,8	59,3
6-10 år	92	25,4	27,6	59	4,8	8,1	.	.	.
11-15 år	90	33,3	36,9	58	9,4	16,4	.	.	.
16-24 år	84	19,1	22,9	37	3,2	8,7	74	37,7	50,6
25-44 år	80	14,5	18,0	42	5,9	13,8	86	38,5	44,7
45-66 år	59	10,2	17,3	28	4,3	15,3	76	47,5	62,8
67-79 år	33	5,1	15,2	17	4,4	26,3	58	45,0	77,4
Barn m/foreldre som har									
Grunnskole/videregående									
skole	90	27,8	31,0	56	6,3	11,2	.	.	.
Universitet/høgskole ...	93	33,4	35,8	64	9,3	14,5	.	.	.
Voksne som har									
Grunnskole	45	6,7	14,9	25	4,9	19,7	66	44,2	67,5
Videregående skole	71	13,4	18,9	34	3,9	11,4	78	39,8	50,9
Universitet/høgskole I81	15,4	18,9	37	4,3	11,7	87	40,9	46,8	
Universitet/høgskole II+82	15,3	18,6	43	3,8	8,7	90	49,9	55,5	
Barns bosted									
Tettbygd 100 000 eller flere	83	31,0	37,4	61	10,1	16,5	.	.	.
Tettbygd 20 000-99 000	94	33,1	35,1	64	13,6	21,3	.	.	.
Tettbygd under 20 000	91	31,3	34,4	56	4,0	7,2	.	.	.
Spredtbygd	93	21,4	23,1	57	5,5	9,7	.	.	.
Voksnes bosted									
Tettbygd 100 000 eller flere	72	14,0	19,3	37	6,7	18,0	82	50,1	60,9
Tettbygd 20 000-99 000	78	17,8	22,8	37	4,7	12,8	75	42,3	56,6
Tettbygd under 20 000	68	11,6	17,1	33	4,7	14,0	80	39,9	50,0
Spredtbygd	57	9,1	15,8	30	3,5	12,0	72	39,1	54,2
Under 100 000	64	11,2	17,6	31	5,3	16,9	71	40,2	56,4
100 000-199 000	48	8,7	18,3	28	7,9	27,9	68	41,1	60,1
200 000-299 000	59	10,2	17,1	26	3,4	13,1	70	38,1	54,9
300 000-399 000	75	13,8	18,4	32	4,9	15,1	87	43,2	49,7
400 000-499 000	74	12,8	17,2	39	4,8	12,3	82	45,5	55,3
500 000 eller mer	82	16,9	20,7	42	4,1	9,6	84	45,9	54,7
Oslo/Akershus	75	15,7	21,0	37	5,5	14,9	82	45,4	55,7
Østlandet ellers	70	13,8	19,8	35	4,0	11,4	76	41,1	54,1
Agder/Rogaland	72	18,0	24,9	39	8,8	22,6	75	46,2	61,8
Vestlandet	63	9,5	15,1	27	2,7	9,8	78	40,8	52,3
Trøndelag	69	10,3	14,9	34	5,8	16,8	81	38,0	46,6
Nord-Norge	52	4,0	7,7	27	2,6	9,5	72	39,8	55,1

Vedleggstabell 9.7. Prosentandel som har vært på ulike fritidsturer siste 12 måneder, antall turer blant alle og blant de aktive. 16-74 år. 1970, 1974, 1982 og 1997

	Fottur			Skitur			Bær-/sopptur			
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	
1970	6,0	11,0	..	51	2,0	4,0	
1974	64	13,0	20,0	51	8,0	16	54	2,0	4,0	
1982	70	10,2	14,5	61	8,4	13,9	50	2,6	5,1	
1997	80	31,3	39,2	45	6,3	13,8	48	2,3	4,8	
	Fisketur			Badning ute			Sykkeltur			
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	
1970	10,0	..	56	9,0	16,0	
1974	55	10,0	18,0	52	7,0	13,0	17	3,0	18,0	
1982	49	5,6	11,4	70	14,6	21,1	35	6,6	18,8	
1997	50	6,8	13,7	68	12,6	18,6	34	4,8	14,2	
	Motorbåt-/seiltur			Tur med kano/kajakk/robåt			På jakt			Antall svar
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	
1970	36	4,0	11,0	30	3,0	10,0	6	1,0	17,0	2 681
1974	39	4,0	10,0	35	4,0	11,0	8	1,0	13,0	2 202
1982	45	4,9	10,8	31	2,6	8,6	9	0,8	9,7	2 326
1997	41	4,9	11,9	20	1,7	8,8	9	1,2	13,2	1 723

Kilde: Friluftundersøkelsen 1970 og 1974, Ferieundersøkelsen 1982 og Levekårsundersøkelsen 1997.

Tidligere utgitt på emneområdet

Rapporter (RAPP)

- 92/12 Vaage, Odd Frank: Kultur- og mediebruk 1991.
93/13 Vaage, Odd Frank: Mediebruk 1992.
95/15 Vaage, Odd Frank: Kultur- og mediebruk 1994.

Statistiske analyser (SA)

- 12 Vaage, Odd Frank (red.): Norsk mediebarometer 1995.
13 Vaage, Odd Frank: Kultur- og medievaner. Bruk av kulturtilbud og massemedier i første halvdel av 1990-årene.
18 Vaage, Odd Frank (red.): Norsk mediebarometer 1996.
22 Sosialt utsyn 1998, kap. 10: Vaage, Odd Frank: Fritid og kultur.
24 Vaage, Odd Frank: Norsk mediebarometer 1997.
25 Vaage, Odd Frank: Norsk kulturbarometer 1997.
31 Vaage, Odd Frank: Norsk mediebarometer 1998.
35 Sosialt utsyn 2000, kap. 10: Vaage, Odd Frank: Fritid og kultur.
36 Vaage, Odd Frank: Norsk mediebarometer 1999.

Samfunnspeilet

- Nr. 3/92 Vaage, Odd Frank: Barn og unge er aktive kultur- og mediebrukere, men klare sosiale forskjeller.
Nr. 2/94 Vaage, Odd Frank: Film- og TV-vanene: Når tilbudene øker og kontrollen minker.
Nr. 6/98 Vaage, Odd Frank: Kulturbruk i storbyen og på små steder: Opera og ballett mot revyer.
Nr. 6/98 Vaage, Odd Frank: Kulturbruken på 1990-tallet: Mer krim, komedier og konserter.
Nr. 3/99 Vaage, Odd Frank: Trening og mosjon: Få svetter alene.
Nr. 3/99 Vaage, Odd Frank: Trening og mosjon: Kvinner og menn er like aktive
Nr. 3/99 Vaage, Odd Frank: Friluftaktiviteter: Ut på tur..

Andre publikasjoner og artikler

Stortingsmelding nr. 32 (1992-93): Media i tida. Vedlegg 2: Massemedia i kvardagen vår.

Vaage, Odd Frank: Kulturbruk i by og bygd. I: Kulturårboka 1995. Det Norske Samlaget/Norsk kulturråd, Oslo 1995.

Vaage, Odd Frank: Nordmenns kulturbruk i 1990-årene. I: Norsk kulturårbok 1999. Det norske Samlaget/Norsk kulturråd, Oslo 1999.

Vaage, Odd Frank: Barn og unge leser mindre. I: Språknytt 3/2000.

De sist utgitte publikasjonene i serien **Statistiske analyser**

Recent publications in the series Statistical Analyses

Merverdiavgift på 23 prosent kommer i tillegg til prisene i denne oversikten hvis ikke annet er oppgitt

17 Natural Resources and the Environment 1997. 1997. 216s. 220 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4394-7	28 I. Aslaksen, E. Fjærli, J. Epland og E. Kirkpatrick: Inntekt, skatt og overføringer 1999. 1999. 115s. 170 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4593-1
18 O.F. Vaage (red.): Norsk mediebarometer 1996. 1997. 76s. 95 kr. ISBN 82-537-4395-5	29 Naturressurser og miljø 1999. 1999. 245s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4635-0
19 T. Jørgensen (red.): Utdanning i Norge. 1997. 134s. 150 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4408-0	30 Natural Resources and the Environment 1999. 1999. 260s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4651-2
20 K. Vassenden (red.): Innvandrere i Norge. 1997. 269s. 240 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4412-9	31 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 1998. 1999. 79s. 135 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4652-0
21 Kriminalitet og rettsvesen. 3. utgave 1997. 1997. 69s. 120 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4414-5	32 E. Birkeland, E.S. Lunde, B. Otnes og Å. Vigran: Eldre i Norge. 1999. 87s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4718-7
22 Sosialt utsyn 1998. 1998. 245s. 255 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4497-8	33 M.K. Bjertnæs: Innvandring og innvandrere 2000. 2000. 69s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4775-6
23 Naturressurser og miljø 1998. 1998. 209s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4522-2	34 Naturressurser og miljø 2000. 2000. 282s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4788-8
24 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 1997. 1998. 80s. 135 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4528-1	35 Sosialt utsyn 2000. 2000. 256s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4789-6
25 O.F. Vaage: Norsk kulturbarometer 1997. 1998. 97s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4538-9	36 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 1999. 2000. 79s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4794-2
26 Natural Resources and the Environment 1998. 1998. 224s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4544-3	
27 E. Lofthus (ed.): Immigrants in Norway. A summary of findings. 1998. 63s. 130 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4545-1	